Σοσιαλισμός από τα κάτω

Νο 18 Νοέμβρης - Δεκέμβρης '95 Δραχμές 500

- ΡΩΣΙΚΗ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
  Η τέχνη στην Επανάσταση
- ΠΑΣΟΚ - ΔΙΑΔΟΧΗ ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΒΑΣΗ
- ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
- ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ
  Εργατική Συσκεψη
- ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ
- Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΤΩΤΑΤΟ ΜΙΣΘΟ

ΓΑΛΛΙΑ 1995

ΠΑΣΟΚ
Διαδοχή χωρίς τη βάση

Με τον Ανδρέα Παπανδρέου στην εντατική του Ωνάσειου πάνω από ένα μήνα, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται στη μάχη της διαδοχής. Η εικόνα που παρουσιάζει η ηγεσία του, καθώς προσπαθεί να ξεκαθαρίσει το νέο της πρόσωπο, είναι απωθητική για όποιον διατηρεί την ελάχιστη έστω αναφορά στο σοσιαλισμό.

Πρώτα απ' όλα η ομοφωνία με την οποία οι δελφίνοι συμφωνούν ν' αφήσουν τη βάση του ΠΑΣΟΚ στη γωνία. Ενώ η διαδοχή αποδεικνύεται μακρόσυρτη υπόθεση, κανένας από τους κορυφαίους δεν χρησιμοποιεί τα χρονικά περιθώρια για να κινήσει διαδικασίες συμμετοχής του κόσμου. Αντίθετα, με πρόσχημα την "τήρηση του Συντάγματος" όλοι δίνουν τη μάχη τους στην κοινοβουλευτική ομάδα, κλείνοντας έτσι το ζήτημα στον στενό κύκλο των κοινοβουλευτικών αστέρων και των κυκλωμάτων που τους επηρεάζουν. Πιο εύκολη πρόσβαση στους εκλέκτορες του διάδοχου έχουν οι άνθρωποι της άρχουσας τάξης, παρά τα μέλη του ΠΑΣΟΚ.

Το ζήτημα, βέβαια, δεν είναι διαδικαστικό. Αυτό που βγαίνει είναι ότι κανένας δεν τολμάει να αναφερθεί στην εργατική βάση, γιατί όλοι φοβούνται μήπως κατηγορηθούν για "λαϊκιστές". Ολοι οι δέλφινοι ρίχνουν το βάρος τους να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των καπιταλιστών.

Ο Σημίτης, που έχει σίγουρα το προβάδισμα στην εμπιστοσύνη των καπιταλιστών σαν ο αρχιτέκτονας του πρώτου προγράμματος λιτότητας το 1985 και πρωτεργάτης της στροφής προς την Ευρωπαϊκή Ενωση, προσπαθεί να εμφανίσει αριστερές περγαμηνές. Το βιογραφικό του και οι συνεντεύξεις του θυμίζουν την ένταξη των γονιών του στο ΕΑΜ, ακόμα και στο πλευρό του Αρη Βελουχιώτη, τις βόμβες την περίοδο της χούντας κλπ.

Ομως, η ομιλία του στη συζήτηση της Βουλής για τον προϋπολογισμό ήταν η πιο κατηγορηματική επιμονή στο πρόγραμμα σύγκλισης, ενώ ο σημερινός διαχειριστής της λιτότητας Παπαντωνίου έχει ήδη εκφραστεί υπέρ του Σημίτη.

Ο Αρσένης, που σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις έχει μεγαλύτερη αποδοχή από τους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, προσπάθησε μιλώντας για τον προϋπολογισμό να εμφανίσει την αποδοχή της λιτότητας περίπου σαν "αντιιμπεριαλιστική" πράξη: *"Εθνική ανεξαρτησία σημαίνει επίσης ονομαστική σύγκλιση της οικονομίας, δηλαδή μείωση του πληθωρισμού και του χρέους. Μόνο τότε θα έχουμε τη δυνατότητα να μιλήσουμε με αξιοπιστία στους Ευρωπαίους εταίρους μας".*

Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ πολύ θα ήθελαν να ανακαλύψουν ένα νέο αρχηγό που θα είναι μείγμα Αρσένη και Σημίτη, να συνδυάζει και την εμπιστοσύνη της εργατικής βάσης του ΠΑΣΟΚ και την εμπιστοσύνη της άρχουσας τάξης. Ψάχνουν για ένα νέο Παπανδρέου, που να μπορεί να κρατάει τη συνοχή ενός κόμματος που πατάει σε δυο βάρκες. Αλλά δυσκολεύονται και ο λόγος δεν είναι τα πρόσωπα. Η βαθύτερη αιτία των δυσκολιών είναι η πόλωση που δημιουργεί ο καπιταλισμός σε κρίση.

Η "κοινωνική γαλήνη", που επικρατεί αυτή τη στιγμή, δεν πρέπει να ξεγελάει κανέναν. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες έχουν χρησιμοποιήσει την είσοδο του Παπανδρέου στο νοσοκομείο σαν δικαιολογία για να αναστείλουν ακόμα και προγραμματισμένες απεργίες, όπως αυτή των καθηγητών. Η ΓΣΕΕ και η ΑΔΕΔΥ για πρώτη φορά μετά από χρόνια, άφησαν τον προϋπολογισμό να ψηφιστεί χωρίς ούτε μια κινητοποίηση και αναβάλουν διαρκώς το

οποιοδήποτε πρόγραμμα δράσης.

Ομως, αυτοί οι ελιγμοί δεν αντιπροσωπεύουν τις πραγματικές διαθέσεις που υπάρχουν στη βάση των συνδικάτων. Το 1995 ήταν γεμάτο από δείγματα της οργής που βράζει μέσα στους εργατικούς χώρους και τη νεολαία. Αν οι ηγεσίες δεν θέλουν να θυμούνται τα ξεσπάσματα στο Σκαραμαγκά, στην Ελευσίνα, στη ΝΑΥΣΙ, στην απεργία της ΠΝΟ, στις διαδηλώσεις των συνταξιούχων, στα οδοφράγματα των αγροτών, στις καταλήψεις των φοιτητών, τόσο το χειρότερο για τις ίδιες. Κανένας ελιγμός δεν μπορεί να φρενάρει επ' άπειρον αυτό το θυμό. Η καλύτερη απόδειξη ήταν η Γαλλία.

Μα, όμως, στη Γαλλία κυβερνάει η δεξιά, ενώ εδώ η Νέα Δημοκρατια επωφελείται από την αγανάκτηση του κόσμου με το ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσε να φέρει σαν αντίρηση κάποιος. Πραγματικά οι δημοσκοπήσεις δείχνουν τη δεξιά να προηγείται πέντε μονάδες από το ΠΑΣΟΚ, αλλά είναι λάθος να νομίζει κανείς ότι φωτογραφίζουν ένα δεξιό ρεύμα. Οι εργάτες που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ έχουν αγανακτήσει με τις αντεργατικές επιθέσεις της κυβέρνησης και δείχνουν στα γκάλοπ την αποστασιοποίησή τους. Η διαφορά των πέντε μονάδων δεν προέρχεται από άνοδο των ποσοστών της ΝΔ, αλλά από διαρροές του ΠΑΣΟΚ που εμφανίζονται σαν αναποφάσιστοι, λευκό κλπ. Το προς τα που ψάχνει όλος αυτός ο κόσμος φαίνεται όταν μπαίνει σε κίνηση κι όχι μέσα απ' τις δημοσκοπήσεις.

Στη Γαλλία, μέχρι που ήρθε η ώρα της έκρηξης, ο Ζιπέ θεωριόταν το "παιδί-θαύμα", ο αρχιτέκτονας της νίκης του Σιράκ που μοίρασε αριστερές υποσχέσεις για να εφαρμόσει δεξιά πολιτική. Αν οι ηγέτες του ΠΑΣΟΚ φαντάζονται ότι μπορούν να συνεχίσουν τη δεξιά πολιτική τους ατιμώρητα, ανανεώνοντας μονάχα τα πρόσωπα στην ηγεσία, θα ανακαλύψουν ότι η Γαλλία δεν είναι και τόσο μακριά.

Η κίνηση του Τσοβόλα

Με το ΠΑΣΟΚ βυθισμένο σε μια μάχη διαδοχής, όπου κανένας υποψήφιος δεν τολμάει να αμφισβητήσει τη δεξιά πολιτική της κυβέρνησης, η απόφαση του Δημήτρη Τσοβόλα να ιδρύσει το Δημοκρατικό Κοινωνικό Κίνημα (ΔΗΚΚΙ) μονοπώλησε τις εντυπώσεις σαν επανεμφάνιση του "αριστερού ΠΑΣΟΚ".

Τα κανάλια και οι εφημερίδες έδωσαν αυτή την εικόνα είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο. Ακούσαμε ή διαβάσαμε από τα δεξιά, όλα τα γνωστά κλισέ για "επιστροφή στον ξύλινο λόγο και στον λαϊκισμό". Ταυτόχρονα, όμως, προβλήθηκε και μια δημοσκόπηση που έδειξε τον Τσοβόλα να προηγείται από όλους τους δελφίνους στις προτιμήσεις της βάσης του ΠΑΣΟΚ.

Είναι αλήθεια ότι πολύς κόσμος εκτιμάει την απόφαση ενός ηγετικού στελέχους του ΠΑΣΟΚ "να τους τα βροντήξει" και να ανοίξει μέτωπο από τ'αριστερά. Ετσι αισθάνεται μεγάλο κομάτι της εργατικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ.

Ομως, τι προοπτική αντιπροσωπεύει το ΔΗΚΚΙ;

Το όνομα του θυμίζει μεταγλωτισμένη σοσιαλδημοκρατία και οι διακηρύξεις του επαναλαμβάνουν τα λάθη της "εθνικής λαϊκής στρατηγικής" του ΠΑΣΟΚ. Η βασική κοινωνική κατηγορία που χρησιμοποιεί το ΔΗΚΚΙ είναι το έθνος και όχι η τάξη. Οπως είχε πει ο Τσοβόλας μιλώντας για τελευταία φορά σε συνέδριο του ΠΑΣΟΚ *"έρχονται ασταθείς εποχές όπου οι σύμμαχοι και οι φίλοι θα αλλάζουν συνεχώς... Ετσι, η μόνη αρχή που θα υπάρχει είναι ότι δεν υπάρχει καμία αρχή παρά μόνο η διατήρηση της ομάδας, δηλαδή του λαού και του έθνους".*

Οπως και το ΠΑΣΟΚ της 3ης Σεπτέμβρη, το ΔΗΚΚΙ μιλάει για "μη προνομιούχους", όπου οι εργάτες δεν υπάρχουν σαν πρωτοπόρα τάξη, αλλά ισοπεδώνονται ανάμεσα σε *"όσους δεν μπορούν να αντέξουν στον τύπο μεταβιομηχανικής εποχής που το διεθνές κεφάλαιο μεθοδεύει".*

Ο Τσοβόλας ανακοινώνει την ίδρυση του ΔΗΚΚΙ

Ουσιαστικά ο Τσοβόλας δεν έχει καμιά εξήγηση για το πώς το ΠΑΣΟΚ κατάντησε τόσο δεξιό σήμερα, ενώ αρχικά έλεγε παρόμοια πράγματα με αυτά που προβάλει το ΔΗΚΚΙ. Με την εμπειρία των τελευταίων 20 χρόνων, όμως, κάθε συνειδητός εργάτης πρέπει να βλέπει καθαρά ότι οι ρίζες της δεξιάς πορείας βρίσκονταν μέσα στην ίδια τη στρατηγική του "Τρίτου Δρόμου". Οι υποσχέσεις του ΠΑΣΟΚ για ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις βάλτωσαν στα αδιέξοδα του κοινοβουλευτισμού, στους συμβιβασμούς μιας διαταξικής συνεργασίας για το "εθνικό συμφέρον". Ετσι το "ΕΟΚ και ΝΑΤΟ, το ίδιο συνδικάτο" κατάντησε "μάχη για να απορροφήσουμε το Πακέτο Ντελόρ" και αποστολή στρατού στη Βοσνία.

Γι'αυτό δεν είναι τυχαίο ότι και η προσπάθεια του Τσοβόλα να εκσυγχρονίσει τη διακήρυξη της 3ης Σεπτέμβρη στα σημερινά δεδομένα, ήδη από τώρα τον οδηγεί σε θέσεις πιο δεξιές απ' ό,τι είχε το ΠΑΣΟΚ το 1974.

Παραδείγματος χάρη, για την Ευρωπαϊκή Ενωση η θέση του Τσοβόλα είναι *"να κάνουμε ό,τι και η Δανία, που παρά την άρνηση της να αποδεχθεί το Μάαστριχτ παραμένει στην κοινότητα... Εισπράττουμε ό,τι μπορούμε, διεκδικούμε όσα μπορούμε, δίνουμε μόνο όσα είναι απολύτως απαραίτητα για την παραμονή μας και σε καμία περίπτωση δεν ενδίδουμε σε θέματα εθνικής κυριαρχίας" (από το βιβλίο του "Οι δρόμοι της ευθύνης",* σελ 18).

Ενώ το ΠΑΣΟΚ του '74 παρουσίαζε τον εθνικισμό του σαν αμυντικό ("αντιιμπεριαλιστικό - εθνικοαπελευθερωτικό") με τη θέση "Δεν διεκδικούμε τίποτα, αλλά και δεν παραχωρούμε σπιθαμή", ο Τσοβόλας θεωρεί ότι σήμερα πια το "Δεν διεκδικούμε τίποτα" είναι ξεπερασμένο και κάνει κριτική στην εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης για "διγλωσία και συμβιβασμούς στα εθνικά θέματα"!

Στα ονόματα των ιδρυτικών μελών του ΔΗΚΚΙ φιγουράρει ο χειρούργος Σπύρου, αλλά δεν υπάρχει ούτε ένας συνδικαλιστής. Ουσιαστικά το νέο κόμμα συγκροτείται από την αρχή σαν εκλογικός μηχανισμός.

Οι εργάτες που έχουν αγανακτίσει με το ΠΑΣΟΚ είναι κρίμα να χαραμίσουν τη μαχητική διάθεσή τους σε μια τέτοια προσπάθεια. Αυτό που χρειαζόμαστε είναι ένα κόμμα εργατών που παλεύουν για το Σοσιαλισμό με αγώνες σαν αυτούς που είδαμε τις τελευταίες βδομάδες στη Γαλλία και όχι άλλο ένα φορέα κοινοβουλευτικών υποσχέσεων.

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΝ

Ο κλάδος των καθηγητών μπήκε φέτος στη μάχη για αυξήσεις με αίτημα για 220.000 κατώτατο μισθό, αύξηση περίπου 60% αφού ο μισθός του πρωτοδιόριστου είναι σήμερα 130-140 χιλιάδες. Την ώρα που η ΑΔΕΔΥ διεκδικεί 17%, η ΓΣΕΕ ούτε καν 10% και η κυβέρνηση δίνει 2,5%+2,5%, αυτό το αίτημα εκφράζει την απαίτηση "να ζούμε απ' τον μισθό μας". Είναι από μόνο του ενδεικτικό για τη διάθεση και το θυμό που υπάρχει μέσα στους εργατικούς χώρους μετά από 10 χρόνια συνεχούς λιτότητας.

Ο χώρος των καθηγητών είναι από τα πιο γερά συνδικαλιστικά κομμάτια του δημόσιου. Η ΟΛΜΕ είναι η Ομοσπονδία 60.000 τυπικά τουλάχιστον καθηγητών που επιτρέπει στη βάση να αποφασίζει για την πορεία του κλάδου. Υπάρχουν τουλάχιστον 3 τακτικές και πολλές έκτακτες γενικές συνελεύσεις στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, απ' όπου οι αποφάσεις τους μεταφέρονται στις Γ.Σ. των προέδρων των ΕΛΜΕ, όπου βγαίνει και η τελική απόφαση με πλειοψηφία 2/3.

Αυτή η λειτουργία είναι καταστατικά κατοχυρωμένη, είναι όμως και το αποτέλεσμα πολλών συγκρούσεων στις οποίες η βάση ξεπέρασε την ηγεσία και την ανάγκασε να συρθεί σε απεργία, όπως το '88.

Η φωνή της βάσης φέτος, έλεγε απεργία. Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ αισθανόμενο αυτή την πίεση πρότεινε στις συνελεύσεις δυο 48ωρες προειδοποιητικές και απεργία διαρκείας μετά τις γιορτές. Η πρόταση έγινε αποδεκτή από την πλειοψηφία των ΕΛΜΕ, ενώ 15 ΕΛΜΕ ζήτησαν απεργία διαρκείας πριν τα Χριστούγεννα (πρόταση που υποστήριξε και η Εργατική Αλληλεγγύη).

Η πρώτη 48ωρη απεργία στις 20-21 Νοέμβρη είχε το φανταστικό ποσοστό 75% συμμετοχή και έδειξε ότι η απόφαση των καθηγητών να δώσουν τη μάχη για πραγματικές αυξήσεις είναι υπόθεση της βάσης.

Η προοπτική της συνέχισης του απεργιακού αγώνα, με τη δεύτερη 48ωρη και τη διαρκείας μετά τις γιορτές, κινητοποίησε τη βάση. Για πρώτη φορά μετά από χρόνια, άρχισαν να λειτουργούν απεργιακές επιτροπές σε πολλές ΕΛΜΕ, να δραστηριοποιούνται τα Δ.Σ. να οργανώνονται περιοδείες στα σχολεία και συγκεντρώσεις στήριξης της απεργίας.

Ομως, στην πορεία για την κλιμάκωση και ενώ δεν υπήρχε η παραμικρή κίνηση υποχώρησης από την κυβέρνηση, το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ πρότεινε αιφνιδιαστικά αναστολή της 48ωρης απεργίας με δικαιολογία την αρρώστεια του Παπανδρέου. Δεν επρόκειτο για πρόταση αλλά για πραξικοπηματική απόφαση, αφού η μεθόδευση αυτή ήταν τέτοια ώστε να μην υπάρχει χρόνος για να γίνουν συνελεύσεις, για να αποφασίσει η βάση των καθηγητών. Αυτή η μεθόδευση ξεσήκωσε κύμα αγανάκτησης απ' τα κάτω που εκφράστηκε με πολλές καταγγελίες και διαμαρτυρίες κατά του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ.

Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ προχώρησε τόσο ξεδιάντροπα σ' αυτό το ξεπούλημα, χωρίς να σεβαστεί καν τους κανόνες δημοκρατίας του συνδικάτου, γιατί ο "ρεαλισμός" των γραφειοκρατών έλεγε ότι σε περίοδο πολιτικής αστάθειας δεν μπορούμε να διεκδικούμε από μια κυβέρνηση χωρίς πρωθυπουργό.

Η απεργία θα γίνει μόνο αν πάρει στα χέρια της η βάση των καθηγητών την υλοποίηση των αποφάσεων

Μπορεί η κυβέρνηση να μην έχει πρωθυπουργό, όμως ψηφίζει προϋπολογισμό. Αυτό το ξεπούλημα είναι απόδειξη ότι δεν μπορούμε να έχουμε καμμιά εμπιστοσύνη στις καλές προθέσεις των ηγεσιών των συνδικάτων, γιατί είναι πάντα πρόθυμες να υποκύψουν σε πιέσεις για συμβιβασμό και αναστολή των αγώνων.

Το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ είχε αυτή τη φορά και ένα απρόσμενο "αριστερό" άλλοθι: Ενα μέρος της ηγεσίας των "Παρεμβάσεων - Συσπειρώσεων" (ΝΑΡ, ΜΛ-ΚΚΕ) στήριξαν την αναστολή της 48ωρης απεργίας με την άποψη ότι "είναι περιττή, δεν θα έχει συμμετοχή και θα υπονομεύσει την απεργία διαρκείας".

Και εδώ επίσης αποδείχτηκε στην πράξη, ότι η έλλειψη εμπιστοσύνης στη βάση οδηγεί στην πολιτική τύφλωση. Εδωσαν χέρι βοηθείας στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ να υπονομεύσει το απεργιακό πρόγραμμα, αφού όχι μόνο ανεστάλθηκε η 48ωρη αλλά και άνοιξε ο δρόμος στην ηγεσία της ΠΑΣΚ να μην αφήσει να καθοριστεί ημερομηνία για την έναρξη της απεργίας διαρκείας.

Ομως, η προοπτική για την απεργία διαρκείας μετά τις γιορτές είναι μπροστά γιατί τη θέλει η βάση των καθηγητών. Γι' αυτό τα συμπεράσματα απ' αυτόν τον πρώτο γύρο είναι πολύτιμα.

Δεν μπορούμε να έχουμε εμπιστοσύνη στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ. Οι δημοκρατικές διαδικασίες της Ομοσπονδίας δεν είναι αρκετές για να δεσμεύσουν τα μέλη του Δ.Σ. να ηγηθούν σε μια απεργία που στην πραγματικότητα δεν τη θέλουν. Η απεργία θα γίνει μόνο αν πάρει στα χέρια της η βάση των καθηγητών την υλοποίηση των αποφάσεων, όπως έγινε το 1988.

Είναι καιρός τα πρωτοβάθμια σωματεία, οι ίδιες οι ΕΛΜΕ, να πάρουν πρωτοβουλίες συντονισμού απ' τα κάτω και να ξεκινήσουν την απεργία. Για να γίνουν αυτά, χρειάζεται να στηθεί ένα δίκτυο συντονισμού και επικοινωνίας από τα κάτω. Ενα δίκτυο αγωνιστών που θέλουν να δοθεί και να κερδηθεί αυτή η μάχη χωρίς ταλαντεύσεις και συμβιβασμούς.

Η Εργατική Αλληλεγγύη στους καθηγητές στήριξε αυτή την προσπάθεια σε κάθε κρίσιμη καμπή. Δραστηριοποιηθήκαμε για να πετύχει η πρώτη 48ωρη, για να φτιαχτούν και να λειτουργήσουν οι απεργιακές επιτροπές, για να προβληθεί το αίτημα για 220.000 κατώτατο που συνεχώς "ξεχνάει" η ΟΛΜΕ και τέλος για να μην περάσει το ξεπούλημα της δεύτερης 48ωρης απεργίας.

Θα δώσουμε τη μάχη για την απεργία διαρκείας με όλες μας τις δυνάμεις. Εγγύηση για να γίνει και να κερδίσει η απεργία διαρκείας μετά τις γιορτές, είναι να δυναμώσει και να απλωθεί το δίκτυο της Εργατικής Αλληλεγγύης σε όλες τις ΕΛΜΕ. Να δυναμώσει η φωνή των σοσιαλιστών καθηγητών.

Γι' αυτό, καλούμε όλους τους καθηγητές που θέλουν να δώσουμε μαζί αυτή τη μάχη, στη Σύσκεψη της Εργατικής Αλληλεγγύης στις 14/1, 10 πμ στην αίθουσα της Σ.Υ.Τ.Ε. (Σίνα 16), σε μια προσπάθεια συνάντησης και πολιτικής συζήτησης για το συντονισμό και το άπλωμα αυτού του δικτύου σε όλους τους χώρους.

220.000 κατώτατο για όλους

Η απόφαση των καθηγητών και των δασκάλων να διεκδικήσουν καθαρό μισθό 220.000 δραχμές το μήνα για τον πρωτοδιοριζόμενο εκπαιδευτικό, ήταν το καλύτερο νέο από το μέτωπο των αυξήσεων για όλους τους εργαζόμενους.

Κανονικά, οι υπόλοιπες συνδικαλιστικές ηγεσίες θα έπρεπε να αξιοποιήσουν αυτό το μήνυμα, υιοθετώντας το ίδιο αίτημα και κλιμακώνοντας έτσι τις πιέσεις για να σπάσει επιτέλους η λιτότητα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις "γειτονικές" ομοσπονδίες της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ μέσα στην ΑΔΕΔΥ, όπως οι ομοσπονδίες των εργαζόμενων στους Δήμους (ΠΟΕ-ΟΤΑ) και στα Νοσοκομεία (ΠΟΕΔΗΝ). Εκεί βρίσκονται μερικά από τα πιο δυνατά συνδικαλιστικά κομμάτια των χαμηλόμισθων, που έχουν υποστεί σκληρά το βάρος της λιτότητας.

Στη δεκαετία του '80 το ακαθάριστο μηνιάτικο ενός ανειδίκευτου εργάτη στο δημόσιο ήταν μεγαλύτερο από τον ιδιωτικό τομέα κατά 20% περίπου. Το 1990 ο μισθός για την κατηγορία ΥΕ (βασικής εκπαίδευσης) στο χώρο της ΑΔΕΔΥ ήταν 89.084 δραχμές ενώ στο χώρο της ΓΣΕΕ ο κατώτατος μισθός ήταν 69.727. Πέντε χρόνια αργότερα τα αντίστοιχα νούμερα είναι 126.116 και 119.220 δραχμές. Η διαφορά έπεσε στο 5,5%, δηλαδή μετά τις κρατήσεις (που είναι μεγαλύτερες στο δημόσιο) το καθαρό μηνιάτικο και στους δυο τομείς είναι στα ίδια τραγικά επίπεδα των 100.000 το μήνα.

Κι όμως, οι γραφειοκρατικές ηγεσίες προτίμησαν τη σιωπή απέναντι στο αίτημα των εκπαιδευτικών. Αυτό το κενό ήρθε να καλύψει η πρωτοβουλία της Εργατικής Αλληλεγγύης για μια εκστρατεία στη βάση των χώρων με σύνθημα: 220.000 κατώτατο για όλους!

Ενας συνδικαλιστής δήλωσε στην Εργατική Αλληλεγγύη τις πρώτες μέρες της καμπάνιας: *"Είναι μια διεκδίκηση που οριοθετεί την πολιτική και συνδικαλιστική αντιπαράθεση με τη λιτότητα. Ενα αίτημα ώριμο, που περικλείει τόση δυναμική όση πράγματι έχουμε ανάγκη για να ξεπεράσουμε το φράγμα της οικονομικής, κοινωνικής, και πολιτικής περιθωριοποίησης του μεγάλου όγκου των εργαζόμενων".*

Αυτή η δυναμική είναι που έχει εμπνεύσει μέχρι τώρα περισσότερους από 5.000 εργαζόμενους να υπογράψουν το κείμενο της καμπάνιας, στις γειτονιές και στους χώρους δουλειάς. Ομως δεν μένουν μόνο εκεί. Κάνουν προσπάθεια να το περάσουν από τις συνελεύσεις στους χώρους δουλειάς και με ψηφίσματα από τα σωματεία τους.

Η γενική συνέλευση του συλλόγου εργαζόμενων στον Οργανισμό Νεολαίας και Αθλησης Δήμου Αθήνας στις 22/11/95, υιοθέτησε το αίτημα για 220.000 δρχ. κατώτατο μισθό κι αποφάσισε οι εκπρόσωποί της να το προτείνουν στο Γενικό Συμβούλιο της ΠΟΕ-ΟΤΑ. Την ίδια απόφαση πήρε και το ΔΣ του συλλόγου εργαζόμενων στο Δήμο Γαλατσίου. Ενώ στο Δήμο Ν. Ηρακλείου έχουν υπογράψει 4 από τα 7 μέλη του ΔΣ του σωματείου και γίνεται συνεχής προσπάθεια να περάσει από τη γενική συνέλευση του σωματείου σαν απόφαση-πρόταση προς την ηγεσία της ΠΟΕ-ΟΤΑ.

Είναι ένα αίτημα που αποδεικνύει ότι μπορεί να συσπειρώσει όλους τους εργαζόμενους σε ενιαία δράση πάνω σε μια κοινή βάση

Ψηφίσματα που υιοθετούν το αίτημα "220.000 δρχ. κατώτατο μισθό" έχουν βγάλει επίσης, το σωματείο εργατών Μετάλλου Ιωαννίνων, όπου καλεί την ΠΟΕΜ και την ΓΣΕΕ να κάνουν το ίδιο, καθώς και το δημοτικό συμβούλιο Πετρούπολης.

Ωστόσο, ακόμα και όταν οι εργαζόμενοι επηρεάζονται από τα επιχειρήματα του ψεύτικου "ρεαλισμού" που προβάλλουν συστηματικά οι συνδικαλιστικές ηγεσίες - πως δήθεν "η οικονομία δεν αντέχει μεγάλες αυξήσεις"- η συζήτηση με τον κάθε εργάτη και την κάθε εργάτρια αναποδογυρίζει πολύ εύκολα όλα αυτά τα ψέματα.

Το παράδειγμα της συνέλευσης των εργαζόμενων στο νοσοκομείο Τζάνειο είναι χαρακτηριστικό. Οταν έγινε συνέλευση την Τρίτη 5/12/95, δόθηκε η δυνατότητα σε κάθε εργαζόμενο να πει επιτέλους ανοιχτά τη γνώμη του για τις διεκδικήσεις αλλά και για τον τρόπο που πρέπει να παλέψει. Το αποτέλεσμα ήταν οι εργαζόμενοι να αποφασίσουν ότι ένα από τα αιτήματα είναι το "220.000 δρχ κατώτατο μισθό" και να εξουσιοδοτήσουν το ΔΣ του σωματείου να προχωρήσει άμεσα σε απεργιακές κινητοποιήσεις.

Αντίστοιχη είναι η προσπάθεια που κάνουν εργαζόμενοι στα νοσοκομεία Ελπίς και Αρεταίειο, ώστε τα ΔΣ των σωματείων να υιοθετήσουν το αίτημα των καθηγητών και να καλέσουν σε συνελεύσεις και απεργιακές κινητοποιήσεις.

Το "220.000 δρχ. κατώτατο για όλους" είναι ένα αίτημα που αποδεικνύει ότι μπορεί να συσπειρώσει όλους τους εργαζόμενους -τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα- σε ενιαία δράση πάνω σε μια κοινή βάση. Χωρίς ξεχωριστές, πιο "ευέλικτες", διαπραγματεύσεις με την εργοδοσία, ανάλογα με το πόσο "αντέχει" το κάθε αφεντικό.

Η αποδοχή της καμπάνιας και ο ενθουσιασμός που ξεσηκώνει επεκτείνεται και σε εργατικούς χώρους όπου οι συλλογικές τους συμβάσεις είναι πιο ψηλά από τα κατώτατα όρια της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ. Οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ, στα Ναυπηγεία, στον ΟΑΣΑ -παντού- υπογράφουν γιατί καταλαβαίνουν ότι η πάλη για να ανέβει το κατώτατο μηνιάτικο είναι κοινή και αφορά όλους τους εργαζόμενους.

Ενας απεργός καθηγητής από το 1ο ΤΕΛ Αιγάλεω, είπε την ώρα της απεργιακής συγκέντρωσης της ΟΛΜΕ στην Αθήνα στις 21/11/95: *"Η καμπάνια της Εργατικής Αλληλεγγύης για να επεκταθεί το αίτημά μας παντού είναι ό,τι καλύτερο. Στο κάτω-κάτω, οι καθηγητές δεν έχουν διαφορετικό στομάχι από τους υπόλοιπους εργαζόμενους. Ολοι μαζί μπορούμε να νικήσουμε".*

Οπως δείχνουν οι εικόνες, η καμπάνια συνεχίζεται με μεγάλη επιτυχία. Χιλιάδες εργαζόμενοι και δεκάδες συνδικαλιστές της βάσης αγκαλιάζουν αυτή την προσπάθεια και την κάνουν βήμα-βήμα δική τους υπόθεση. Βάλτε κι εσείς τον εαυτό σας, το χώρο σας, το σωματείο σας, μέσα σ' αυτή την προσπάθεια.

Με κάθε υπογραφή που προστίθεται, με κάθε ψήφισμα που ανοίγει το ζήτημα, με κάθε κινητοποίηση προς αυτή την κατεύθυνση, μεγαλώνει η πίεση στις κορυφές της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ να αφήσουν τα παζάρια με τα ποσοστά και να καλέσουν απεργίες υιοθετώντας το πρωτοπόρο αίτημα των καθηγητών "220.000 δρχ. κατώτατο μισθό, για όλους".

Διαδήλωση από την κατάληψη των εργατριών της Σεξαπήλ τον περασμένο Ιούλη

Οι γυναίκες στα συνδικάτα

Η Β' Πανελλαδική Συνδιάσκεψη Γυναικών της ΓΣΕΕ έγινε στις 30 Νοέμβρη-1 Δεκέμβρη, με τη συμμετοχή 200 περίπου γυναικών εκλεγμένων σε Εργατικά Κέντρα και Ομοσπονδίες, αλλά και εκπροσώπων γυναικείων οργανώσεων. Η συνδιάσκεψη οργανώθηκε από τη Γραμματεία Γυναικών της ΓΣΕΕ με στόχο τη δημιουργία ενός Πανελλαδικού δίκτυου συνδικαλιστριών.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι οι εργαζόμενες στην Ελλάδα, εκτός από τη ανεργία και τη μείωση των μισθών, αντιμετωπίζουν την επίθεση σε κατακτημένα δικαιώματά τους και βλέπουν τα βάρη της κρίσης να φορτώνονται στις δικές τους πλάτες μέσα από τις συνεχείς περικοπές των κοινωνικών δαπανών.

Αυτή η εικόνα ήρθε πολλές φορές μέσα στη συνδιάσκεψη. Κατακτήσεις των συνδικάτων, όπως οι άδειες θηλασμού, η προστασία από απόλυση λόγω μητρότητας, δωρεάν παιδικοί σταθμοί κλπ, καταστρατηγούνται.

"Το συνδικαλιστικό κίνημα δεν έχει μηχανισμό ελέγχου εφαρμογής των κατακτήσεών του" είπε χαρακτηριστικά μια συνδικαλίστρια από τον ιματισμό. Ταυτόχρονα, κοινή διαπίστωση ήταν ότι οι νομικές κατοχυρώσεις της ισότητας, στην πράξη δεν λειτουργούν.

Η ισότητα στους μισθούς δεν υπάρχει, αφού οι μισθοί των γυναικών βρίσκονται στο 78% των μισθών των αντρών. Ενώ, με το πρόσχημα της ισονομίας καταργούνται όποιες θετικές διακρίσεις υπήρχαν (αύξηση ορίου συνταξιοδότησης στα 65). Η μόνη ισότητα που υπάρχει είναι η ισότητα στην ανεργία: από τους 500.000 άνεργους το 62% είναι γυναίκες. Τα τελευταία χρόνια της έντασης της οικονομικής κρίσης, όπου οι ιδιωτικοποιήσεις και τα κλεισίματα των εργοστασίων έχουν σημάνει χιλιάδες απολύσεις, έχουν χτυπηθεί κλάδοι που παραδοσιακά δούλευαν γυναίκες, όπως η κλωστοϋφαντουργία, η φαρμακοβιομηχανία κλπ.

Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι οι γυναίκες "γύρισαν" σπίτι ή ότι χρησιμοποιούνται σαν "εφεδρικός στρατός εργασίας" και γι' αυτό δεν μπορούν να παλέψουν για τα δικαιώματά τους αφού νιώθουν προσωρινές στη δουλειά.

Οι γυναίκες είναι το 37% του μόνιμου εργατικού δυναμικού. Μπορεί να κλείνουν ολόκληρα κομμάτια βιομηχανίας που παραδοσιακά δούλευαν γυναίκες, όμως νέοι κλάδοι στελεχώνονται από γυναικείο εργατικό δυναμικό. Από τις 177.000 νέες θέσεις εργασίας την περίοδο 1983-88, οι γυναίκες κατέλαβαν το 80%, στην πληροφορική δουλεύουν 70% γυναίκες κλπ.

Οι γυναίκες της εργατικής τάξης δεν "γυρνάνε" σπίτι, ούτε είναι (ή αισθάνονται) προσωρινές στην αγορά εργασίας γιατί πολύ απλά σήμερα δεν είναι δυνατόν να ζήσει μια οικογένεια με ένα μόνο μισθό. Αυτό που πραγματικά συμβαίνει, είναι ότι μεγάλο κομμάτι γυναικών αναγκάζεται να δουλεύει σε συνθήκες μαύρης εργασίας με χαμηλό μισθό, εντατικά ωράρια, χωρίς ασφάλιση, ενώ σε πολλούς απ' αυτούς τους χώρους δεν υπάρχουν ούτε συνδικάτα.

Ταυτόχρονα, όσο μειώνονται τα κονδύλια για τις κοινωνικές δαπάνες πέφτει ολοκληρωτικά στις πλάτες των γυναικών της εργατικής τάξης το βάρος της φροντίδας των παιδιών, των αρρώστων, των ηλικιωμένων.

Αυτά δεν είναι ζητήματα "ιδιαιτερότητας φύλου". Είναι προβλήματα ύπαρξης, λειτουργίας και αποτελεσματικότητας των συνδικάτων. Η ΓΣΕΕ και οι Ομοσπονδίες θα έπρεπε να βάλουν στην πρώτη γραμμή διεκδικήσεις για την υπεράσπιση των κοινωνικών δαπανών που εξασφαλίζουν το 37% του δυναμικού τους -τις γυναίκες- διεκδικήσεις για μια ανθρώπινη ζωή και ελεύθερο χρόνο για συμμετοχή στα σωματεία. Να πρωτοστατήσουν στη δημιουργία συνδικάτων στους χώρους που δεν υπάρχουν και κυριαρχεί η αυθαιρεσία του εργοδότη. Να μπουν μπροστά στον αγώνα ενάντια στα κλεισίματα και τις απολύσεις.

Ομως, αντί για όλα αυτά, ο Χ. Πρωτόπαπας χαιρετίζοντας τη συνδιάσκεψη δήλωσε ευθαρσώς ότι *"αν θέλετε να σας προσέξουμε οργανωθείτε μόνες σας γιατί τίποτα δεν χαρίζεται, όλα καταχτιούνται, ακόμα και μέσα στα συνδικάτα"*!

Δυστυχώς, δεν έλλειψαν από τη συνδιάσκεψη οι φωνές του "ρεαλισμού": προτάσεις για "ανακατανομή του χρόνου εργασίας", δηλαδή μείωση του εργάσιμου χρόνου (και του μισθού) με ελαστικά ωράρια και μερική απασχόληση, για να μπορούν οι γυναίκες "να συγκεράσουν οικογένειες και επαγγελματικές υποχρεώσεις".

Η λύση βρίσκεται στην αντίθετη κατεύθυνση. Στην πάλη ενάντια στην ανεργία, στην πάλη για αυξήσεις στους μισθούς ενάντια στη λιτότητα και τις περικοπές. Στη μάχη για να χτίσουμε παντού γερά συνδικάτα.

Οι γυναίκες της Σεξ-Απήλ, της Π-Π, οι άνεργες από το Λαύριο και το Μαντούδι, θα είχαν πολλά να πουν για όλα αυτά. Δυστυχώς η φωνή της βάσης, η εμπειρία των γυναικών που δίνουν μάχες, έλλειπε από τη συνδιάσκεψη.

Χρειάζεται δράση, όχι εκκλήσεις για αλλαγή νοοτροπίας των ανδρών συνδικαλιστών ή σχέδια επί χάρτου για δίκτυο συνδικαλιστριών με μόνο περιεχόμενο την παρέμβαση στις διαπραγματεύσεις με τους εργοδότες. Χρειάζεται πράξη μέσα στους χώρους δουλειάς για το ζωντάνεμα των συνδικάτων, για να κερδηθεί η εμπιστοσύνη αντρών και γυναικών ότι συλλογικά μπορούμε να παλέψουμε και να κερδίσουμε όλα αυτά που μας ανήκουν. ■

Νομιμοποίηση των μεταναστών χωρίς διακρίσεις

Το αποτρόπαιο έγκλημα στο Βύρωνα με τον εμπρησμό που οδήγησε στη δολοφονία τεσσάρων εργατών από την Αλβανία, έρχεται να θυμίσει τις φριχτές συνθήκες στις οποίες στεγάζονται και ζουν χιλιάδες μετανάστες στην Ελλάδα.

Η αστυνομία, με τη βοήθεια των ΜΜΕ, προσπάθησε να φορτώσει το έγκλημα στην "αλβανική μαφία". Στην πραγματικότητα κρύβει ότι οι Αλβανοί στον Βύρωνα, όπως και οι περισσότεροι μετανάστες, δεν ήταν παρά απλοί εργαζόμενοι που ήρθαν στην Ελλάδα μετά την κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης το '89. Εργαζόμενοι με εμπειρίες αγώνων ενάντια στον σταλινισμό και όχι "εγκληματίες" ή "μαφιόζοι". Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, από τους 400.000 μετανάστες, 200.000 είναι Αλβανοί, 90.000 Πολωνοί, 50.000 Αιγύπτιοι, 40.000 Φιλιππινέζοι. Είναι λοιπόν υποκρισία, όταν οι έλληνες καπιταλιστές τρώνε με χρυσά κουτάλια στις αγορές της Ανατολικής Ευρώπης, να υψώνουν τείχη για τους εργάτες απ' αυτές τις χώρες.

Το πράσινο φως για να γίνονται ρατσιστικά εγκλήματα σαν του Βύρωνα, το έδωσε η ΝΔ ψηφίζοντας το νόμο 1975/91, τον πιο ρατσιστικό νόμο που υπάρχει στην Ευρώπη. Μ' αυτόν το νόμο η κυβέρνηση εναρμονίστηκε με την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ενωσης για μια "Ευρώπη - Φρούριο", απέναντι στους μετανάστες απ' την Ανατολή και τον Τρίτο Κόσμο.

Σύμφωνα με το νόμο αυτό, για να αποχτήσει κανείς νόμιμη απασχόληση, πρέπει να έχει άδεια παραμονής και εργασίας πριν από την αφιξή του (πράγμα σχεδόν απίθανο) και για πρώτη φορά θεωρείται αδίκημα η εργασία αλλοδαπού δίχως σχετική άδεια.

Ο κάθε μετανάστης, συνδέεται με ορισμένο εργοδότη, ορισμένη θέση εργασίας και ορισμένο τόπο εργασίας. Δηλαδή είναι όμηρος του εργοδότη, γιατί αν τον απολύσει αυτόματα απελαύνεται.

Θεσπίζεται "κατάλογος ανεπιθύμητων αλλοδαπών", όπου τα κριτήρια και η διαδικασία εγγραφής και διαγραφής αλλοδαπών από τον κατάλογο ρυθμίζονται με υπουργικές αποφάσεις, οι οποίες ορίζεται ρητά ότι δεν θα δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Δηλαδή αποθέωση της αυθαιρεσίας του κάθε υπουργού Δημόσιας Τάξης...

Με εντολή του υπουργού επίσης, φτιάχνονται ειδικές αστυνομικές δυνάμεις για τους "λαθρο"μετανάστες, ενώ κάθε αστυνομικός διοικητής στα σύνορα μπορεί να απελαύνει όποιον δεν έχει τα απαραίτητα έγγραφα χωρίς να γίνεται εξαίρεση ούτε καν για τους πολιτικούς πρόσφυγες.

Πού οδήγησε αυτός ο νόμος; Μέσα στα 2,5 χρόνια της εφαρμογής του, απελάθηκαν 559.000 Αλβανοί. Εκατοντάδες άλλοι δολοφονήθηκαν στα σύνορα από "τυχαίες εκπυρσοκροτήσεις" όπλων, έπεσαν θύματα εκμετάλευσης και εκβιασμών απ' τους εργοδότες τους και από την αστυνομία, πλήρωσαν πολλές χιλιάδες δραχμές σε διάφορα "κυκλώματα" μπάτσων ή "βορειοηπειρωτικών" συλλόγων για να πάρουν βίζες, πιστοποιητικά ελληνικής καταγωγής κλπ. Και οι άδειες εργασίας μειώθηκαν: την άνοιξη του '93 μόνο ένα 4% των μεταναστών είχε άδεια εργασίας.

Το καλοκαίρι του '93, μετά το ρατσιστικό πογκρόμ που είχε εξαπολύσει η ΝΔ ενάντια στους Αλβανούς, ο Τσοχατζόπουλος δήλωνε ότι *" οι μαζικές απελάσεις δεν ταιριάζουν με το πνεύμα του ελληνικού πολιτισμού"*. Η ΠΑΣΚΕ στην ιδρυτική της διακήρυξη δήλωνε την αλληλεγγύη της στους ξένους εργάτες.

Παρόλα αυτά, ο Παπαθεμελής σαν υπουργός Δημόσιας Τάξης το καλοκαίρι του '94 απέλασε 37.500 Αλβανούς! Και ο Τζουμάκας όμως, σήμερα ακολουθεί τα ίδια βήματα. Με το σχέδιο νόμου που ετοιμάζεται να καταθέσει προβλέπει ένα χρόνο φυλάκισης για όποιον δουλεύει χωρίς άδεια εργασίας.

Προβλέπει επίσης ένα "παράβολο νομιμοποίησης" 500.000 δρχ σε κάθε μετανάστη, προκειμένου να πάρει νόμιμη άδεια εργασίας. Οι αλλοδαποί που θα νομιμοποιηθούν δεν θα έχουν τα ίδια εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα με τους έλληνες εργάτες. Απ' αυτή τη διάταξη επίσης, εξαιρούνται όλοι οι Αλβανοί, για να μπορεί το υπουργείο Εξωτερικών να τους χρησιμοποιεί σαν μέσο πίεσης προς την κυβέρνηση της Αλβανίας.

Την ίδια ώρα, ο Τζουμάκας συνεχίζει να αφήνει τους εργοδότες να μην πληρώνουν εισφορές για τους μετανάστες εργάτες που απασχολούν, το ύψος των οποίων φτάνει τα 100 δις το χρόνο. Στον προϋπολογισμό του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, τέλος, προβλέπεται ένα ποσό 200 εκατομμυρίων για απελάσεις, ποσό μεγαλύτερο και από το περσινό.

Ενα βιβλίο γεμάτο επιχειρήματα για όσους παλεύουν το ρατσισμό

Τα συνδικάτα πρέπει να διεκδικήσουν την κατάργηση του ρατσιστικού νόμου της ΝΔ και την άμεση νομιμοποίηση όλων των μεταναστών. Ταυτόχρονα, πρέπει να απαιτήσουν ανοιχτά σύνορα για όλους τους μετανάστες.

Οι προϋποθέσεις του τύπου "να έρχονται μόνο όσοι χρειάζονται για την εθνική μας οικονομία", τον μόνο που βοηθάνε είναι την κυβέρνηση και τα αφεντικά για να συνεχίσουν να κρατάνε τους μετανάστες στην παρανομία και να διαιωνίζουν τη μαύρη εργασία.

Ανοιχτά σύνορα για όλους σημαίνει ακόμα πιο δυνατό εργατικό κίνημα. Οι Πολωνοί, που χρόνια τώρα δουλεύουν στην οικοδομή, βοήθησαν να δυναμώσει το συνδικάτο οικοδόμων. Οι Φιλιππινέζοι εργάτες στο εργοστάσιο ιματισμού Αλεξάντερ Φάσιον πρωτοστάτησαν για να στηθεί σωματείο.

Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν πολλά και όχι μόνο στην Ελλάδα. Στο πρόσφατο απεργιακό κύμα στη Γαλλία, τα 3 εκατομμύρια εργάτες από την Αλγερία, το Μαρόκο και τις άλλες χώρες, διαδήλωναν χέρι - χέρι με τους Γάλλους συναδέλφους τους.

Αυτό το δρόμο πρέπει να ακολουθήσουμε. Οι μετανάστες εργάτες είναι αδέλφια μας, είναι μαζί μας στη δουλειά, είναι μαζί μας και στον αγώνα ενάντια στον καπιταλισμό.

Γαλλία '95
η μεγάλη εργατική εξέγερση

Το '95 θα μείνει στην ιστορία της Γαλλίας σαν μια από τις πολύ μεγάλες στιγμές του εργατικού κινήματος -δίπλα στο '36 και το '68.

Για πάνω από ένα μήνα οι απεργίες παράλυσαν τα πάντα: τα τρένα έμειναν ακίνητα στους σταθμούς, τα γράμματα στοιβάχτηκαν στα κέντρα διαλογής, τα σχολεία και τα νοσοκομεία έκλεισαν. Πανικόβλητη η δεξιά κυβέρνηση της Γαλλίας αναγκάστηκε να τραπεί σε άτακτη υποχώρηση.

Ολα ξεκίνησαν από μια τυπική "μέρα δράσης" που κάλεσαν στις 14 Νοέμβρη τα συνδικάτα, ενάντια στα νέα μέτρα για τις συντάξεις που ανακοίνωσε η κυβέρνηση Ζιπέ. Πάνω από 50.000 διαδηλωτές βάδισαν στους δρόμους του Παρισιού εκείνη την ημέρα. Μια βδομάδα αργότερα, οι φοιτητές κατέβηκαν σε αποχή ενώ σε πολλές σχολές προχώρησαν και σε κατάληψη.

Λίγες μέρες αργότερα, η Γαλλία ήταν κυριολεκτικά, σε εξέγερση. Στις 24 Νοέμβρη, άρχισε η απεργία στους σιδηροδρόμους -μια απεργία που έγινε για τις επόμενες τέσσερεις βδομάδες η καρδιά των κινητοποιήσεων. Στις 28 Νοέμβρη, η απεργία απλώθηκε στα λεωφορεία και το μετρό. Οι συγκοινωνίες νέκρωσαν.

Αυτές οι δυνατές κινητοποιήσεις έδωσαν το σύνθημα και στους άλλους κλάδους να προχωρήσουν -ο καθένας με τα δικά του ιδιαίτερα αιτήματα. Στις 30 Νοέμβρη μπήκαν στην απεργία οι εργαζόμενοι στα ταχυδρομεία, στο γκάζι, στον ηλεκτρισμό, στις τηλεπικοινωνίες -στις δημόσιες υπηρεσίες που ο Σιράκ και ο Ζιπέ, ο πρόεδρος και ο πρωθυπουργός της Γαλλίας, θέλουν να ιδιωτικοποιήσουν. Στα ταχυδρομεία οι απεργοί κλείδωσαν τα γραφεία διαλογής. Το σύστημα διανομής παρέλυσε ολοκληρωτικά.

Στο μεταξύ οι διαδηλώσεις γίνονταν όλο και πιο πυκνές, όλο και πιο μαζικές, όλο και πιο δυναμικές. Στις 5 Δεκέμβρη, παρά την έλλειψη συγκοινωνιών 160.000 διαδηλωτές κατέκλυσαν το Παρίσι, αψηφώντας το κρύο, το πυκνό χιόνι και τους παγωμένους δρόμους. Συνολικά, σε ολόκληρη τη Γαλλία, οι διαδηλωτές ξεπέρασαν εκείνη την ημέρα το 1 εκατομμύριο! Καθημερινά οι δεξιές εφημερίδες "προέβλεπαν" ότι το κίνημα έχει φτάσει πια στα όριά του και θα αρχίσει να εξαντλείται. Το κίνημα, όμως, συνέχιζε να μεγαλώνει.

Στις 7 Δεκέμβρη οι διαδηλωτές ξεπέρασαν το 1.5 εκατομμύριο ενώ οι απεργίες απλώθηκαν στα σχολεία, στα αεροδρόμια και στα εργοστάσια χαλυβουργίας. Στη Λοραίνη, όπου οι εργάτες είχαν δώσει σκληρές μάχες για να κρατήσουν τις δουλιές τους στη δεκαετία του '80, ξεσπάνε, σχεδόν καθημερινά, άγριες ολονύκτιες συγκρούσεις ανάμεσα στους απεργούς και την αστυνομία. Μάχες με την αστυνομία έγιναν και στα αεροδρόμια, όπου οι απεργοί κατέλαβαν τους διαδρόμους προσγείωσης.

Τις πρώτες μέρες των κινητοποιήσεων ο Ζιπέ, υπεροπτικά είχε δηλώσει ότι μερικές χιλιάδες διαδηλωτών δεν επρόκειτο να τον κάνουν να υποχωρήσει. "*Ας κατέβουν δυο εκατομμύρια στους δρόμους και θα παραιτηθώ*" έλεγε προκλητικά. Στις 12 Δεκέμβρη οι διαδηλωτές ξεπέρασαν τα δύο εκατομύρια!

Για την κυβέρνηση, που λίγες βδομάδες πριν δήλωνε αδιάλλακτη, δεν έμενε άλλη διέξοδος από το "διάλογο", από τον συμβιβασμό δηλαδή με τις ηγεσίες των συνδικάτων. Για να εκτονώσει την κατάσταση ο Ζιπέ έκανε στροφή 180 μοιρών και υποχώρησε σε όλα τα μέτωπα, εκτός από το συνταξιοδοτικό.

Ατακτη υποχώρηση

Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Ζιπέ έχει παραιτηθεί από τα σχέδιά του. Ολοι ξέρουν ότι το μόνο που θέλει είναι να διασπάσει το τεράστιο μέτωπο που έχουν γεννήσει οι επιθέσεις του, ελπίζοντας ότι θα καταφέρει στη συνέχεια να περάσει τα μέτρα του ένα-ένα.

Παρόλα αυτά, οι ηγέτες των συνδικάτων αποδέχτηκαν την πρόσκληση της κυβέρνησης και κάθισαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Στα μέσα Δεκέμβρη

οι σιδηροδρομικοί γύρισαν στη δουλειά. Μέσα σε λίγες μέρες οι ηγεσίες των συνδικάτων είχαν καταφέρει να κλείσουν σχεδόν όλες τις απεργίες.

Ομως το πλήγμα για την κυβέρνηση και την άρχουσα τάξη της Γαλλίας, είναι τεράστιο. Οι καπιταλιστές στη Γαλλία χρειάζονται γρήγορα αποτελέσματα, δεν έχουν χρόνο για "ελιγμούς" και "διαλόγους". "*Οι μεταρρυθμίσεις*", έλεγε ο Ζιπέ, "*έχουν ήδη καθυστερήσει πάρα πολύ.*"

Η κυβέρνηση της Γαλλίας βιάζεται να προλάβει το 1999, την οριακή ημερομηνία που ορίζει η συμφωνία του Μααστριχτ για τη νομισματική ένωση. Το Δεκέμβρη τα μάτια των καπιταλιστών σε όλη την Ευρώπη ήταν στραμένα με φόβο στη Γαλλία: η Γαλλία και η Γερμανία είναι η "καρδιά" της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αν η Γαλλία δεν καταφέρει να ικανοποιήσει έγκαιρα τα κριτήρια σύγκλισης δεν κινδυνεύει απλά η ίδια να "χάσει το τρένο του Μάαστριχτ", κινδυνεύει να καταρρεύσει οριστικά ολόκληρο το οικοδόμημα της νομισματικής ένωσης.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι περικοπές επιβάλλονται σήμερα από "τα έξω" στη Γαλλία, ότι επιβάλλονται για παράδειγμα από τη Βόννη όπως υποστηρίζει το γαλλικό ΚΚ. Η κρίση σπρώχνει τα τελευταία χρόνια τους καπιταλιστές σε ολόκληρο τον κόσμο σε έναν άγριο "ανταγωνισμό λιτότητας", σε έναν ανταγωνισμό για το ποιος θα καταφέρει να επιβάλλει χειρότερους όρους εκμετάλλευσης στη "δική του" εργατική τάξη.

Υπάρχει όμως άλλος ένας λόγος που έσπρωξε τον Ζιπέ και τον Σιράκ στη μετωπική σύγκρουση.

Η άρχουσα τάξη της Γαλλίας είχε απεγνωσμένα ανάγκη από μια "αποφασιστική" κυβέρνηση. Τρεις φορές είχαν αναγκάσει οι κινητοποιήσεις την προηγούμενη δεξιά κυβέρνηση του Μπαλαντίρ να κάνει πίσω και να αποσύρει τα μέτρα της: οι εργαζόμενοι της Αιρ Φράνς κατέλαβαν τα αεροδρόμια όταν ο Μπαλαντίρ προσπάθησε να κόψει τις θέσεις εργασίας στις αερογραμμές, οι φοιτητές και οι μαθητές άφησαν τα θρανία τους ενάντια στο χτύπημα της δημόσιας εκπαίδευσης, και εκατοντάδες χιλιάδες νέοι εργαζόμενοι ξεχύθηκαν στους δρόμους ενάντια στην κατάργηση των κατώτατων μεροκάματων για τους νέους κάτω των 26 ετών.

Οι πρωτοβουλίες της βάσης

Από την πρώτη στιγμή που ο Σιράκ κέρδισε τις προεδρικές εκλογές την περασμένη άνοιξη, οι δεξιές εφημερίδες τον προέτρεπαν να εγκαταλείψει την "υποτονική" πολιτική του Μπαλαντίρ και να εκμεταλλευτεί τον εκλογικό του "θρίαμβο" για μια μεγάλη επίθεση. Το φθινόπωρο ο Ζιπέ ανακοίνωσε, με απόσταση λίγων ημερών, πάγωμα των μισθών στο Δημόσιο, περικοπές στα κονδύλια για την παιδεία, κατακρεούργηση του δίκτυου και των θέσεων εργασίας στους σιδηροδρόμους, επίθεση στις συντάξεις... Τώρα οι ίδιες εφημερίδες τον κατηγορούν γιατί άνοιξε όλα τα μέτωπα μαζί: "*Ενα από τα πολλά λάθη της κυβέρνησης*", γράφει το περιοδικό Εκόνομιστ "*ήταν ότι, προσπαθόντας να εφαρμόσει την πολιτική της, πολέμησε σε πολλές μάχες ταυτόχρονα*".

Δεν ήταν μόνο η μαζικότητα που τρόμαξε την κυβέρνηση. Ηταν και η διάθεση του κόσμου, η οργή και η αγανάκτηση που ανάβλιζαν απειλητικά ακόμα και με τις πιό "μικρές" και "ασήμαντες" αφορμές. Στις διαδηλώσεις χιλιάδες εργάτες κατέβαιναν στους δρόμους του Παρισιού με τις δικές τους αυτοσχέδιες πικέτες που χλεύαζαν τον Ζιπέ, συνδέαν τους αγώνες με τις προκλητικές πυρηνικές δοκιμές του Σιράκ, θύμιζαν τις επαναστατικές στιγμές της γαλλικής εργατικής τάξης -την Κομμούνα του Παρισιού του 1871, τον Μάη του '68. Στη Μασσαλία, μια αυθόρμητη πορεία σιδηροδρομικών κατέληξε έξω από τα γραφεία του RPR -του κόμματος του Ζιπέ και του Σιράκ. Με τούβλα, λάσπη, γέλια και φωνές άρχισαν να φράζουν την είσοδο, χτίζοντας μέσα στα γραφεία τους, τους τρομαγμένους πολιτικούς. Στο Παρίσι, οι απεργοί του μετρό άνοιξαν τον κλειστό σταθμό του Σεν Μαρτέν και τον παρέδωσαν για καταφύγιο στους άστεγους.

Αυτή η αυθόρμητη διάθεση από τα κάτω ήταν στην πραγματικότητα η δύναμη που έσπρωξε αυτόν τον αγώνα μπροστά αυτές τις τέσσερεις βδομάδες. Μέρα με τη μέρα οι εργάτες ανακάλυπταν όχι μόνο την ανάγκη του συντονισμού των απεργιών αλλά και τη σημασία που έχει να πάρουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι της βάσης τον αγώνα στα χέρια τους. Στις συνελεύσεις -στα πανεπιστήμια, στα καταστήματα, στα ταχυδρομεία- οι φοιτητές και οι εργάτες έφερναν απεργούς από τους σιδηροδρόμους για να μιλήσουν. Τις περισσότερες φορές δεν ήταν παρά κάποιοι που τυχαία είχαν γνωρίσει σε μια από τις μεγάλες διαδηλώσεις των προηγούμενων

ημερών:

"Τα τρένα, το μετρό, δεν είναι αρκετά" έλεγε ένας σιδηροδρομικός στη συνέλευση του ταχυδρομικού γραφείου διαλογής του "Σταθμού της Λυόν" στο Παρίσι. *"Χρειαζόμαστε την απεργία των ταχυδρομικών και των εργαζομένων στον ηλεκτρισμό. Μπορούμε να νικήσουμε, όμως τους χρειαζόμαστε όλους"*. Λίγα λεπτά μετά, το κέντρο διαλογής απεργούσε. Παρόμοιες σκηνές επαναλήφθηκαν εκατοντάδες φορές αυτές τις μέρες στη Γαλλία. Ετσι απλώθηκε η απεργία από κλάδο σε κλάδο σε όλη τη Γαλλία.

Συχνά εργαζόμενοι από διάφορους χώρους μαζεύονταν μαζί για να συζητήσουν πώς θα απλώσουν τον αγώνα.

Ενα χαρακτηριστικό παράδειγμα έρχεται από το 20ο διαμέρισμα του Παρισιού. Αφού οργάνωσαν κοινή συνέλευση στο δημαρχείο οι εργαζόμενοι της περιοχής - δάσκαλοι, οδηγοί λεωφορείου, ταχυδρόμοι κλπ- έκαναν περιοδία στην περιοχή περνώντας από τους χώρους που δεν συμετείχαν ακόμα στις κινητοποιήσεις -από τα γραφεία της εταιρίας υδάτων, το τοπικό νοσοκομείο, το γιγάντιο σούπερ μάρκετ της περιοχής κλπ- και καλούσαν τους εργαζόμενους να απεργήσουν.

Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες

Αυτή η εκπληκτική διάθεση της βάσης ήρθε όχι μόνο σε αντιπαράθεση, αλλά και σε σύγκρουση με την "μετριοπάθεια" και τους συμβιβασμούς των ηγεσιών των συνδικάτων. Στη Μασσαλία οι εργαζόμενοι στις συγκοινωνίες αρνήθηκαν να κλείσουν την απεργία ακόμα και αφού ο Ζιπέ κάθησε στο τραπέζι των διαπραγμετεύσεων. Χιλιάδες σιδηροδρομικοί θεώρησαν προδοσία την απόφαση των ηγετών τους να γυρίσουν πίσω στη δουλιά μετα τις υποχωρήσεις της κυβέρνησης.

Αυτή η σύγκρουση δεν ήταν τυχαία. Οι ηγέτες των συνδικάτων στην πραγματικότητα σύρθηκαν σ' αυτή την μακροχρόνια αντιπαράθεση με την κυβέρνηση, χωρίς τη θέλησή τους.

Κατ' αρχήν η ηγεσία της μιας από τις τρεις μεγάλες εργατικές συνομοσπονδίες της Γαλλίας -της CFDT, που πρόσκειται στο Σοσιαλιστικό Κόμμα- αρνήθηκε να στηρίξει τις πανεθνικές κινητοποιήσεις. Η Νικόλ Νοτά, η γραμματέας της CFDT, δήλωσε ανοιχτά ότι συμφωνεί με ένα μεγάλο μέρος από τα μέτρα του Ζιπέ. Πάνω από 150 τοπικά παρατήματα της CFDT αγνόησαν την γραμμή της ηγεσίας τους και στήριξαν την απεργία.

Η ηγεσία της Force Ouvriere (FO), που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη συνομοσπονδία της Γαλλίας, τάχθηκε μεν υπέρ της απεργίας, αλλά στην πραγματικότητα για τους δικούς της λόγους και με πολύ κρύα καρδιά. Την περασμένη άνοιξη οι ηγέτες της FO είχαν υποστηρίξει την υποψηφιότητα του Σιράκ στις προεδρικές εκλογές. Ο Μπλοντέλ, ο ηγέτης της FO είχε δηλώσει από την αρχή πρόθυμος να "συζητήσει" με τον Ζιπέ τις "αναγκαίες" μεταρρυθμίσεις για την υγεία και τις συντάξεις. Αυτό που ενόχλησε τον Μπλοντέλ δεν είναι οι περικοπές, αλλά το ότι το νομοσχέδιο του Ζιπέ έκοβε τη συμμετοχή των συνδικάτων από τις διοικήσεις των ασφαλιστικών Ταμείων.

Ούτε η ηγεσία της CGT, της συνομοσπονδίας που πρόσκειται στο Κομμουνιστικό Κόμμα, δεν μπήκε με διάθεση στην απεργία. Τα μέλη της CGT ήταν αυτές τις τέσσερεις βδομάδες πραγματικά στην πρώτη γραμμή του αγώνα. Αλλά ο Λουί Βιανέ, ο γραμματέας της CGT το μόνο που ήθελε ήταν τον "διάλογο". Στο τελευταίο συνέδριο της CGT, που έγινε στα τέλη Νοέμβρη, πολλοί συνδικαλιστές ζητούσαν από την ηγεσία να κηρύξει γενική απεργία. Αλλά ο Βιανέ τους αγνόησε.

Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση;

Ποτέ δεν πίστεψε η ηγεσία ούτε της CGT, ούτε της Force Ouvriere, ότι οι εργάτες μπορούσαν να κερδίσουν μια καθαρή νίκη, ότι μπορούσαν να επιφέρουν ένα συντριπτικό πλήγμα στην άρχουσα τάξη και την πολιτική της λιτότητας και των περικοπών.

Στη Γαλλία τον Δεκέμβρη του '95, την ίδια ώρα που οι εργάτες έδιναν τη μάχη τους με τους καπιταλιστές, μέσα στο εργατικό κίνημα συγκρούονταν δύο γραμμές: η γραμμή του "ρεαλισμού" και του "διαλόγου" με τη γραμμή της αγώνα και της νίκης, η γραμμή της μεταρρύθμισης με τη γραμμή της επανάστασης.

Είναι μια σύγκρουση που βλέπουμε σε κάθε αγώνα. Το πώς θα εξελυχθεί ένας αγώνας, πόσο μεγάλος θα γίνει, πού θα φτάσει, τί θα κατακτήσει, εξαρτάται από αυτόν ακριβώς τον συσχετισμό ανάμεσα στην επανάσταση και στη μεταρρύθμιση.

Από τις πρώτες μέρες του Δεκέμβρη οι δεξιοί σχολιαστές έτρεξαν να διαβεβαιώσουν τα αφεντικά τους ότι το '95 δεν είναι '68. Τότε, έλεγαν, οι εργάτες πάλευαν για οράματα. Τώρα παλεύουν για συντεχνιακά ζητήματα. Τα οράματα έχουν πεθάνει.

Υστερα από λίγες μέρες αναγκάστηκαν κυριολεκτικά να το "βουλώσουν". Τα "οράματα" οι εργάτες δεν τα μαθαίνουν από

Διαδηλωτής του '95 με αφίσα του '68

στα σχολεία. Τα ανακαλύπτουν στη δράση, στον αγώνα. Στις μεγάλες διαδηλώσεις των 100, 200 και 300 χιλιάδων οι εργάτες ανακάλυψαν για άλλη μια φορά τη δύναμή τους -για αυτό θυμήθηκαν ξαφνικά ξανά το 1968, το 1936, το 1871. Και δεν ανακαλύπτουν μόνο τα οράματα αλλά και τους τρόπους για να τα πραγματοποιούν, την οργάνωση του αγώνα, τις μορφές δράσης, την αλληλεγγύη, τον συντονισμό.

Αυτές οι εμπειρίες είναι πολύτιμες για τους εργάτες. Το πόσο ζωντανές θα μείνουν είναι αυτό που θα καθορίσει τον επόμενο γύρο, που είναι βέβαιο ότι δεν θα αργήσει να ξεσπάσει είτε στη Γαλλία είτε οπουδήποτε αλλού.

Για τους εργάτες στις άλλες χώρες, μέσα και έξω από την Ευρώπη, ο ηρωικός αγώνας των Γάλλων συναδέλφων τους είναι πηγή έμπνευσης. Τις μέρες που έκλεινε η απεργία στη Γαλλία χιλιάδες εργαζόμενοι κατέβαιναν σε διαδήλωση στις Βρυξέλλες ενάντια στις επιθέσεις της "δικής τους" άρχουσας τάξης.

Για αυτό οι εργάτες χρειάζονται παντού δυνατές επαναστατικές οργανώσεις, χρειάζονται γνήσια σοσιαλιστικά εργατικά κόμματα που να μπορούν κάθε φορά όχι μόνο να διασώζουν αυτές τις εμπειρίες - να γίνονται η ζωντανή μνήμη της εργατικής τάξης- αλλά και να δίνουν οργανωμένα και αποτελεσματικά τις μάχες ενάντια στις ιδέες του "ρεαλισμού" και της ηττοπάθειας.

Σοσιαλιστές & Συνδικάτα

Οι εργάτες έδειξαν τη δύναμη των συνδικάτων πολλές φορές τα τελευταία χρόνια, με αποκορύφωμα τη Γαλλία. Κι όμως οι ηγεσίες επιμένουν "ρεαλιστικά". Πώς μπορούν οι αγωνιστές της βάσης να ξεπεράσουν αυτό το πρόβλημα; Η *Μαρία Στύλλου* εξηγεί τον ρόλο των σοσιαλιστών σ' αυτή την προσπάθεια.

Χρειαζόμαστε ένα δίκτυο σοσιαλιστών σε όλους τους εργατικούς χώρους και τα σωματεία, και η σημασία της Εργατικής Σύσκεψης που οργανώνει η Εργατική Αλληλεγγύη στις 14 Γενάρη είναι να κουβεντιάσει τα βήματα προς τα κει.

Τί καλύτερο μπορεί να συμβεί από μια συγκέντρωση πρωτοπόρων εργατών από τους δήμους, τα νοσοκομεία, τα σχολεία, τα λεωφορεία, τα εργοστάσια, τα ναυπηγεία και τις ΔΕΚΟ, που συζητάνε τις εμπειρίες τους, μαθαίνουν οι μεν απο τους δε και αρχίζουν να συντονίζουν τη δραστηριότητα τους στο επόμενο διάστημα;

Παντού, σε όλους τους εργατικούς χώρους, ειτε έχουν βγει σε αγώνες ειτε οχι, υπάρχει το ερώτημα πως μπορεί να οργανωθεί καλύτερα η βαση των εργατων ετσι ώστε να δώσει νικηφόρους αγώνες.

Η επιθεση των καπιταλιστών τα τελευταια χρόνια δεν έχει περασει ευκολα.Αντιμετώπισαν και αντιμετωπιζουν την αντίσταση των εργατών σ' ανατολή και δύση. Στη Γερμανια c:/ μεταλεργατες, στην Αγγλία οι λιμενεργάτες, στη Ρωσία οι εργάτες των ορυχείων, στη Νότια Κορέα οι εργάτες των ναυπηγείων και πάνω απ'όλα ΟΛΟΚΛΗΡΗ η εργατική τάξη της Γαλλίας, έχουν συγκρουστει με τα σχέδια των καπιταλιστών, εχουν χαλασει τα προγραμματα τους και έχουν αναγκασει "πανισχυρες" κυβερνήσεις να καταρρευσουν.

Στην Ελλαδα, το εργατικό κίνημα ήταν αυτό που στην πραγματικότητα ανέτρεψε την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατιας το φθινοπωρο του '93. Με πρωτοπορία τους εργατες της ΕΑΣ παλαιψαν εναντια στις ιδιωτικοποιησεις, τις απολύσεις, τη λιτότητα. Αυτοι οι αγωνες ηταν που έδωσαν τη δυνατότητα στο ΠΑΣΟΚ να κερδίσει τις εκλογές, αλλά και δεν το άφησαν στη συνέχεια να ησυχάσει σαν κυβέρνηση.

Μπορεί επί ΠΑΣΟΚ να μην έγινε Γενική Απεργία όπως το 90 και το 92, όμως ο θυμός και η αντίσταση ξέσπασαν ενάντια σε κάθε επίθεση. Οι εργάτες προχώρησαν σε καταλήψεις σε μια σειρά εργοστάσια όπως Γαβριήλ, Σεξαπήλ, Φιλιάτες, για να μην αφήσουν να χαθούν οι δουλειές τους. Οι εργαζόμενοι στα νοσοκομεία πρωτοστατούν στην αντίσταση για να μην περάσουν οι περικοπές στην Υγεία και η διάλυση του ΕΣΥ. Οι καθηγητές και οι δάσκαλοι γίνονται η σφήνα για να σπάσει η εισοδηματική πολιτική. Κορυφαίες στιγμες είναι οι συγκρούσεις των εργαζομενων του ΟΤΕ και του Σκαραμαγκά ενάντια στις ιδιωτικοποιησεις. Ο αγωνας των εργατων του Σκαραμαγκά βγηκε εξω απο τις πύλες του ναυπηγειου, ενέπνευσε την Ελευσινα, τη Ναυσι, τη Ζώνη έτσι ωστε επι τρεις μέρες τον περασμενο Οκτώβρη ο Πειραιάς να συνταράσεται από τις διαδηλωσεις και τις συγκρούσεις των εργαζόμενων της Ζώνης με τα ΜΑΤ και την κυβερνηση.

Το ότι αυτοί οι αγώνες δεν είναι απο-

μονωμένοι, δεν κοιτανε ο καθενας τη δουλεια του όπως θελουν να μας λενε διάφοροι, φαινεται απο δυο πραγματα.

Το πρωτο ειναι η τεραστια συμπαρασταση που ξεσηκώνεται καθε φορα. Στον αγωνα του Σκαραμαγκα, μεσα σε λιγο χρονικό διαστημα με πρωτοβουλια της Εργατικης Αλληλεγγυης μαζευτηκαν 15 000 υπογραφές, κυκλοφορησαν 5 000 αυτοκόλητα και δημιουργηθηκαν επιτροπές συμπαράστασης σε πολλους χωρους στην Αθηνα, στη Θεσσαλονικη, στην Πατρα, στα Γιάννενα.

Το δευτερο ειναι η προσπάθεια να χτιστουν σωματεία σε χώρους που είναι μέχρι σήμερα ανοργάνωτοι. Το ότι στο Πράκτικερ, που είχε τη φήμη Νταχάου,έγινε σωματείο και μάλιστα με επιτυχία, δεν είναι ένα απομονωμένο γεγονός. Σε αντίθεση με τις απόψεις που υποστηρίζουν ότι κυριαρχεί η διάλυση των συνδικάτων και η εξατομικοποίηση των εργατών, η κίνηση των εργαζόμενων είναι προς τη συλλογική αντίσταση. Ακόμα και σε κλάδους όπως οι εμποροϋπάλληλοι όπου το κλαδικό έχει οργανωμένο μόνο το 10% των εργαζόμενων, τα σωματεια των χώρων, όπως του Λαμπρόπουλου και του Μινιόν συσπειρώνουν τους εργαζόμενους σε μαζικές και δυνατές μάχες.

Τόσο τα παλιά όσο και τα νέα εργατικά κομάτια οργανώνουν την αντίσταση τους συλλογικά. Το αν μειώνεται ο αριθμός των συνδικαλισμένων εργατών δεν έχει να κάνει με τη διάθεση του κόσμου αλλά με το ρόλο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας.

Οι ηγεσίες των συνδικάτων, των Ομοσπονδιών, της ΓΣΕΕ, της ΑΔΕΔΥ, ειναι έτσι κι αλλιώς από τον ίδιο το ρόλο τους συντηρητικές. Βρίσκονται στην κορυφή μιας πυραμίδας όπου η σχέση τους με τη βάση είναι έμμεση. Τα μέλη των κορυφαίων συνδικαλιστικών διοικήσεων δεν εκλέγονται με άμεση ψηφοφορία στους χώρους δουλειάς·αλλά έμμεσα από συνέδρια αντιπροσώπων των αντιπροσώπων. Δεν ζουν από τη δουλειά τους, αλλά από παχυλούς μισθούς που συχνά είναι εξασφαλισμένοι εφόρου ζωής. Δεν κινδυνεύουν να χάσουν τη δουλειά τους όπως οι υπόλοιποι εργαζομενοι. Το περιεχόμενο τους είναι οι διαπραγματευσεις και οι συμβιβασμοι. Πολιτικα, οι περισσότεροι ανηκουν στο ΠΑΣΟΚ, αλλά η διαφορα αναμεσα στον Πρωτοπαπα ή στον Μαυρικο (ΚΚΕ) και στους εργατες που εκπροσωπουν ειναι έτη φωτός -λες και ανηκουν σε αλλο κόμμα.

Αυτο που χαρακτηριζει τη στάση της γραφειοκρατικής ηγεσιας των συνδικάτων

Από το συλλαλητήριο της Ζώνης στον Πειραιά.. Ο Πρωτόπαπας σε "κλοιό προστασίας" για να γλυτώσει από την οργή των εργατών.

είναι ο "ρεαλισμός". Γίνεται η ίδια φορέας των ιδεών και των διλημμάτων που βάζει η άρχουσα τάξη για να μην δώσει αυξήσεις, για να προχωρησει σε απολύσεις, για να απαιτήσει ιδιωτικοποιησεις. Γι' αυτό η συνδικαλιστική γραφειοκρατία μπαίνει συνέχεια εμπόδιο στο να ξεκινήσουν οι αγώνες, ή τρέχει να μπει μπροστά για να τους σταματήσει. Σ'αυτή την προσπάθεια δεν διστάζει να επικαλεστεί και απεργοσπαστικούς νόμους,πχ για το προσωπικό ασφαλείας, που είχε ψηφίσει η ΝΔ. Οι απόψεις ότι "ο μαχητικός συνδικαλισμός ανήκει στο παρελθόν" έχουν γίνει το ευαγγέλιο των ηγεσιων στη ΓΣΕΕ και την ΑΔΕΔΥ τα τελευταία χρόνια.

Ομως, δεν πρέπει να ξεχνάμε οτι το φρενάρισμα των απο πάνω δεν ειχε καταφέρει να σταματήσει τους καθηγητές, τους εργάτες των Δήμων και της ΔΕΗ να δώσουν φανταστικούς αγώνες και να σπάσουν τη λιτότητα του Σημίτη το 1987-89, ουτε την ΕΑΣ να συγκρουστεί με τον Μητσοτάκη το 1992.

Η αυτοπεποίθηση, η δύναμη και η συλλογικότητα των ίδιων των εργατών είναι αυτή που αναγκάζει τους γραφειοκράτες να κινηθουν και δίνει τη δυνατότητα στη βάση να δράσει ανεξάρτητα.

Η περιοδος που περνάμε είναι μεταβατική. Δεν βρισκόμαστε ακόμα σε μια περιοδο όπως το 1974-76, όπου καθε απεργια κατάληγε σε νικη, καθε αγωνας γενικευόταν γρήγορα στα διπλανα εργοστασια ή σε όλο τον κλάδο, όπου η συμπαράσταση και το απεργιακο ταμείο ήταν ρουτινα για κάθε πρωτοβαθμιο σωματείο.

Η διετια της μεταπολιτευσης ηταν αυτή που η "μόδα" του συνδικαλισμου απλώθηκε σαν φλογα σ' ολους τους χωρους. Σε κάθε εργοστάσιο οι εργατες εφτιαξαν σωματείο και δημιούργησαν συντονιστικά των πρωτοβάθμιων σωματείων και των κλάδων για να ξεπερνάνε τα εμπόδια της γραφειοκρατίας.

Σήμερα, ο θυμός της βάσης δεν έχει καταφέρει ακόμα να πάρει φαλάγγι τις ηγεσίες. Ομως τα σημάδια βρίσκονται εδώ. Παντού η αμφισβήτηση για τους γραφειοκράτες είναι φανερή. Παντού το ερώτημα που μπαίνει είναι πώς μπορούν να σταματήσουν τα ξεπουλήματα ώστε οι αγώνες να νικάνε.

Εδώ, η σημασία του δίκτυου των σοσιαλιστών μέσα στους χώρους είναι τεράστια.Το είδαμε σαν πρόγευση στο ρόλο που έπαιξε η Εργατική Αλληλεγγύη στις μάχες που δόθηκαν τον περασμένο χρόνο: από τη μάχη για να μην ιδιωτικοποιηθεί ο Σκαραμαγκάς μέχρι τη μάχη για να μην ανασταλεί η δεύτερη 48ωρη απεργία της ΟΛΜΕ. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη επιβεβαίωση γι'αυτό από την ίδια την πρωτοβουλια για τα 220 000 κατώτατο μισθό και την απήχηση που βρήκε.

Η ανάπτυξη ενός τέτοιου δίκτυου δεν στηρίζεται "μόνο" στην κοινή δράση, αλλά και στις σοσιαλιστικές ιδέες. Κάθε βδομάδα η Εργατική Αλληλεγγύη δίνει μάχη ενάντια στις αντιλήψεις του συμβιβασμού, προβάλλοντας τις ιδέες της σύγκρουσης με τον καπιταλισμό και της νίκης. Τις ιδέες που βλέπουν ότι στους εργάτες ανήκει το μέλλον και ο κόσμος ολόκληρος.

Το δυνάμωμα αυτού του δικτυου των σοσιαλιστων της βασης σε κάθε χώρο είναι η καλυτερη εγγυηση οχι μόνο για τους αγώνες του σήμερα, αλλά και για το επομενο φουντωμα της εργατικής πάλης που θα ερθει. Για να εξασφαλίσουμε ότι τιποτα πια δε θα μπορεί να μπεί φρένο έτσι ωστε ο επόμενος γύρος να είναι νικηφόρος.

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ

Οι αυξήσεις στα μεροκάματα και τα κέρδη

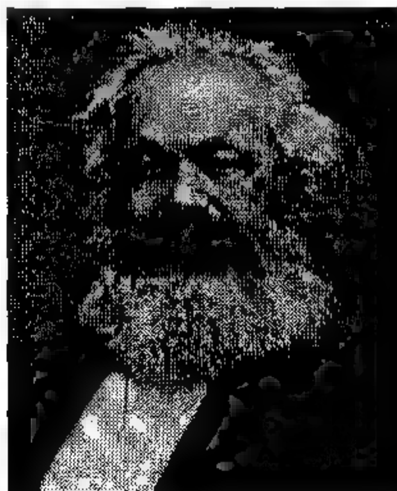
Στο άρθρο αυτό, ο *Πάνος Γκαργκάνας* θυμίζει τα επιχειρήματα του Μάρξ ενάντια στην κινδυνολογία της κυρίαρχης τάξης, που προβλέπει καταστροφές αν σπάσει η λιτότητα

Η παράταση της λιτότητας που προσπαθεί να επιβάλει ο ΣΕΒ και η κυβέρνηση για άλλη μια χρονιά, έχει δημιουργήσει αφόρητη κατάσταση. Σύμφωνα με υπολογισμό του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ, το μέσο πραγματικό μεροκάματο στη βιομηχανία έχει γυρίσει πίσω στα επίπεδα του 1984. Το ποσοστό των εργαζόμενων που αμείβονται μόνο με το βασικό μεγαλώνει: 400.000 εργάτες (δηλαδή το 18%) παίρνουν το βασικό της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης που υπογράφει η ΓΣΕΕ με τον ΣΕΒ. Αν υπολογίσουμε και όσους αμείβονται με το βασικό των κλαδικών συμβάσεων, το ποσοστό φτάνει το 30%, ενώ πριν δεκα χρονια ηταν μόνο 22%. Καθόλου παράξενο, επομένως, που τα στατιστικά στοιχεία της Ευρωπαικης Ενωσης εμφανίζουν 1.500.000 άτομα κάτω από το όριο της φτώχειας στην Ελλάδα.

Κι όμως, οι εκπρόσωποι της αρχουσας ταξης εξακολουθουν να αντιμετωπίζουν το αιτημα για αυξήσεις στους μισθους με κραυγές κινδυνολογιας. Ο αντιπροεδρος του ΣΕΒ Ν. Αναλυτης δήλωνε σε πρόσφατη συνέντευξή του: "*Αν αφεθούμε σε μια λογική λαικισμού και μοιράσματος του πλούτου, το μόνο που θα κάνουμε είναι να προετοιμάσουμε την επόμενη μακρά και βαθιά περίοδο λιτότητας*"!

Ο γνωστός οικονομικός δημοσιογράφος Ν. Νικολάου ήταν πιο αναλυτικός πάνω στο ίδιο μοτίβο:

"*Τώρα έχουν αλλάξει και οι δομές της οικονομίας μας και προπαντώς το διεθνές περιβάλλον και συνεπώς οι εύλογες αντιδράσεις των αγορών στις παροχές θα εκδηλωθούν άμεσα με ισχυρές πιέσεις επί της δραχμής. Ετσι όσοι κάνουν παροχές, όχι μόνο δεν θα εισπράξουν την ευγνωμοσύνη των ψηφοφόρων αλλά αντίθετα θα αντιμετωπίσουν την οργή τους για τις ζημιές που θα έχουν υποστεί από την έκρηξη του πληθωρισμού και την απαξίωση της δραχμής*".

Πίσω από τον κυνικό εκβιασμό "των αγορών" που απειλούν με πιέσεις πάνω στη δραχμή και παρά την επιφαση μοντερνισμού ("τωρα έχουν αλλάξει οι δομές"), το τροπαριο αυτης της κινδυνολογιας είναι τοσο παλιό όσο και ο ιδιος ο καπιταλισμός. Ο Μαρξ αναγκαστηκε να γραψει το φυλλάδιο "**Μισθός, Τιμή, Κέρδος**", πριν από 130 ολόκληρα χρονια, για να απαντησει ακριβως στα ιδια επιχειρήματα ότι ταχα οι αυξησεις στους μισθους ειναι ματαιοπονια γιατι το μόνο που πετυχαινουν είναι να προκαλέσουν πληθωρισμο και τελικα να ανεβασουν την ανεργια.

Ηδη από τοτε ο Μαρξ ειχε τη δυνατοτητα να απαντησει ότι η ίδια η πραγματικοτητα διαψευδει την καταστροφολογια των απολογητων του καπιταλισμου. Το 1848 στη Βρετανια καθιερωθηκε με νόμο ο περιορισμος της εργάσιμης μερας σε δέκα ωρες, από 12 που ήταν πριν.

"Ηταν μια από τις μεγαλυτερες οικονομικές αλλαγές που συντελεστηκαν μπροστά στα ματια μας", γραφει ο Μαρξ. *"Ηταν μια ξαφνικη και υποχρεωτική αυξηση μισθων, όχι σε μερικούς περιθωριακους κλάδους αλλα στους βασικους βιομηχανικούς κλάδους που μ' αυτούς η Αγγλία κυριρχει στην παγκοσμια αγορά".*

Οι "ειδικοί" εκείνης της εποχής, καθηγητάδες της συμφοράς και "προφήτες" της καταστροφής, βαλθηκαν να αποδείξουν ότι έρχεται μείωση της συσσώρευσης, άνοδος τιμών και απώλεια αγορών *"γιατί η δωδεκάτη ώρα που θέλετε να αφαιρέσετε από τον κεφαλαιοκράτη, είναι ακριβώς η μοναδική ώρα από την οποία βγάζει το κέρδος του".*

Περίπου 150 χρόνια αργότερα, η θεωρία ότι οι καπιταλιστές βγάζουν τα κέρδη τους στη ... δωδεκάτη ώρα απασχόλησης των εργατών μπορεί να προκαλεί γέλια, αλλά η άρχουσα τάξη δεν πτοείται από τη γελοιότητα των "επιχειρημάτων" της και επιμένει να τα επαναλαμβάνει.

Ευτυχώς, ο Μαρξ δεν περιορίστηκε μόνο σε ένα εμπειρικό παράδειγμα για να διαψεύσει αυτές τις αντιλήψεις. Μας άφησε μια ολόκληρη θεωρία που εξηγεί τη σχέση ανάμεσα στα μεροκάματα, τις τιμές και τα κέρδη: τη θεωρία της αξίας - εργασίας.

Οι τιμές των προιόντων δεν καθορίζονται από την υποκειμενική διάθεση των καπιταλιστών. Η εικόνα του δαιμόνιου επιχειρηματία, που μπορεί να ανεβάζει τις τιμές κατά βούληση, ποτέ δεν ήταν πραγματική. Ακόμα και σήμερα, που οι επιχειρήσεις έχουν γίνει πολυεθνικά μεγαθήρια και διαθέτουν μονοπωλιακή δύναμη σε ολόκληρους κλάδους, αυτό που καθοριζει τις τιμές των εμπορευμάτων στην αγορά ειναι η αξια ανταλλαγής τους. Εστω κι αν υπάρχουν περιοδοι διακυμάνσεων προς τα πάνω και προς τα κάτω, ανάλογα με την προσφορά και τη ζητηση, τελικά οι διακυμανσεις εχουν ένα σημειο αναφοράς που αντιστοιχει στην αξια ανταλλαγής του εμπορευματος.

Αυτη η αξία δεν καθοριζεται από τη χρησιμότητα των πραγμάτων· δεν ειναι αξια χρησης. Το πόσο πολυτιμο ειναι ένα αγαθό μέσα στον καπιταλισμό δεν έχει να κανει με τις αναγκες των ανθρωπων που θα ήθελαν να το αποκτησουν. Για την ανταλλαγή των εμπορευμάτων στην αγορά, το μόνο κριτήριο για την αξία τους είναι η ποσότητα εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή τους. Οπως γράφει ο Μαρξ:

"Επειδή οι ανταλλακτικές αξίες των εμπορευμάτων είναι μονάχα κοινωνικές λειτουργίες αυτών των πραγμάτων και δεν έχουν καμιά σχέση με τις φυσικές ιδιότητες, μπαίνει το ερώτημα: Ποια είναι η κοινή κοινωνικη ουσια όλων των εμπορευμάτων; Είναι η εργασία. Για να παραχθεί ένα εμπόρευμα πρέπει να ξοδευτεί γι' αυτό ένα ορισμένο ποσό εργασίας. Μ' αυτο δε εννοώ απλώς εργασία αλλά κοινωνική εργασια. Οταν παράγει κανείς ένα ειδος για τη δική του κατανάλωση δημιουργεί ένα προιόν και όχι ένα εμπόρευμα. Σαν παραγωγός που παράγει για τον εαυτό του δεν έχει καμιά σχέση με την κοινωνία. Για να παράγει, όμως, ένα εμπόρευμα, η εργασία του θα πρέπει να υπάγεται στον καταμερισμό της εργασίας μέσα στην κοινωνία".

Αυτή, λοιπόν, η κοινωνική εργασία, που προσφέρεται στα πλαίσια της παραγωγής όπως ειναι οργανωμένη από την κοινωνία, αποτελεί το μέτρο της αξίας των εμπορευμάτων. Τότε, όμως, πώς εξηγείται το κέρδος; Πως καταφερνει μια τάξη ανθρώπων που δεν προσφερει κοινωνική εργασία να συγκεντρωνε. στα χέρια της τον πλουτο που παραγουν οι αλλοι;

Σε προηγουμενες μορφες οργάνωσης της κοινωνιας αυτή η αρπαγή γινόταν ανοιχτά, στηριγμενη στο βιαιο καταναγκασμό των παραγωγων. Οι δουλοι στην αρχαιότητα ηταν καταναγκασμένοι να δουλευουν για τον αφέντη τους που καρπωνόταν όλη την παραγωγη. Οι κολήγοι, στην εποχή της φεουδαρχίας, ήταν επίσης υποτακτικοί του τσιφλικά, έστω κι αν κρατούσαν ένα μέρος της παραγωγής για τον εαυτό τους: αναγκάζονταν να δώσουν το υπόλοιπο και η αρπαγή ήταν φανερή. Στον καπιταλισμό ο εργάτης πληρώνεται για κάθε μέρα, ακόμα και κάθε ώρα εργασίας που προσφέρει, κι αυτό μπερδεύει τα πράγματα.

Μια εύκολη εξήγηση θα ήταν ότι οι καπιταλιστές βγάζουν κέρδος φουσκώνοντας τις τιμές των εμπορευμάτων πάνω από την αξία τους, ή παίζοντας με τη διακυμανση των τιμών. Ιδιαίτερα σημερα που ολόκληρες περιουσίες κερδιζονται ή χάνονται με την κερδοσκοπία στα χρηματιστήρια, μια τέτοια εξήγηση μοιάζει λογική. Ομως ο Μαρξ είναι κατηγορηματικός.

"Είναι παραλογισμός να υποθέτουμε ότι το κέρδος, όχι σε ατομικές περιπτώσεις αλλά τα σταθερά και συνηθισμένα κερδη προέρχονται από κάποια αύξηση στις τιμές ή από το γεγονός ότι πουλιούνται σε μια τιμή πάνω από την αξία τους. Ο παραλογισμός αυτής της αντίληψης γίνεται φανερός μόλις γενικευτεί: Αυτό που ένας άνθρωπος θα κέρδιζε σταθερά σαν πωλητής θα το έχανε σαν αγοραστής... Τα κέρδη βγαίνουν από την πωληση των εμπορευμάτων στις αξίες τους, δηλαδή σε αναλογία προς την ποσοτητα εργασιας που είναι αντικειμενοποιημένη μέσα σ' αυτά. Αυτό φαινεται παράδοξο και αντίθετο με την καθημερινη παρατηρηση. Αλλά ειναι εξίσου παραδοξο το γεγονός ότι η Γη περιστρέφεται γυρω από τον Ηλιο.. Η επιστημονική αλήθεια μοιαζει πάντα παράδοξη όταν κρίνεται με την καθημερινή πειρα που συλλαμβανει μονάχα την απατηλή εξωτερική όψη των πραγματων"

Από το κοινό συλλαλητήριο ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ στις 23 Νοέμβρη '95

Για να φτάσει στην επιστημονική αλήθεια, ο Μαρξ βρισκει το κλειδί σε ένα ιδιόμορφο εμπόρευμα που κυκλοφορει στην αγορα του καπιταλισμού: την εργατικη δυναμη. Ο εργατης που παίρνει μεροκαματ; για να πάει να δουλέψει, πουλάει κι αυτ.; ένα εμπόρευμα, δηλαδή την ικανότητα του να προσφέρει εργασία. Το μυστικό της επιτυχιας του εργοδοτη βρίσκεται στο γεγονός οτι αυτό το εμπόρευμα, του δινει πολύ περισσοτερη αξία από τη δικιά του.

Το μεροκαματο είναι η τιμή της εργατικής δύναμης και όπως για κάθε εμπόρευμα, αντιστοιχεί στην αξία του, δηλαδή στην ποσότητα εργασίας που χρειάζεται για τη παραγωγή του. Με άλλα λόγια το μεροκάματο αντιστοιχεί στην *"αξία των μέσων συντήρησης που απαιτούνται για την παραγωγή, την ανάπτυξη, τη διατήρηση και τη διαιώνιση της εργατικής δύναμης"*.

Χάρη στα μεροκάματα των μελών της, μια εργατική οικογένεια εξασφαλίζει το φαγητό, τον ύπνο, το ντύσιμο και την ξεκούραση των μεροκαματιάρηδων ώστε να είναι έτοιμοι να ξαναπάνε για δουλειά κάθε πρωί, αλλά και την επόμενη γενιά εργατών που θα τους αντικαταστήσει.

Ομως, οι ώρες εργασίας που απαιτούνται για να παραχθούν τα προιόντα που αντιστοιχούν στο μεροκάματο, είναι πολύ λιγότερες από το οχτάωρο που δίνει ο εργάτης όταν έχει πουλήσει την εργατική του δύναμη. Η εργάσιμη μέρα είναι χωρισμένη σε δυο μέρη: ένα μέρος που αντιστοιχεί στο μεροκάματο και αποτελεί πληρωμένη εργασία και ένα δεύτερο μέρος που παραμένει απλήρωτο και αποτελεί την πηγή του κέρδους ή την υπεραξία, όπως την ονομάζει ο Μαρξ.

Το πώς ακριβώς είναι μοιρασμένη η εργάσιμη μέρα ανάμεσα στο μεροκάματο

και στο κέρδος είναι κατι που δεν αποφασίζεται από κανένα "αντικειμενικό διαιτητή". Το τι είναι "δίκαιο μεροκάματο" και τι είναι "λογικό κέρδος" είναι έννοιες σχετικές, που κρινονται μέσα σε μια διαρκή σύγκρουση.

"Μπορούμε να πούμε", γράφει ο Μαρξ, *"ότι με δεδομένα τα όρια της εργάσιμης μέρας, το ανώτατο όριο του κέρδους αντιστοιχεί στο κατώτατο όριο του μισθού και ότι με δεδομένο το μισθό, το ανώτατο όριο κέρδους αντιστοιχεί με μια παράταση της εργάσιμης μέρας που συμβιβάζεται με τις σωματικές δυνάμεις τους εργάτη. Το ανώτατο όριο του κέρδους περιορίζεται, λοιπόν, από το φυσικό κατώτατο όριο μισθού και από το φυσικό ανωτατο όριο της εργάσιμης μέρας.*

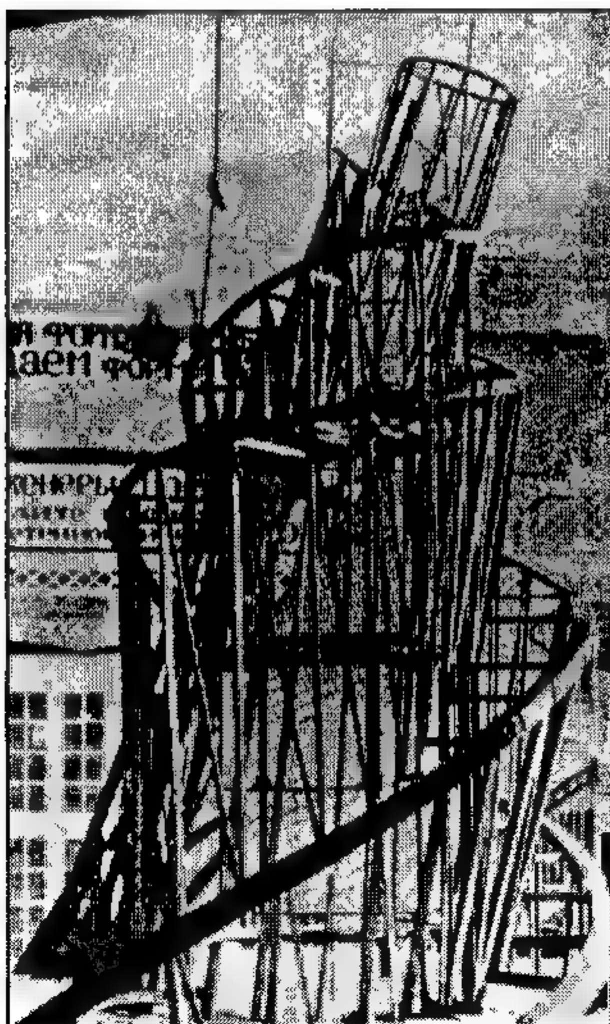
Είναι φανερό ότι ανάμεσα στα δυο όρια είναι δυνατή μια ατελείωτη κλίμακα από παραλλαγές. Ο καθορισμός του πραγματικού βαθμού εκμετάλευσης ρυθμίζεται απο μια συνεχή πάλη ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασια, γιατι ο κεφαλαιοκράτης τεινει διαρκώς να μειωσει το μισθο στο φυσικό κατωτατο όριο του και να επεκτεινει την εργάσιμη μέρα στο φυσικό ανώτατο οριο της, ενω ο εργατης σταθερα ασκει πιεση προς την αντίθετη κατευθυνση. Η υπόθεση κρινεται στο ζήτημα του συσχετισμου των δυναμεων των δυο αντιμαχομενων"

Σ' αυτή τη βασική αληθεια που αποκαλυψε ο Μαρξ, βρισκεται η καλυτερη απάντηση σε όσους επιμένουν ακόμα σήμερα να μας πείσουν ότι η πάλη για αυξήσεις στα μεροκάματα είναι ματαιοπονία. Ματαιοπονία είναι η πολιτική που περιμένει οικονομική βελτίωση μέσα από τα "σταθεροποιητικα προγράμματα" που μειώνουν τους μισθούς.

Το εργατικό κόστος στην Ελλάδα σήμερα είναι πολυ κατώτερο από τη Γερμανία και πολύ ανώτερο από την Τανζανία. Ομως τα προιόντα που κυριαρχούν στην αγορά είναι τα εμπορεύματα της Γερμανίας και όχι της Τανζανίας, όπως και στον καιρό του Μαρξ κυριαρχούσαν τα προιόντα της Βρετανίας, έστω κι αν είχε τα μεγαλύτερα μεροκάματα του κόσμου.

Η λύση ποτέ δεν ήταν ο αγωνας δρόμου ανάμεσα στους εργάτες για το ποιος θα προσφέρει το φτηνότερο εργατικό δυναμικό. Η λυση βρίσκεται και σήμερα στην στρατηγική που χάραξε ο Μαρξ σαν αποτέλεσμα της ανάλυσής του για την σχέση μισθού-κέρδους: Καθημερινή πάλη των συνδικάτων για αυξήσεις στα μεροκάματα σε βάρος των κερδών και σύνδεση αυτής της πάλης με τη συνολική προοπτική της εργατικής τάξης για κατάργηση του συστήματος της μισθωτής εκμετάλευσης. Για να πάρουν οι εργάτες στα χέρια τους όλο τον πλούτο που παράγουν.

Ρώσικη Πρωτοπορία

Βλαντιμίρ Τάτλιν: Μνημείο της Γ' Διεθνούς

Η έκθεση που διοργανώνεται στην Αθήνα από την Εθνική Πινακοθήκη σε συνεργασία με την Πινακοθήκη Τρετιακόφ της Μόσχας και την οικογένεια του συλλέκτη Κωστάκη από τις 6 Δεκέμβρη 1995 μέχρι τις 8 Απρίλη 1996 με τίτλο "Ρώσικη Πρωτοπορία 1910-1930" εντάσσεται στο γενικότερο ενδιαφέρον που άρχισε να εκδηλώνεται από το '60 και μετά για μια περίοδο που αναμφίβολα αποτελεί την πιο πλούσια και ενδιαφέρουσα της νεώτερης ευρωπαϊκής ιστορίας. Περίοδο που συγκλονίζεται από επαναστάσεις τόσο στον κοινωνικό όσο και στενότερα στον καλλιτεχνικό χώρο.

Ο τίτλος της έκθεσης υποδεικνύει έναν από τους όρους-κλειδιά για την κατανόηση της ιδιαιτερότητας και της σημασίας αυτής της περιόδου και των μορφών της τέχνης που εμφανίστηκαν στη διάρκειά της.

Ο όρος "πρωτοπορία" συνδέεται άρρηκτα με την έννοια της επαναστατικής δράσης και αλλαγής. Γνωστός από τον 12ο αιώνα, σήμαινε το τμήμα ενός στρατεύματος ή μιας οποιασδήποτε ένοπλης ομάδας που βαδίζει εμπρός από το κύριο σώμα. Με μεταφορική σημασία χρησιμοποιείται για πρώτη φορά, για να υποδηλώσει τη μαχητική δράση, το 1794 σε επαναστατικό έντυπο των Ιακωβίνων. Ωστόσο, η πρώτη χρησιμοποίηση του όρου σε σχέση με την τέχνη αποδίδεται στους σαιν-σιμονιστές, οπαδούς του λεγόμενου ουτοπικού σοσιαλισμού: Ο Σαιν Σιμόν (1769-1825) θεωρεί τον καλλιτέχνη, μαζί με το σοφό επιστήμονα και το βιομήχανο ένα είδος κοινωνικής πρωτοπορίας που έχει ως αποστολή τη μύηση των μαζών στο πνεύμα της προόδου και της κοινωνικής αρμονίας, ένα "παραγωγό ιδεών" μέσω των εικόνων: η σχέση με την κοινωνία δεν είναι ανταγωνιστική, αλλά αρμονική και προπάντων παραγωγική.

Θα πρέπει να περιμενουμε μεχρι τα τελη του 19ου αιωνα για να δούμε τον όρο να χρησιμοποιείται από πολιτικοποιημένους διανοουμενους με την έννοια μιας προς τα εμπρός μαχητικής δράσης και στρατηγικής με στόχο την αμφισβήτηση του κοινωνικου και καλλιτεχνικου αστικου κατεστημένου, την επαναστατική ρήξη με την κρατούσα ταξη πραγματων Μια "τάξη" πραγμάτων στην οποία όλο και μεγαλυτερα κομάτια της κοινωνιας αντιδρούν είτε με την φυγή μεσα στο χωρο και το χρόνο, π.χ. ρομαντικη εξιδανικευση μιας παλαιότερης "χρυσής εποχής", ειτε με τη δυναμικη παρέμβαση στην πραγματικότητα.

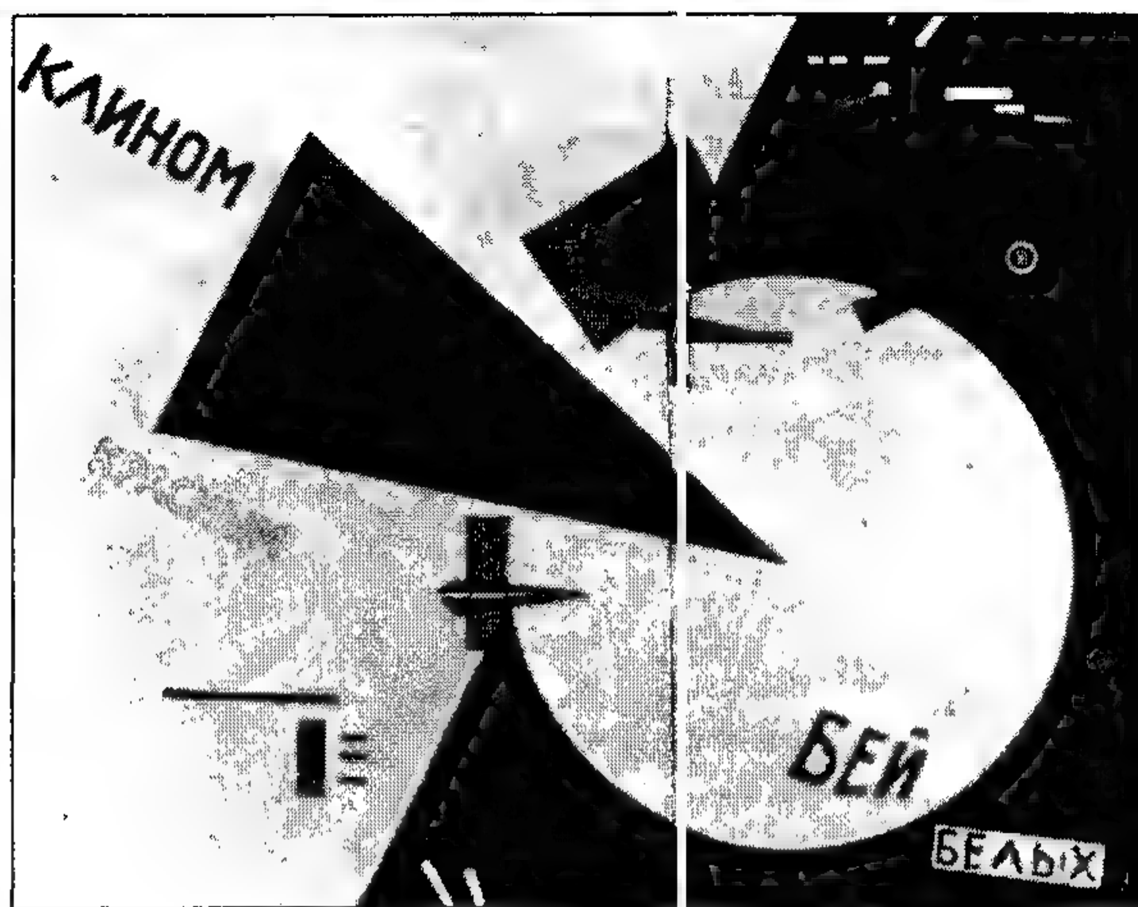
Στις αρχές του 20ου αιώνα, κατά την εικοσαετία που μας ενδιαφέρει, μέσα στις συνθήκες της γενικότερης κρισης που συνταραζει την Ευρωπη, η αμφισβήτηση της κρατουσας τάξης πραγμάτων κορυφώνεται σε όλους τους τομείς. Στην τέχνη, η αμφισβήτηση αυτή παίρνει αρχικά τη μορφη ρήξης με την κρατουσα, ακαδημαϊκή, ρεαλιστική, αισθητική: από το 1910 και μετά οι καλλιτέχνες διεκδικούν την ελευθερία να χρησιμοποιούν μορφές που δεν *αναπαριστούν* πειστικά την *οπτική* πραγματικότητα, αλλά δημιουργούν μια *νέα, εικαστική* -ζωγραφική ή γλυπτική- πραγματικότητα, η οποια υπακούει σε εσωτερικούς, δικούς της νόμους. Απορρίπτοντας μια μακραίωνη παράδοση ρεαλισμού που αρχίζει από την Αναγέννηση, η τέχνη δεν *απεικονίζει* πια κάτι το υπαρκτό, αλλά *δημιουργεί νέες εικόνες* που, στην ακρότερη συνέπειά του, θα οδηγήσει στη λεγόμενη "αφηρημένη" τέχνη (1910, πρώτη "αφηρημένη" ακουαρέλα του **Βασίλι Καντίνσκι**).

Η πίστη των καλλιτεχνων ότι υπερασπίζονται νέες, επαναστατικές ιδέες, η συγκρότηση τους σε ομάδες με προγράμματα - διακηρύξεις αρχών με την μορφή μανιφέστων και η ανάπτυξη σε ορισμένες περιπτώσεις οργανωμένης μαχητικής δράσης, θα αποτελέσει το κριτήριο με βάση το οποίο οι καλλιτέχνες αυτοί, και τα κινήματα που θα συμμετάσχουν, θα χαρακτηριστούν, εκ των υστέρων, "καλλιτεχνικές πρωτοπορίες του 20ού αιώνα". Βασικότερες απ' αυτές στη δυτική Ευρώπη είναι: ο εξπρεσιονισμός (1905-1914), ο κυβισμός (1907-1917), ο φουτουρισμός (1909-1920), ο νεο-πλαστικισμός (1917-1925), το Νταντά (1916-1922) και ο σουρεαλισμός (1924-...).

Από τα κινήματα αυτά, άλλα θα περιοριστούν σε καθαρά αισθητικές διεκδικήσεις, π.χ. κυβισμός, άλλα θα θελήσουν να εκφράσουν με τα έργα τους αφηρημένες έννοιες, όπως "εσωτερική αναγκαιότητα", "τάξη", "ισορροπία", "αρμονία", "πλαστική ιδέα", "αίσθηση" κτλ, πχ νεοπλαστικισμος, ενώ άλλα θα συνδέσουν τη χρησιμοποίηση ενός νέου επαναστατικού μορφολογικού λεξιλόγιου με την κοινωνική αμφισβήτηση και το όραμα της κοινωνικής επανάστασης, πχ. σουρεαλισμός.

Στην τσαρική Ρωσία, μετά την αποτυχία της επανάστασης το 1905, σ' ένα κλίμα κρίσης και αναζητήσεων, η απογοήτευση ("ρώσικος μηδενισμός") συνυπάρχει με την ελπίδα και το όραμα της αλλαγής της κοινωνίας. Πολλοί καλλιτέχνες, σε επαφή με τα πρωτοποριακά κινήματα της Δύσης, αρνούνται την παραδοσιακή αναπαραστατική ζωγραφική.

Αρχικά και ουσιαστικά μέχρι την Οκτωβριανή Επανάσταση, οι αναζητήσεις τους περιοριζονται σ' ένα καθαρά μορφολογικό, αισθητικό επιπεδο, όπως στην περιπτωση του ***κυβο-φουτουρισμού*** (1908-1910), που εκπροσωπειται από τον **Μιχαήλ Λαριόνοφ** και τη **Ναταλία Γκοντσάροβα** και αντλει στοιχεια τόσο από τη λαϊκη παράδοση όσο και από το γαλλικό κυβισμό και τον ιταλικό φουτουρισμό Τα ρεύματα αυτά γίνονται γνωστά εκεινη την εποχή στη Ρωσια, χάρη ειτε σε περιοδικές γαλλικές εκθέσεις που διοργανωνονται στη Μόσχα, ειτε στις συλλογές δυο πάμπλουτων συλλεκτων, του Στσουκιν και του Μορόζοφ, που αγοράζουν και σε ορισμένες περιπτώσεις, παρουσιαζουν στο κοινο έργα του Μονε, Ματις, Σεζάν, Πικάσο, κλπ Αυτά τα εργα θα αποτελέσουν βασικό πυρήνα των σημερινών μουσείων σύγχρονης τέχνης στη Ρωσία. Στο μανιφέστο του ***ρεγιονισμού***, μιας μετέπειτα φάσης του έργου τους, ο Λαριόνοφ και η Γκοντσάροβα δηλώνουν ότι οι μορφές των έργων τους είναι "ανεξάρτητες απο τις πραγματικές μορφές" και επιτυγχάνονται με τη διασταύρωση ακτίνων φωτός (εξού και "ρεγιονισμός", από τη γαλλική λέξη "rayon"=ακτίνα) που αντανακλούν τα αντικείμενα και αναπαριστώνται συμβατικά με γραμμές χρώματος "σύμφωνα με τους νόμους της ζωγραφικής ως αυτόνομης οντότητας".

Αφίσα από τον Λισίτσκι: "Νικήστε τους λευκούς με την κόκκινη σφήνα" (1919)

Αν ο ρεγιονισμός είναι μια μορφή αφηρημένης τέχνης που αποσυνδέει σ' ένα βαθμό τη ζωγραφική από την αντικειμενική πραγματικότητα, ο ***σουπρεματισμός***, που εμφανίζεται το 1913 με τη μορφή ενός μαύρου τετραγώνου πάνω σε άσπρο φόντο, δεν εικονογραφεί, όπως δηλωνει ο επινοητής του **Καζιμίρ Μάλεβιτς**, κάποια αντικειμενική πραγματικότητα ούτε εξυπηρετεί κάποιο πρακτικό σκοπό. Με την χρησιμοποίηση απλων γεωμετρικων σχημάτων -ορθογώνια, τρίγωνα, κύκλους- γραμμές και με καθαρά χρωματα, ανακαλύπτει τη μοναδική πραγματικότητα, αυτήν του "*λευκού κόσμου χωρις αντικείμενα*", και εκφράζει την "*υπεροχή της καθαρης αισθησης των πλαστικων συσχετισμων*", εξου και σουπρεματισμος από τη λατινική λέξη "supremus"-υπέρτατος, υψιστος. Η τεχνη "*προσδιορίζεται από μόνη της και για τον εαυτό της*" και "*δεν είναι δεμένη με το τελάρο, αλλά μπορει να μεταφέρει τις μορφές και τις συνθέσεις της στο χωρο*", δηλαδή σε τρισδιάστατες αφηρημένες κατασκευές

Μετά την Οκτωβριανή επανάσταση, για πρωτη φορά στην ιστορια, οι καλλιτέχνες μπορούν να συμμετάσχουν στην οικοδόμησή της νέας κοινωνιας. Στο πλευρό της επανάστασης περνούν καλλιτέχνες κάθε τάσης. Η κυβέρνηση εφαρμόζει μη παρεμβατική πολιτική ενθαρρύνοντας την ελεύθερη συνύπαρξη και άμιλλα όλων των ρευμάτων. *"Προϋπόθεση κάθε μεγάλης τέχνης είναι η ελευθερία"* δηλώνει ο Λαϊκός Επίτροπος Παιδείας Α. Λουνατσάρσκι.

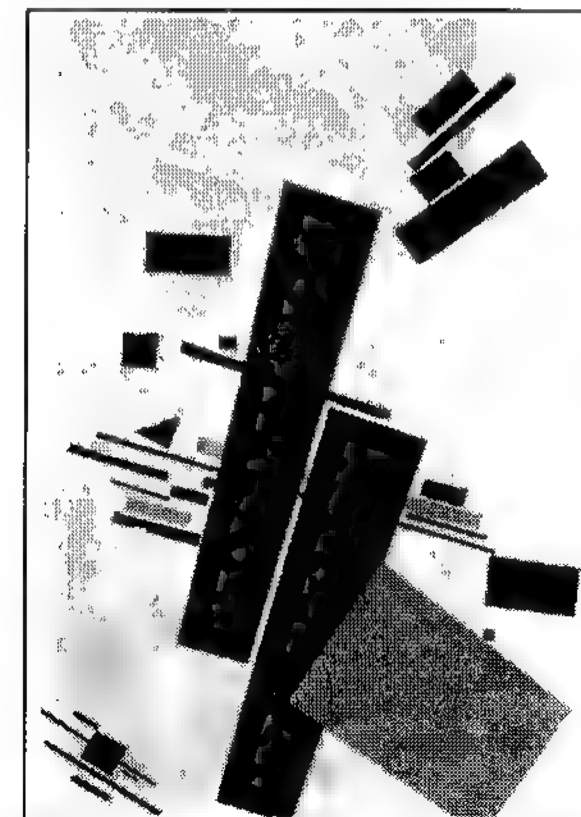
Σ' ένα κλίμα δημιουργικού πυρετού, ελευθερίας, διαλόγου και αντιπαράθεσης, οι συγκρούσεις είναι αναπόφευκτες και φυσικά δεν έχουν σχέση μόνο με θεωρητικούς καλλιτεχνικούς προβληματισμούς, αλλά και με την αντίληψη του ρόλου της τέχνης και του καλλιτέχνη στην κοινωνία, σε μια μοναδική ιστορική στιγμή που το θέμα τίθεται με συγκεκριμένο και επείγοντα τρόπο.

Τα ερωτήματα είναι: η τέχνη αποτελεί ενασχόληση μιας ιδιαίτερης κατηγορίας ατόμων, των καλλιτεχνών που, απομονωμένοι στη δική τους σφαίρα, παράγουν έργα που αποτελούν καθαρά προσωπική τους έκφραση και στην καλύτερη περίπτωση διακόσμηση του χώρου ορισμένων προνομιούχων στρωμάτων, ή αντίθετα, μια κοινωνική λειτουργία που συμμετέχει ενεργά στη δημιουργία της ίδιας της ζωής και, ενδεχομένως, ταυτιζεται με αυτή; Και, αν ισχύει το δεύτερο, ποιά είναι η γλωσσα, τα μέσα και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσει; Και τέλος, τι είναι "επαναστατική τέχνη"; Μια τέχνη με "επαναστατική" θεματολογία και μορφές ή με επαναστατική λειτουργία; Η ίδια η ιστορια θα απαντήσει, σ' ένα βαθμό, στα ερωτηματα αυτά.

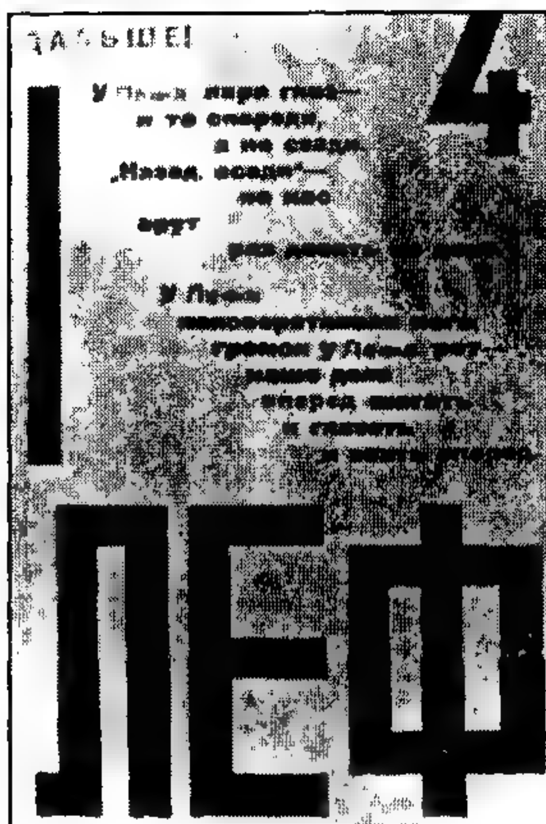
Τα τέσσερα πρωτα χρόνια της Επαναστασης, οι "πρωτοποριακοί" ζωγράφοι (κυβο-φουτουριστές, σουπρεματιστές και μεμονωμένοι "αφηρημένοι" π.χ. Καντινσκι) συμμετεχουν ενεργά στην αναδιοργανωση της καλλιτεχνικης ζωής της χώρας: δημιουργουν τα πρώτα μουσεια, 36 από το 1918 ως το 1921 και τα δυο πρωτα μουσεια συγχρονης τέχνης στη Μόσχα και στην Πετρουπολη το 1919 Μετατρέπουν στην Πετρουπολη τις σχολές καλων τεχνων σε "Ελευθερα Εργαστήρια" υπό την αιγιδα του Τμήματος Καλων Τεχνων και της Λαικής Επιτροπής Παιδείας και στη Μόσχα (1920) σε "Ανωτερα Καλλιτεχνικά - Τεχνικά Εργαστήρια". Δηλαδή ένα ειδος ελεύθερων ακαδημιων που διοργανώνουν όχι μόνο μαθήματα αλλά και συζητήσεις ή σεμιναρια ανοιχτά για το ευρύτερο κοινό υπό τη αιγιδα του Ινστιτούτου Καλλιτεχνικής Παιδείας (1920-1924). Το 1919-1922 ιδρυεται το πρώτο Ινστιτούτο Μοντέρνας Τέχνης (1919-1922) και το Εργατικό Πανεπιστήμιο.

Πρόκειται για μια δυσκολη, "ηρωική", όπως έχει χαρακτηριστεί, εποχή. Οι πρωτοποριακοι καλλιτέχνες προπαγανδίζουν την Επανάσταση με κάθε τρόπο: στήνουν γιγαντιαίες παραστάσεις για τις επετειους της Πρωτομαγιάς και της Οκτωβριανής Επανάστασης στις οποίες συμμετέχουν τεράστια πλήθη, οργανώνουν στους δρόμους αυτοσχέδιες παραστάσεις με συμμετοχη του απλου κόσμου, ζωγραφίζουν προπαγανδιστικές αφίσες, διακοσμούν με επαναστατικά θέματα τρένα που μεταφέρουν τα νέα της Επανάστασης στο μέτωπο, οργανωνουν συμφωνίες από σειρήνες εργοστασιων. Τα λόγια του **Μαγιακόφσκι** "*ο καλλιτέχνης δεν χρειάζεται πια το τελάρο όταν οι δρόμοι είναι τα πινέλα και οι πλατείες η παλέτα του*" έχουν γίνει πραγματικότητα.

Πολλά από τα σχέδιά τους, λόγω των δύσκολων συνθηκών, δεν θα πραγματοποιηθούν, όπως το περίφημο Μνημείο της Γ' Διεθνούς του **Βλαντιμίρ Τάτλιν** που επρόκειτο να στεγάσει μέσα σε ένα σιδερένιο σπειροειδές κεκλιμένο πλαίσιο ύψους 400 μέτρων, τρία περιστρεφόμενα γυάλινα στοιχεία: ένα κύλινδρο στη βάση, που θα ολοκλήρωνε μια περιστροφή το χρόνο και θα ήταν κέντρο των νομοθετικών λειτουργιών, ένα κώνο, κέντρο των διοικητικών λειτουργιών, που θα ολοκλήρωνε μια στροφή το μήνα, και ένα κύβο στην κορυφή, που θα αποτελούσε κέντρο τύπου και πληροφοριών και θα ολοκλήρωνε μια περιστροφή την ημέρα. Σύμβολο δυναμικότητας και διαφάνειας, το σχέ-

Ζωγραφικός πίνακας του Μάλεβιτς με τίτλο "Δυναμικός σουπρεματισμός"

Σελίδα από το περιοδικό ΛΕΦ σχεδιασμένη από τον Ροντσένκο, με ποίημα του Μαγιακόφσκι (1923)

διο αυτό, που δεν προχώρησε πέρα από τις μακέτες του, εικονογραφεί μια νέα δυναμική, κατασκευαστική και χρηστική άποψη για την τέχνη που βασίζεται στα νέα υλικά και στις δυνατότητες που προσφέρει η συνεργασία της με τη βιομηχανία.

Ηδη από το 1915-16, ο Βλαντιμίρ Τάτλιν εκθέτει τα πρώτα "γωνιακά ανάγλυφα" και τα "αντι-ανάγλυφα", τρισδιάστατες δυναμικές αφηρημένες κατασκευές "από πραγματικό υλικό" (λαμαρίνα, ξύλο, γυαλί, γύψο) σε "πραγματικό χώρο" που, στερεωμένες σε γωνίες τοίχων με σύρμα, δίνουν την εντύπωση ότι μπορούν να πετάξουν. Για τον Τάτλιν, ανάλογα με την ιδιαίτερη υφή του, κάθε υλικό προσφέρεται για ορισμένη φόρμα και χρήση (π.χ το ξύλο για επίπεδες φόρμες, το μέταλλο για κυλινδρικές, το γυαλί για κωνικές κλπ). Ετσι, ο καλλιτέχνης, είναι τεχνίτης-μηχανικός που ακολουθεί τους νόμους που του υπαγορεύουν τα ίδια τα υλικά και με βάση αυτούς "κατασκευάζει" μια "αναγκαία" μορφή.

Μετά τον τερματισμό του πολέμου, το 1921, σε μια εποχή αναδιοργάνωσης και όλο και μεγαλύτερης συνειδητοποίησης της σημασίας της βιομηχανίας για την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας, η άποψη του Τάτλιν ότι ο καλλιτέχνης πρέπει νά γινει τεχνικός, να μάθει να χρησιμοποιεί τα εργαλεία της σύγχρονης παραγωγής, παράγοντας μια τέχνη χρήσιμη, μια "τέχνη μέσα στη ζωή", θα συγκρουστεί με την ιδεαλιστική άποψη των σουπρεματιστών Θα συγκρουστεί με τις απόψεις που υποστηρίζουν ότι η τέχνη είναι από τη φύση της μη χρηστική, "περιττή", ότι με το να γίνει χρήσιμη παυει να υπάρχει και ότι ο βιομηχανικός σχεδιασμός είναι μια δραστηριότητα δευτερης κατηγοριας που εξαρτάται αναγκαστικά από την αφηρημένη δημιουργια Θα διαφωνήσει επισης με την άποψη του Καντίνσκι που λέει ότι η τέχνη είναι μια ψυχική, ενορατική διαδικασια. Η αντιπαράθεση αυτή, ιδίως στους κόλπους του Ινστιτούτου Καλλιτεχνικής Παιδείας, θα λήξει το 1921 με την καταψήφιση του προγράμματος σπουδών του Καντίνσκι, την παραίτησή του και την αναχώρησή του για τη Γερμανία και την επικράτηση της ομάδας των ***κονστρουκτιβιστών***, **Τάτλιν, Ροντσένκο, Στεπάνοβα, Ελ Λισίτσκι**

Ο όρος "κονστρουκτιβιστές" εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1922, στο μανιφέστο μιας έκθεσης με ομώνυμο τίτλο, όπου παρουσιάζονταν τα έργα των **αδελφών Στένμπεργκ** και του **Κονσταντίν Μεντουνέτσκι**: ανάλαφρες, γεωμετρικές τρισδιάστατες κατασκευές από ξύλο μέταλλο και γυαλί (εξού και κονστρουκτιβιστής, από τη λέξη "construction" = κατασκευή).

"Χωρικές κατασκευές" τιτλοφορεί και ο **Αλεξάντερ Ροντσένκο** τα αιωρούμενα πτυσσόμενα γλυπτά του από ξύλινα στρογγυλά, ελλειπτικά ή πολυγωνικά ελάσματα, βαμμένα στο χρώμα του μετάλλου, που εκθέτει το 1921, ενώ ανάλογες τρισδιάστατες κατασκευές από διαφανή πλαστικά υλικά και μέταλλο, δημιουργούν οι αδελφοί **Αντον Πέβσνερ** και **Ναούμ Γκάμπο**, με "εξαυλωμένες" διάφανες επιφάνειες που διασχίζονται από το φως ή το αντανακλούν.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των κονστρουκτιβιστών είναι αρχικά, η αποκήρυξη της *καθαρής* ζωγραφικής, δηλαδή της ζωγραφικής του καβαλέτου, και η υποστήριξη της έμπρακτης γεφύρωσης της τέχνης με τη βιομηχανία. Σύντομα όμως, η πιο ριζοσπαστική μερίδα τους, οι ***προντουκτιβιστές*** (το όνομα προέρχεται από τη λέξη production = παραγωγή), θα αποκηρύξει ακόμα κι αυτές τις αναζητήσεις ως φορμαλιστικές, προχωρώντας σε θέσεις όπως:

"Η τέχνη είναι προϊόν της κοινωνικής ζωής. Δεν θέλει αφηρημένα προγράμματα, αλλά ξεκινάει από συγκεκριμένα προβλήματα με τα οποία μας φέρνει αντιμέτωπους η κομμουνιστική ζωή.

Ο κονστρουκτιβισμός έχει κηρύξει ένα ανελέητο πόλεμο στην Τέχνη γιατί τα μέσα και οι ικανότητές της δεν της επιτρέπουν να εκφράσει την επαναστατική κατάσταση.

Κάτω η τέχνη, ζήτω η Τεχνική!

Κατω οι καλλιτεχνικές παραδόσεις, ζήτω ο κατασκευαστής τεχνικός!

Η συλλογική τέχνη του σήμερα είναι η κατασκευαστική ζωή".

Β. Στεπάνοβα, Α. Ροντσένκο -Μανιφέστο των Προντουκτιβιστών.

Είναι φανερό ότι κηρύσσοντας αυτό τον ανελέητο πόλεμο στην τέχνη, οι κονστρουκτιβιστές θα στραφούν σε δραστηριότητες άμεσα χρήσιμες για την κοινωνία: το βιομηχανικό σχέδιο, την τυπογραφία, τη φωτογραφία, την αρχιτεκτονική, τα θεατρικά σκηνικά και κοστούμια (π.χ. των επαναστατικών παραστάσεων των **Τάιροφ** και **Μεγερχολντ** στο θέατρο Καμέρνι στη Μόσχα στη δεκαετία του '20). Οπως δηλώνει η **Λιούμποφ Πόποβα**, μια από τις γυναικειες μορφές που θα διακριθεί στο σχεδιασμό υφασμάτων, σκηνικών και κοστουμιών μαζί με τις **Βαρβάρα Στεπάνοβα** και **Ναντιέζντα Ουντάλτσοβα**: *"Καμμιά καλλιτεχνική επιτυχία δεν μου έδωσε τόση ικανοποίηση όσο η όψη ενός αγρότη ή ενός εργάτη που αγόραζε ένα κομμάτι υφασμα σχεδιασμένο από μένα".*

Ο κονστρουκτιβισμός θα συνεχίσει να μεσουρανεί και να εξελίσσεται στη διάρκεια της δεκαετιας του '20, παράγοντας έργα που ακόμη και σήμερα μπορούν άνετα να χαρακτηριστουν επαναστατικά, τόσο από την άποψη της μορφολογιας όσο και της λειτουργικότητάς τους. Ο σύγχρονος βιομηχανικός σχεδιασμός οφείλει πολλά σε αυτά τα πρωτοποριακα έργα, που επηρέασαν ο-

λόκληρη τη δυτική Ευρώπη τη δεκαετία του '20 και "ξανα-ανακαλυφθηκαν" τη δεκαετία του '60. Ωστόσο, ιδίως στον τομέα της αρχιτεκτονικής, τα σχέδια έμειναν στα χαρτιά (πχ. Το Βήμα του Λένιν, του Ελ Λισίτσκι, 1920) με εξαίρεση το σχέδιο του **Μέλνικοφ** για το Σοβιετικο Περίπτερο στην Εκθεση Διακοσμητικων Τεχνών στο Παρίσι του 1925. Πριν από την εκθεση αυτή, δυο μεγάλες εκθέσεις ρωσικης μοντέρνας τέχνης διοργανώθηκαν στο Βερολινο (1922) και στο Αμστερνταμ (1923), φέρνοντας σε επαφή την έκπληκτη Δυση με όσα ειχαν συμβει στη Ρωσία από την Επανάσταση και μετά.

Ομως, αυτή η αποψη για τη σύνδεση της τέχνης με την νέα, σοσιαλιστική κοινωνία δεν ήταν κάτι εύκολα και ομόφωνα αποδεκτό. Μια μεριδα καλλιτεχνών και διανοουμένων, συσπειρωμένων γύρω από το ***LEF -Καλλιτεχνικό Μέτωπο της Αριστεράς*** οι ποιητές **Μαγιακόφσκι** και **Μπλοκ**, οι σκηνοθέτες **Αιζενστάιν** και **Μέγερχολντ**, πίστευε ότι η τέχνη έπρεπε να πάψει να είναι καθαρό πείραμα, για να γίνει όχημα των συναισθημάτων και ιδεών που είχε γεννήσει η Επανάσταση, αναπτύσσοντας καινούργιες, πρωτοποριακές φόρμες. ("*Για καινούργια πράγματα, με καινούργιες λέξεις*", έλεγε ο Μαγιακόφσκι). Από την άλλη, οι οπαδοί της λεγόμενης ***PROLETCULT***, με επικεφαλής τον **Μπογκντάνοφ**, υποστήριζαν ότι η μέχρι την Επανάσταση αστική κουλτούρα (επομένως και η "πρωτοποριακή" τέχνη) είναι καταδικαστέα και ότι το προλεταριάτο θα πρέπει να δημιουργήσει από την αρχή "νέες σκέψεις, νέα συναισθηματα, νέες συνήθειες", με άλλα λόγια, μια

Το βήμα του Λαού.
Σχεδιασμένο από τον Ελ Λισίτσκι το 1922

νέα προλεταριακή κουλτουρα (εξου και ο ορος PROLETCULT), με τελικό στόχο την κατάργηση της τέχνης ως έκφρασης της *ατομικής συνειδησης*.

Οι απόψεις της PROLETCULT βρισκονταν σε σαφή συγκρουση με την αποψη του Λενιν οτι "*η προλεταριακή κουλτουρα δεν ειναι επινόηση ανθρώπων που αυτοαποκαλουνται ειδικοι σε αυτό το θέμα, αλλά πρέπει να εμφανιστεί σαν φυσιολογική ανάπτυξη του συνόλου των επεξεργασμένων από την ανθρωπότητα γνωσεων*".

Με την αποψη των πρωτοποριακών καλλιτεχνων (LEF, κονστρουκτιβιστων, σουπρεματιστών κλπ.) συγκρούόταν η ***Ενωση των Καλλιτεχνών της Επαναστατικής Ρωσίας*** (***AKhRR***-1922). Η Ενωση, θεωρώντας το *περιεχόμενο* ενός έργου σημαντικότερο από τη *μορφή* του και ταυτίζοντας το επαναστατικό *θεμα* με το επαναστατικό *περιεχόμενο*, καταδικαζε την αφηρημένη τέχνη ως "*άχρηστη διακόσμηση*" και υποστηριζε μια τέχνη που θα απεικόνιζε μια "*αληθινή*" και "*ηρωική εικόνα των γεγονότων, τη ζωή του Κόκκινου Στρατού, του εργάτη, του χωρικού, των επαναστατών και των ηρώων της εργασίας και όχι αφηρημένα κατασκευάσματα που δυσφημούν την Επανάσταση στα μάτια του διεθνούς προλεταριάτου*".

Μετά το θάνατο του Λένιν και πιό αισθητά μετά την τελική επικράτηση του Στάλιν το 1927, η αφηρημένη τέχνη θα πέσει σε δυσμένεια, καθώς από τα πάνω θα υποστηρίζεται μια ρεαλιστική "*κατανοητή για τις μεγάλες μάζες τέχνη*" που θα χρησιμοποιεί "*παραδοσιακές, ποιοτικές ζωγραφικές μεθόδους*" και θα έχει μια "*σοβαρή*" και "*ηρωική*" θεματολογία με συλλογικά, αφηρημένα υποκείμενα όπως "*ο λαός*", "*οι μάζες*": αυτή η θεματολογία είναι το μόνο που τη διαφοροποιεί από την ακαδημαική ζωγραφική του 19ου και 20ού αιώνα.

Αυτό θα καταλήξει αναπόφευκτα στο πάγωμα κάθε αναζήτησης και, τελικά, στην επικράτηση μιας επίσημης κρατικής - κομματικής γραμμής για την τέχνη, που διατυπώνεται ως δόγμα το 1934: μοναδική σωστή μορφή τέχνης είναι ο λεγόμενος ***σοσιαλιστικός ρεαλισμός***, δηλαδή μια τέχνη που έχει σαν σκοπό της να απεικονίζει με εύληπτες, ρεαλιστικές μορφές τα υποτιθέμενα επιτεύγματα της "σοσιαλιστικής" κοινωνίας (δηλαδή του σταλινισμού) και να προπαγανδίζει τα ιδεώδη της. Στην πράξη η τέχνη αυτή θα οδηγήσει σε μια αγιογραφική απεικόνιση των ηγετικών μορφών του κόμματος και στη διαφήμιση ενός ανυπαρκτου σοσιαλιστικού παραδείσου, καρπού μιας "αλάνθαστης" πολιτικής γραμμής.

Ετσι τελειώνει η συναρπαστική ιστορία της "ρωσικης πρωτοπορίας" που παρέμεινε άγνωστη μέχρι το 1962, όταν εκδόθηκε το βιβλίο **"Η Ρώσικη Πρωτοπορία. Προεπαναστατική και επαναστατική Τέχνη στη Ρωσία, 1863-1922"** της **Καμίλα Γκρέη** (στα ελληνικά, εκδόσεις Υποδομή, 1987). Από τότε, η περιοδος έχει αποτελέσει αντικειμενο αναρίθμητων εκδόσεων και εκθέσεων, στα πλαισια τόσο ενός γενικότερου ενδιαφέροντος για τη συγκεκριμένη ιστορική περιοδο, όσο και ειδικότερα για τη σημασία και την "επικαιρότητα" που έχουν τα έργα αυτής της περιόδου για το σήμερα.

Η σημασία και η επικαιρότητα περιορίζεται για πολλους, όπως πάντα, στις μορφές ("πόσο μοντέρνα", "τι καλαισθητα" κλπ). Για μας η σημασια βρίσκεται στο γεγονός ότι, τα χρόνια της Ρωσικης Επανάστασης συνέβη κάτι μοναδικό: η τέχνη προσπαθησε και σ' ένα βαθμό κατόρθωσε να ξεπεράσει τον εαυτό της και να γίνει ένα με τη ζωή.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Επιστροφή στον σταλινισμό;

Εγκαταλείπουν οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης την αγορά; Τι είναι το κόμμα του Ζουγκάνοφ και τι σχέση έχει με το σοσιαλισμό; Σ' αυτά τα κρίσιμα ερωτήματα απαντάει ο *Σωτήρης Κοντογιάννης*, εξηγώντας τι πραγματικά συμβαίνει

Λίγα χρόνια μετά την κατάρρευση των καθεστώτων στην ανατολική Ευρώπη γνωρίζουν εκλογικές επιτυχίες τα σταλινικά κόμματα. Στην Πολωνία, την Ουγγαρία, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία κυβερνάνε σήμερα κόμματα που δεν κρύβουν τους δεσμούς τους με το παλιό καθεστώς. Στην ίδια τη Ρωσία -το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ρώσικης Ομοσπονδίας (ΚΚΡΟ)- πήρε γύρω στο 22%.

Η πολιτική αυτών των κομμάτων δεν έχει να κάνει τίποτα με τον σοσιαλισμό. Ο Αλεξάντρ Κβασνιέφσκι, ο νέος πρόεδρος της Πολωνίας που ήταν υπουργός της τελευταίας σταλινικής κυβέρνησης, υποστηρίζει την ένταξη της Πολωνίας όχι μόνο στην Ευρωπαική Ενωση αλλά και στο ΝΑΤΟ.

Στη Ρωσία, το ΚΚΡΟ δεν ανήκει στην αριστερά Είναι το κόμμα των *"πατριωτών που έχουν απορρίψει τις εξτρεμιστικές θέσεις τις ταξικής πάλης"* και παλεύουν για την αναγέννηση της "Μεγάλης Ρωσιας". Είναι κόμμα εθνικιστικό. Ο Ζουγκάνοφ, ο γραμματέας του ΚΚΡΟ, ήταν ο ηγέτης του "Μετώπου Εθνικής Σωτηριας" -της "καφε-κόκκινης συμμαχιας" σταλινικων, ακροδεξιων, φιλομοναρχικών και φασιστων που οργάνωνε τις διαδηλώσεις όπου συνυπήρχαν πλάι πλαι τα πορτρετα του Σταλιν με τους θυρεους των Ρομανόφ και τα εμβλήματα των νεοναζί.

Οι πρώην "κομμουνιστές" δεν έχουν ξεγράψει μόνο κάθε σχέση με τον σοσιαλισμό αλλά ακόμα και με το ίδιο τους το παρελθόν. Στην Ουγγαρία, την Πολωνία, την Βουλγαρία, την Λιθουανία -παντού όπου βρίσκονται στην εξουσία- υποστηρίζουν τις μεταρρυθμίσεις της αγοράς που εγκαινίασαν οι φιλελεύθερες κυβερνήσεις που προέκυψαν από τις ανατροπές του '89-'90. Το πρόγραμμα του ΚΚΡΟ πουθενά δεν αναφέρει ότι είναι ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις. Και το ίδιο συμβαίνει και σχεδόν με όλα τα αντίστοιχα κόμματα της Ρωσίας.

Εκατομμύρια βυθίστηκαν στη φτώχεια

Κρατικός Καπιταλισμός

Αυτή η μεταστροφή των κληρονόμων του σταλινισμού προς της αγορά δεν είναι τυχαία. Τα ΚΚ δεν ήταν κόμματα των εργατών αλλά κόμματα της "νομενκλατούρας", της γραφειοκρατίας που κυριαρχούσε στις χώρες του "υπαρκτού σοσιαλισμού". Η σημερινή στροφή τους αντανακλάει τις επιλογές της ίδια της άρχουσας τάξης.

Τα καθεστώτα της ΕΣΣΔ και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης δεν είχαν να κάνουν τιποτα με τον σοσιαλισμό. Ηταν καθεστώτα καπιταλιστικά, καθεστώτα όπου η άρχουσα τάξη είχε, μέσω της κρατικής ιδιοκτησίας, συλλογικά τον έλεγχο όλης της οικονομίας. Αυτό που επικρατούσε στη Ρωσία, την Πολωνία, την Ουγγαρία κλπ. ήταν ο κρατικός καπιταλισμός.

Το οικονομικό μοντέλο που κυριαρχούσε στις χώρες αυτές θύμιζε λίγο-πολύ μια τεράστια επιχειρηση. Με τον ίδιο τρόπο που η Τζενεραλ Μοτορς ή η Φορντ δεν αφήνει την αγορά να ρυθμίζει την ποσοτητα, την ποιοτητα ή το κόστος των τιμονιών που παράγει το εργοστάσιο τιμονιών της, έτσι και η "ΕΣΣΔ ΑΕ" δεν άφηνε την αγορα να καθοριζει την παραγωγή ουτε του σιδερου ουτε του πετρελαιου, ουτε του ψωμιου που παρήγαγε. Οπως οι διευθυντες των πολυεθνικων καταστρωνουν προγραμματα παραγω-

γής για όλα τα εξαρτήματα και τα υλικά που χρησιμοποιούν για τα προιοντα τους έτσι και οι γραφειοκράτες των Ανατολικών Χωρων καταστρωναν "πενταχρονα πλανα"- που προδιαγράφαν τι, πόσο, σε τι ποιότητα κλπ. πρόκειται να παραχθεί.

Τα "πλάνα" δεν ειχαν να κανουν τιποτα με τις ανάγκες των απλών ανθρωπων. Την ιδια στιγμή που οι στρατοκρατες γέμιζαν τις αποθήκες τους με τα πιό "έξυπνα" και "μοντέρνα" όπλα και πυρομαχικά, τα ραφια στα καταστηματα ήταν αδεια και οι εργατες έπρεπε να στήνονται σε πολύωρες ουρές για να αγοράσουν ακόμα και τα πιο στοιχειωδη -ψωμί, γάλα, αυγά.

Επαναστάσεις του '89

Η βασική επιδίωξη της άρχουσας τάξης του "σοβιετικού μπλοκ" ήταν να καταφέρει να φτάσει και να ξεπεράσει τη Δύση. Ο στρατιωτικός ανταγωνισμός του Ψυχρού Πολέμου έκανε αυτή την επιλογή ζήτημα ζωής και θανάτου για τους κρατικούς καπιταλισμούς: αν δεν κατάφερναν να ανταποκριθούν στην ξέφρενη κούρσα των εξοπλισμών, αν δεν κατάφερναν να αντιπαραθέσουν σε κάθε ΝΑΤΟϊκό πύραυλο έναν Σοβιετικό και σε κάθε στρατιά της Δύσης μια στρατιά του Συμφώνου της Βαρσοβίας ήξεραν ότι κινδυνευαν να αφανιστούν.

Στην αρχή το συγκεντρωτικό-γραφειοκρατικό μοντέλο έμοιαζε να δουλεύει. Οι οικονομίες του "υπαρκτού σοσιαλισμού" σημειώναν ρεκόρ ανάπτυξης: το 1959 έντρομοι οι Αμερικάνοι είδαν έναν ρωσικό πύραυλο, τον Λούνικ ΙΙ, να φτάνει πρώτος στη Σελήνη. Η ευφορία όμως των πρώτων χρόνων δεν κράτησε. Σιγά-σιγά στην αρχή και όλο και πιό γρήγορα στη συνέχεια οι ρυθμοί ανόδου άρχισαν να πέφτουν και οι οικονομίες να περνάνε από την άνθηση στην υφεση.

Τη δεκαετία του '80 η Ανατολική Ευρώπη ήταν πιά σε βαθιά κρίση. Οταν ο Ρήγκαν εγκαινίασε τον πανάκριβο "Πόλεμο των Αστρων" οι γραφειοκράτες της ΕΣΣΔ κατάλαβαν ότι, όσες "θυσίες" και αν επιβάλανε στους εργάτες, θα ήταν αδύνατο να εξασφαλίσουν τους αναγκαιους πόρους για να τους ανταγωνιστουν. Από πλεονέκτημα, το μοντέλο του κρατικου καπιταλισμου είχε μετατραπεί πια, για την ίδια τη νομενκλατουρα, σε βαρίδι.

Τη δεκαετια του '80 η αρχουσα τάξη αρχίζει να στρέφεται στη μεταρρυθμιση, τις ιδιωτικοποιήσεις και την αγορα. Το βασικο της μελημα στα χρονια που ακολουθησαν ηταν ένα πως θα καταφέρει να κανει τις αλλαγες χωρις να συμπαρασυρθει μαζί με το παλιο, γραφειοκρατικό της μοντέλο, στην χρεωκοπία, πως θα καταφερνε να διατηρήσει την κυρίαρχη θέση της μεσα στην κοινωνια.

Η στροφή στην αγορά δεν ξεκίνησε ούτε από τους θιασωτες του νεοφιλελευθερισμου, ούτε από τους "δημοκράτες": ξεκινησε από τα ίδια τα ΚΚ. Ξεκινησε από το ΚΚ της Σοβιετικής Ενωσης, από την "περεστροικα" του Γκορμπατσόφ.

Το 1989/90 ο ανεμος της μεταρρυθμισης "από τα πάνω" ξεσηκωσε σε όλη την Ανατολική Ευρώπη μια θυελλα από τα κάτω, που απειλησε σοβαρά την κυριαρχη θέση της γραφειοκρατιας. Τον χειμώνα του '90 στην Αν.Γερμανία οι διαδηλωτές εισέβαλαν στα γραφεία της Στάζι -της μισητής και αδίστακτης μυστικής αστυνομίας. Λίγο αργότερα στο Βουκουρέστι οι διαδηλωτές έφταναν στην ίδια την καρδιά της εξουσίας. Κυνηγημένος μέσα στα γραφεία του κόμματος ο Τσαουσέσκου αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το κτίριο από την στέγη με ελικόπτερο.

Αυτές οι επαναστάσεις κατάφεραν παντού να διώξουν τις δικτατορίες που κυβερνούσαν στο όνομα του "κομμουνισμού" τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Τελικά όμως, πουθενά δεν κατάφεραν να ανατρέψουν την ίδια την άρχουσα τάξη. Αυτό που είχαμε το '89/'90 ήταν μια σειρά από μεταπολιτεύσεις.

Ποτέ στην ιστορία του καπιταλισμού, σε περίοδο ειρήνης, δεν έχει υπάρξει τέτοιας κλίμακας διάλυση σε μια τόσο μεγάλη περιοχή όπως είναι η Ανατολική Ευρώπη και οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ.

Η παλιά "νομενκλατούρα", κατ' αρχήν, κράτησε τα πόστα της στην οικονομία και -σε μεγάλο βαθμό- στους κρατικούς μηχανισμούς. Οι διευθυντές των εργοστασιων, οι διοικητές των τραπεζών, οι στρατηγοί, οι αρχηγοί της αστυνομιας έμειναν στις θέσεις τους.

Σήμερα είναι κοινά αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις εχουν παραμεινει στα χέρια της παλιας γραφειοκρατίας. Οι ιδιωτικοποιήσεις έκαναν τους παλιούς διευθυντές ιδιοκτήτες, μανατζερ, διευθυνοντες συμβουλους. *"Μέχρι τωρα"* γραφει το περιοδικό των καπιταλιστών στην Αγγλια Εκόνομιστ *"οι διευθυντες γενικά ελέγχουν την οικονομια". "Οι ιδιωτικοποιήσεις"*, συνεχίζει το ίδιο περιοδικο, *"άπλωσαν τόσο πολυ την ιδιοκτησία που αφησαν τους μετοχους στο ελεος των μάνατζερ"*.

Η νομενκλατουρα δεν κράτησε τη θέση της μόνο με "νόμιμους" τροπους. Χρησιμοποίησε όλα τα πλάγια μέσα που είχε στη διάθεσή της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ειναι η προσφατη ιδιωτικοποιηση της Σουργκουτενγκας -της τριτης μεγαλυτερης εταιρίας πετρελαιων της Ρωσιας. Ο αγοραστής ήταν το Συνταξιοδοτικο Ταμείο της επιχειρησης, που ελέγχεται από τους διευθυντές της Σουργκούτενγκας! Τωρα εχει ξεσπασει νέο σκανδαλο, αυτή τη φορά γύρω από την ιδιωτικοποίηση της Γιούκος -της δεύτερης μεγαλύτερης πετρελαικής εταιρίας της Ρωσίας. Η περιβόητη "ρώσικη μαφία" δεν είναι παρά η άλλη όψη της άρχουσας τάξης.

Αλλά η νομενκλατούρα δεν κρατήθηκε μόνο οικονομικά στη θέση της. Η συντριπτική πλειοψηφία των σημερινων "μεταρρυθμιστων της αγοράς" αποτελείται από "μετανοημένους" σταλινικούς. Τρανταχτό παράδειγμα ο ίδιος ο Γέλτσιν, που το 1993 έθεσε εκτός νόμου το ΚΚΣΕ, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του '80 ήταν μέλος του Πολιτικού Γραφείου!

Η αποτυχία της "μετάβασης"

Το '89-90 οι νέες "δημοκρατικές" κυβερνήσεις καλλιέργησαν συστηματικά τους μύθους της "ελεύθερης αγοράς". *"Η στροφή στην "ιδιωτική οικονομία" και το άνοιγμα στην παγκόσμια αγορά"*, έλεγαν, *"θα γεμίσει τα άδεια ράφια των μαγαζιών και θα φέρει την ανάπτυξη και την ευημερία"*.

Αντί για αυτά, όμως, η μετάβαση έφερε μόνο την φτώχια, την κρίση και την καταστροφή.

Ακόμα και στην Πολωνία, την χώρα όπου υποτίθεται ότι η μετάβαση έχει πετύχει, η συνολική παραγωγή μόλις φέτος υπολογίζεται ότι θα φτάσει ξανά στα επίπεδα του 1989, ενώ η βιομηχανική παραγωγή θα φτάσει στα παλιά της επιπεδα σε δυο με τρία χρόνια.

Η πραγματική διάσταση της καταστροφής φαινεται όμως αν πάει κανένας στις χωρες της πρωην ΕΣΣΔ -ακόμα και την ίδια τη Ρωσια. Σε όλες σχεδον η παραγωγή πέφτει συνεχως από το 1989, χωρις σταματημό. Στην Ουκρανια η παραγωγή βρισκεται, σε συγκριση με το 1989, στο 50%. Στη Γεωργια στο 30%. Στην φετινή "Εκθεση Μετάβασης" η **"Ευρωπαική Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης"** (ΕΤΑΑ) εκθειάζει τη Ρωσια γιατι καταφερε το 1994 να έχει "μόνο" 4% πτωση της

Η πολιτική κρίση δεν τελειώνει με τη νίκη του Ζουγκάνοφ

παραγωγής, έναντι 15% της προηγούμενης χρονιάς. Αν συνεχιστεί η ίδια οικονομική πολιτική στη Ρωσία, λέει η ΕΤΑΑ, η πτώση θα σταματήσει το 1996!

Υπάρχουν δυο βασικοί λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την αποτυχία.

Κατ' αρχήν οι οικονομίες της Ανατολής εσωτερικά κυριαρχούνταν από τεράστια μονοπώλια -σαν την περιβόητη Γκαζπρόμ της Ρωσίας, που είχε διευθυντή τον σημερινό πρωθυπουργό Βίκτωρ Τσερνομίρντιν. Ο ανταγωνισμός της Δύσης δεν έσπρωξε στη χρεωκοπία απλά κάποιες μεμονωμένες "προβληματικές", αλλά ολόκληρα συγκροτήματα -και τους "καθυστερημένους" και τους "υγιείς" κλάδους μαζί. Το αποτέλεσμα της "μετάβασης" ήταν μια σειρά από αλυσιδωτές χρεωκοπίες, που δεν εννοούν να σταματήσουν.

Ο δεύτερος λόγος ήταν η ίδια η κρίση στη Δυση. Ενσωμάτωση στην παγκόσμια οικονομία σήμαινε στην πραγματικότητα ενσωμάτωση στην κρίση. Για να εκσυγχρονιστούν οι οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης είχαν ανάγκη δισεκατομμύρια δολλάρια -για μηχανήματα, εγκαταστάσεις, τεχνολογία κλπ. Οι νέες "δημοκρατικές" κυβερνήσεις έκαναν τεράστιες προσπαθειες να προσελκυσουν ξένες επενδυσεις -αλλά χωρις αποτελεσμα. Τα δισεκατομμύρια δεν εφτασαν ποτέ. Πέρσι, συμφωνα με επισημα στοιχεια της Ευρωπαικης Τραπεζας Ανοικοδόμησης και Αναπτυξης (ΕΤΑΑ) οι ξένες επενδυσεις σε όλες μαζί τις πρωην "σοσιαλιστικες" χώρες ηταν μόλις 5.7 δισεκατομμύρια δολλάρια περιπου όσες ηταν και οι ξένες επενδυσεις στη Μαλαισια!

Αντί για ευημερία η αγορά έφερε την ανεργία, τη φτώχια και την πείνα στην Ανατολική Ευρώπη. Στη Ρωσία, 37 εκατομμυρια ζούνε σήμερα κάτω από το επίσημο όρια φτώχιας. Και τα πράγματα γίνοντα, ακόμα χειρότερα από χρόνο σε χρόνο.

Συχνά οι εργάτες και οι συνταξιούχοι μένουν για μήνες απλήρωτοι. Πολλές φορές οι ανθρακωρύχοι στα ορυχεία της Βορκούτα της Σιβηρίας έχουν κατέβει σε απεργίες ζητώντας απλά να πληρωθούν. Τον περασμένο μήνα το εργοστάσιο σπίρτων Μπαρνόλ στο Αλτάι Κράι της Σιβηρίας έδωσε, αντί για μισθούς, 5000 κουτάκια σπίρτα στο κάθε εργαζόμενο - και ύστερα τους έδωσε αναγκαστική άδεια δύο βδομάδων. Μήνες τώρα οι εργαζόμενοι στο Ναυπηγείο Ζβέζντα του Ειρηνικού -το καμάρι παλιότερα της πολεμικής βιομηχανίας της Ρωσίας- παίρνουν αντί για μισθό μόνο δελτία για ψωμί, καθημερινά 750 γραμμάρια όλο και όλο για κάθε οικογένεια.

Οι "κόκκινοι"

Το '89-'90 η ιδεολογία της ελευθερης αγοράς έγινε για την άρχουσα τάξη της Ανατολικής Ευρωπης ένα από τα βασικά εργαλεία για να φρενάρει τις εξεγέρσεις, για να εξασφαλισει ότι οι αλλαγες θα περιοριστουν σε μεταπολιτευσεις και δεν θα αμισβητησουν τη δικη της κυριαρχη θεση. Τοτε τα νέα "δημοκρατικα" κομματα συγκέντρωσαν την εμπιστοσυνη της αρχουσας τάξης, γιατι ηταν τα κομματα που μπορουσαν να εξασφαλισουν την ομαλοτητα.

Τωρα, ομως, η μεταβαση εχει χρεωκοπησει και οι ιδεολογιες της αγορας έχουν εξαντληθει. Στη Ρωσια το κόμμα του Γκαινταρ δεν πήρε το 5% που ειναι απαραιτητο για να μπει στη Βουλή. Αντιμέτωπη με το κενό η αρχουσα τάξη στρέφεται όλο και πιο συχνά στα "παραδοσιακά" της ιδεολογικά όπλα στον εθνικισμό και τον ρατσισμό.

Στη Ρωσία στις προηγούμενες εκλογες ο μεγάλος νικητης ήταν ο Ζιρινοβσκι -ένας φασιστας. Στις φετινές εκλογές οι στρατηγοι και οι "ήρωες του Αφγανισταν" φιγουραρουν σε περιοπτες θέσεις στις εκλογικές λίστές σχεδόν όλων των κομμάτων.

Πολλοί υποστηρίζουν σήμερα ότι η Ρωσία -με την επιστροφή των "κόκκινων" και την άνοδο των εθνικιστών και των φασιστών γλυστράει πίσω στη δικτατορία. Και είναι αλήθεια ότι πολλοί από τους υποψήφιους δεν κρύβουν τον θαυμασμό τους για το (αποτυχημένο) πραξικόπημα του '91.

Ομως υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα ανάμεσα σε αυτά που ονειρεύεται η άρχουσα τάξη και αυτά που μπορεί να κάνει. Για να επιβάλλουν μια δικτατορία θα πρέπει να πάρουν πίσω από τον κόσμο όλα αυτά που κατάκτησε με τις επαναστάσεις του '89-'90 -την ελευθερία του λόγου, το δικαίωμα της απεργίας, το δικαίωμα να φτιάχνουν συνδικάτα. Η άρχουσα τάξη ξέρει ότι δεν έχει τη δύναμη να κάνει κάτι τέτοιο.

Η αδυναμια τους φαίνεται ανάγλυφα από την στάση των κομμάτων απέναντι στον πόλεμο της Τσετσενίας -έναν πόλεμο που έχει καθημερινά δεκάδες θύματα και δεν είναι καθόλου δημοφιλής στη Ρωσία. Ακόμα και ο στρατηγός Λέμπεντ τάχθηκε, στα λόγια, τουλάχιστον, ενάντια στην επέμβαση.

Η περίοδος της πολιτικής κρίσης κάθε άλλο παρά έχει τελειώσει στην Ανατολική Ευρώπη.

Οποιος βλέπει σήμερα στη Ρωσια μόνο τον εθνικισμό, τον ρατσισμό, τον φασισμό και την αναβίωση του σταλινισμού χάνει από μάτια του τη μισή, τουλάχιστον, εικόνα. Χάνει από τα μάτια του τις ευκαιριες που υπάρχουν για τις -συχνά μικροσκοπικές- δυνάμεις που παλεύουν για το σοσιαλισμο να απευθυνθουν σε μαζικά ακροατήρια και να χτίσουν γνησια σοσιαλιστικά κόμματα. Αν υπηρχαν τετοια κόμματα στο επαναστατικό κυμα του '89-90 οι εξελίξεις θα ήταν πολυ διαφορετικες σημερα. Αλλα αυτή η δυνατότητα δεν υπηρχε την περίοδο των σταλινικων δικτατοριων. ■

Οι φοιτητικές Καταλήψεις

Τους περασμένους μήνες χιλιάδες φοιτητές βγήκαν στους δρόμους. Ο *Βαγγέλης Καραγιώργος* δίνει την εικόνα των καταλήψεων, αλλά και τα πολιτικά συμπεράσματα που βγήκαν απ' αυτή τη μάχη.

Το τελευταίο δίμηνο γίναμε μάρτυρες ενός κύματος καταλήψεων και διαδηλώσεων στις σχολές. Μπορεί στα ΑΕΙ να μην έγινε της Γαλλίας -ακόμη- αλλά πάντως οι κινητοποιήσεις έδειξαν την τεράστια αγανάκτηση, τη διάθεση για αγώνα διαρκείας αλλά και τα πολιτικά προχωρήματα στο φοιτητικό κίνημα.

Ολα ξεκίνησαν με αφορμή τη διαδήλωση που κάλεσε η ΕΦΕΕ για τις 11 Οκτώβρη. Παρά την ανύπαρκτη οργάνωση της ΕΦΕΕ (η αφίσα βγήκε την προηγούμενη) η διαδήλωση ηταν η μαζικότερη φοιτητική διαδήλωση τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Ακολούθησαν απανωτοί γύροι γενικών συνελεύσεων σε όλες σχεδόν τις σχολές.

Αυτές οι συνελεύσεις στηρίχτηκαν σε οργισμένους φοιτητές από τα πρώτα κυρίως έτη και εκφράστηκε μέσα σ' αυτές όλη η διάθεση για αγώνα.

Η προσπάθεια της ΔΑΠ αλλά και της ηγεσίας της ΠΑΣΠ σε πολλές περιπτώσεις να σαμποτάρουν με διάφορα τεχνάσματα τις συνελεύσεις τσακίστηκαν πάνω στην αυθόρμητη διαθεση αυτου του κοσμου. Ακόμα και σε σχολές που το Διοικητικό Συμβουλιο είχε δεξιά πλειοψηφια και δεν καλουσε σε ΓΣ οι φοιτητες με πρωτοβουλία των ΕΣΟΦ-Σ (πχ ΑΣΟΕΕ) αλλά και άλλων παρατάξεων ξεπερνουσαν αυτό το εμπόδιο με μαζεμα υπογραφων. Από τις μεγάλες κινητοποιήσεις του 1990-91 ειχε να μαζευτεί τόσος κοσμος στα αμφιθεατρα. Ετσι εγιναν συνελεύσεις με 2.000 ατομα στη Φιλοσοφική, με 700-800 ατομα σε ΑΣΟΕΕ και Γεωπονική, όπου τα αμφιθέατρα έμοιαζαν να γεμίζουν οργή. Μέσα σ' αυτό το κλίμα πολύ γρήγορα ξεκίνησαν οι καταλήψεις.

Οπου έμπαινε κάποια πρόταση για κατάληψη αυτή ψηφιζόταν μαζικά.

Με μια τέτοια πρόταση από την ΕΣΟΦ στους Πολιτικούς Μηχανικούς κερδίθηκε η συνέλευση σε μια σχολή που η ΔΑΠ είχε να την χάσει από το 1991.

Ο πυρετός των καταλήψεων εξαπλώθηκε γρήγορα στις περισσότερες σχολές σε όλη την Ελλάδα: ΑΣΟΕΕ, Καλών Τεχνών, Φιλοσοφική, Γεωπονική, Ιατρική, Οικονομικό, Νομικό, Πολιτικό, Μεταλλειολόγοι, Αρχιτεκτονική, Πάντειος, Βιομηχανική, Φυσικό, Χημικό, Μαθηματικό, Γεωλογικό, Πολυτεχνική Ξάνθης, Χημικό Ιωαννίνων, Μαθηματικο, Ιατρική και Πολιτικοί-Μηχανικοί Πάτρας.

Εξίσου μαζικές ήταν και οι παμφοιτητικές διαδηλώσεις που οργάνωναν οι κινητοποιημένες σχολές. Οι διαδηλώσεις στις 2 και τις 14 Νοέμβρη συγκεντρωσαν πάνω απο 4.000 και 6.000 αντιστοιχα.

Δεν είναι όμως μόνο η μαζικότητα και η αγωνιστικότητα που χαρακτηριζουν τις φετινες κινητοποιησεις. Ολος αυτός ο κόσμος έχει κάνει και σημαντικα πολιτικα βηματα

Από την πρωτη διαδήλωση το συνθημα ΦΟΙΤΗΤΕΣ - ΕΡΓΑΤΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΚΑΙ ΜΙΑ ΓΡΟΘΙΑ που μεχρι πέρσι αποτελουσε "προνόμιο" των ΕΣΟΦ-Σ φωναζεται μαζικα απο χιλιαδες φοιτητες. Στη διαδηλωση στις 11 Νοέμβρη τα συνθήματα συμπαράστασης στους εργάτες της ΝΑΥΣΙ που συγκρούονταν με τα ΜΑΤ κυριάρχησαν. Η γενική συνέλευση της Βιομηχανικής, μετά από πρόταση της ΕΣΟΦ, συμμετείχε στη διαδήλωση του Εργατικού Κέντρου Πειραιά.

Οι αιτίες και οι αφορμές

Το ποτήρι της αγανάκτησης ξεχείλισε όταν το καλοκαίρι ο υπουργός Παιδείας ανακοίνωσε τις προθέσεις του για την καθιέρωση της βιβλιοκάρτας και των ακαδημαικών πιστωτικών μονάδων. Η βιβλιοκάρτα είναι μια έμμεση κατάργηση της δωρεάν παροχής συγγραμμάτων, ενώ η καθιέρωση των πιστωτικών μονάδων ανά σχολή σήμαινε, την αξιολόγηση από το ΕΣΥΠ των σχολών και των πτυχίων σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς και του κέρδους.

Το κύριο στήριγμα αυτής της πολιτικής του υπουργείου το έδωσε η ΔΑΠ, η παράταξη που υποστηρίζει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο τις ιδιωτικοποιήσεις και την στροφη στην αγορά στα Πανεπιστήμια. Καλυτερη αποδειξη για το τι σημαινουν αυτά τα μετρα στην πραγματικοτητα, δεν χρειαζεται. Η ηγεσια της ΠΑΣΠ συρθηκε πισω απο την ΔΑΠ κανοντας κοινό μετωπο μαζί της. Αυτο προκαλεσε ρηγματα στις γραμμές της. Σε διάφορες σχολές τα μέλη της έσπασαν αυτή την γραμμη και ψηφισαν για καταληψεις

Και ενω όλα αυτα, υποτίθεται ήταν

προς συζήτηση, εγκύκλιος του γ.γ. του υπουργειου Παιδείας Πανάρετου, πάγωνε τη διανομη βιβλίων, στρώνοντας το έδαφος για τη βιβλιοκάρτα. Ομως αυτά τα μέτρα ήταν οι αφορμές.

Ο ελληνικος καπιταλισμός σε κρίση δεν μπορεί να στηρίξει οικονομικά την εκπαίδευση. Ετσι την αφήνει να μαραζώνει με τα ψιχουλα του 6,72% στον προυπολογισμό και πέρσι και φέτος. Οι περικοπές στις δαπάνες για την Παιδεία απο τη μια φορτώνουν το κόστος των σπουδών στις πλάτες των φοιτητων και από την άλλη αναγκάζουν τα πανεπιστήμια να ζητήσουν χρηματοδότηση από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Για τους φοιτητές οι συνέπειες αυτής της πολιτικής είναι φανερές. Σημαίνει οικονομική εξαθλίωση για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, εντατικοποίηση των σπουδών χωρίς καμιά προοπτική για το μέλλον. Στο τέλος όλων αυτών των θυσιών περιμένει η ανεργία.

Αλλωστε, αυτή η πολιτική των περικοπών, των ιδιωτικοποιήσεων και της ανεργίας δεν είναι κάτι άγνωστο στους φοιτητές. Τη γνώριζαν αυτή την πολιτική πριν μπουν στο Πανεπιστήμιο. Είναι η πολιτική που έχει χτυπήσει το εισόδημα της οικογένειάς τους, που έχει καταδικάσει στην ανεργία εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενους.

Σ' αυτό το εκρηκτικό μίγμα ήρθαν να προστεθούν τα τελευταία μέτρα και γίναν η σπίθα που έβαλε φωτιά στα αμφιθέατρα.

Πολιτικές μάχες

Η αυθόρμητη διάθεση του κόσμου ήταν αυτή που έκανε τη διαφορά από άλλες χρονιές. Μέσα στις σχολές δημιουργήθηκε μια πόλωση ανάμεσα σ' αυτούς που ήθελαν να παλέψουν ενάντια στην κυβερνητική πολιτική και στους υπερασπιστές της.

Για να νικήσει, όμως, το κίνημα δεν φθάνει μόνο η αυθόρμητη διάθεση. Χρειάζεται να δοθούν και να κερδηθουν μια σειρά από μάχες ώστε το φοιτητικό κίνημα να έχει μια κατευθυνση που να μπορεί να υποχρεώσει την κυβέρνηση σε υποχώρηση. Τέτοιες μαχες δόθηκαν και δίνονται μεσα στα ΑΕΙ και η εκβασή τους έκρινε και θα κρινει την πορεια του.

Η πρωτη πολιτική μάχη ήταν σχετικά με τη μορφή πάλης που έπρεπε να υιοθετήσει το κινημα. Απεναντι σε λογικες που μιλούσαν για διάλογο με το υπουργείο (ΠΑΣΠ), "πολύμορφες" κινητοποιησεις (ΠΚΣ) και συμβολικές μορφές πάλης (ΕΑΑΚ) οι ΕΣΟΦ-Σ ξεκαθάρισαν ότι μόνο με καταληψεις διαρκειας μπορουμε να κοντραρουμε την επιθεση της κυβέρνησης. Με παραστασεις στην πρυτανεία, κλεισιματα δρόμων και συμβολικά κλεισιματα σχολων το υπουργείο δεν πρόκειται να υποχωρήσει ενω ολα αυτά δεν ειναι μορφές πάλης που γινονται διακριτες ώστε να μπορούν να εμπνευσουν ολα τα κομμάτια αυτής της κοινωνιας (μαθητες, σπουδαστές, εργαζόμενους) που αντιμετωπιζουν τα ιδια προβλήματα.

Ολες οι μεγάλες στιγμές του φοιτητικού κινήματος, το Πολυτεχνείο του 1973, οι καταλήψεις του 1979, και του 1990, ήταν μάχες που οι φοιτητές τις κέρδισαν με όπλο τις καταλήψεις.

Ο χαρακτήρας που πήρε η πόλωση αποδεικνύει πώς αυτή ήταν η σωστή κατεύθυνση για το κίνημα. Ολη η προσπάθεια της ΔΑΠ είχε συγκεντρωθεί στο σπάσιμο των καταλήψεων με "ιδεολογικό όπλο", την κινδυνολογία για τα χαμένα εξάμηνα και τις "πιθανές" καταστροφές στις σχολές.

Πρόκειται για ψεύτικα διλλήματα. Ολες οι μεγάλες στιγμές του φοιτητικού κινήματος είχαν σαν μορφή πάλης τις καταλήψεις. Το Πολυτεχνείο του 1973, οι καταλήψεις του 1979, και του 1990, ήταν μάχες που οι φοιτητές τις κέρδισαν με όπλο τις καταλήψεις.

Παράλληλα, η συζήτηση ήταν για το αν οι φοιτητές έπρεπε να συνδεθούν με τους αγώνες των εργατών, με την μάχη για τον προυπολογισμό που είναι κοινή. Ενα φοιτητικό κίνημα κλεισμένο στον εαυτό του θα είχε πολύ "κοντά ποδάρια". Θα ξεφούσκωνε αμέσως μπροστά στον πρώτο τακτικό ελιγμό του υπουργειου, την απόσυρση της βιβλιοκαρτας για φέτος. Η υποχώρηση τοιυ υπουργείου είναι μια πρωτη νίκη για τους φοιτητες και αυτην ακριβώς τη νίκη πρεπει να την ξεχειλωσουμε. Οι ιδιωτικοποιησεις και οι περικοπές εξακολουθουν να υφίστανται και μετά την απόσυρση της εγκυκλιου Πανάρετου

Οι φοιτητές μπορουν να βρουν συμπαραστάτες στο πρόσωπο της εργατικης τάξης που αγωνιζεται. Οι ευκαιρίες για σύνδεση εργατικών και φοιτητικων αγώνων υπήρξαν. Η συγκέντρωση της ΟΛΜΕ στις 21 Νοέμβρη στο υπουργείο Παιδείας ήταν ένα ραντεβού που έπρεπε να έχουν κλείσει οι φοιτητικοί σύλλογοι. Το ίδιο ισχύει και για τη συγκέντρωση της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ στις 24 Νοέμβρη. Συνεπεις σ' αυτά τα ραντεβού ήταν μόνο οι ΕΣΟΦ-Σ Ειχαν παλέψει αυτή την πολιτική κατεύθυνση μέσα στις γενικές συνελεύσεις. Στην ΑΣΟΕΕ και στη Βιομηχανική μάλιστα ήταν απόφαση των συνελεύσεων το κατέβασμα του συλλόγου στο συλλαλητήριο ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

Ομως, είναι άλλο πράγμα να διακηρύσσεις αφηρημένα την ενότητα φοιτητικού εργατικού κινήματος και άλλο να οργανώνεις συγκεκριμένα.

Οι ΕΣΟΦ-Σ μπόρεσαν να το κάνουν συγκεκριμένο γιατί κινούνται με αυτές τις ιδέες. Αυτό επέτρεψε στις ΕΣΟΦ-Σ να ανοίξουν από πέρσι μια σειρά μέτωπα. Ανοίξαμε την καμπάνια ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του ΟΤΕ πέρσι τον Σεπτέμβρη και τον Οκτώβρη με μάζεμα υπογραφών, καλέσματα στις συγκεντρώσεις των απεργών, εκδηλώσεις στις σχολές.

Το ίδιο κάναμε σε ακόμα μεγαλυτερη κλίμακα με τη μάχη ενάντια στην ιδιωτικοποίηση των ναυπηγείων Σκαραμαγκά. Με πρωτοβουλία των ΕΣΟΦ-Σ στις σχολές μαζεύτηκαν εκατοντάδες υπογραφές, ενώ σε πολλές σχολές φτιάχθηκαν Επιτροπές Συμπαράστασης με την συμμετοχή ακόμα και μελών της ΠΑΣΠ. Ακόμα και φέτος τον Σεπτέμβρη οι ΕΣΟΦ-Σ άνοιξαν το ζήτημα της συμπαράστασης στις απεργίες των διοικητικών υπαλλήλων σε ΤΕΙ και ΑΕΙ.

Ολα αυτά βασίστηκαν σε ένα συγκεκριμένο τρόπο παρέμβασης. Η επιμονή στο κτίσιμο ενός δικτύου φοιτητών με βάση το πούλημα της Εργατικής Αλληλεγγύης, είναι ο πιο συγκεκριμένος τρόπος για την πληροφόρηση αλλά και την σύνδεση των πιο πρωτοπόρων φοιτητών με τους αγώνες και την πολιτική συζήτηση έξω από τις σχολές. Οι βδομαδιάτικες πολιτικές συζητήσεις ειναι ένα ακομα βήμα σ' αυτή την κατεύθυνση.

Κρίσιμο σημείο

Το πιο κρίσιμο σημείο στο κινημα των καταλήψεων ήταν μετά τις 17 Νοέμβρη και την παραβίαση του άσυλου από τα ΜΑΤ Οι αναρχικοί -που μεχρι εκεινη τη στιγμή ήταν στην κυριολεξια απόντες- αποφάσισαν να μπουν στο Πολυτεχνείο σπαζοντας φοιτητικες καταληψεις Η

κυβέρνηση αλλά και η ΔΑΠ πίστευαν από την άλλη ότι με την υστερία των ΜΜΕ για τις "καταστροφές" θα ξεμπέρδευε συνολικά με τις καταλήψεις. Γελάστηκαν. Την αμέσως επόμενη βδομάδα έντεκα σχολές βρίσκονταν σε κατάληψη, ανάμεσά τους και σχολές -όπως το Χημικό και το Οικονομικό Αθήνας- που μπήκαν σε κατάληψη για πρώτη φορά.

Οι ΕΣΟΦ-Σ μπήκαν και σ' αυτή τη μάχη. Εδειξαν ότι η καταστολή είναι αναπόσπαστο σκέλος της κυβερνητικής πολιτικής της λιτότητας και των περικοπών και ότι για να νικήσει το κίνημα πρέπει να απαντάει στην έξαρση της καταστολής. Στο Οικονομικό και την ΑΣΟΕΕ οι γενικές συνελεύσεις ψήφισαν πλαίσια που καταδίκαζαν την καταπάτηση του άσυλου και απαιτούσαν την αθώωση τωνν 504 συλληφθέντων.

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές πάρα πολλές καταλήψεις έχουν κλείσει. Ούτε η αγανάκτηση, ούτε η διάθεση για αγώνα έχουν εκλείψει.

Αν η ΔΑΠ κατόρθωσε να σπάσει καταλήψεις δεν οφείλεται τόσο στις δικές της δυνατότητες όσο στην αδυναμία της αριστεράς του φοιτητικού κινήματος να δώσει και να κερδίσει τις πολιτικές μάχες.

Τα ΕΑΑΚ, παρά το γεγονός ότι προβάλλονται στα ΜΜΕ σαν ηγεσία των καταλήψεων, στην πραγματικότητα ήταν πάντα πίσω από τις διαθέσεις των φοιτητών. Από την αρχή μπήκαν διστακτικά στις συνελεύσεις και αρνούνταν να προτείνουν κατάληψη, με βάση την εκτίμησή τους ότι ο κόσμος δεν τραβάει. Σε κάθε γενική συνέλευση έμπαιναν χωρίς διαμορφωμένη γνώμη, περιμένοντας να δουν προς τα πού φυσάει ο άνεμος. Αυτονόητο ήταν ότι δεν προπαγάνδιζαν και δεν οργάνωναν συνελεύσεις που θα κέρδιζαν καταλήψεις.

Στη συνέχεια άρχισαν να προτείνουν διήμερες ή τριήμερες κινητοποιήσεις ή συμβολικές καταλήψεις το τριήμερο του Πολυτεχνείου. Μορφές πάλης, δηλαδή, που λειτουργούσαν εκτονωτικά στις διαθέσεις του κόσμου. Στις πορείες μπορεί να φώναζαν ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΕΡΓΑΤΙΑ, αλλά στην πράξη δεν προωθησαν αυτή την σύνδεση ούτε οργάνωσαν το κατέβασμα των σχολών στο συλλαλητήριο της ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ. Στο κρίσιμο ζήτημα της κατάλυσης του άσυλου και των συλλήψεων, είτε δεν το άνοιγαν, θεωρώντας ότι δεν είναι προνομιακό για να κερδηθεί η συνέλευση (πχ Νομική), είτε κρατούσαν ίσες αποστάσεις ανάμεσα στα ΜΑΤ και τους Αναρχικούς (πχ Φιλοσοφική).

Αν τα ΕΑΑΚ βρίσκονταν πίσω από τη διάθεση του κόσμου, οι ΠΚΣ, στις περισσότερες περιπτώσεις, την τορπίλησαν. Στις συνελεύσεις πρότειναν αποφάσεις που ήταν αφηρημένες καταγγελίες του δικομματισμού και της ΕΟΚ και "πολύμορφες" κινητοποιήσεις, όπως κλεισίματα δρόμων ή παραστάσεις σε πρυτανείες.

Οι πιο μαζικές φοιτητικές διαδηλώσεις εδώ και πέντε χρόνια.

Στην πόλωση ανάμεσα στη ΔΑΠ και τις καταλήψεις οι ΠΚΣ είτε απουσίαζαν είτε βρίσκονταν από τη λάθος μεριά. Σε σχολές που παιζόταν η συνέλευση για λίγους ψήφους ανάμεσα στη ΔΑΠ και την κατάληψη οι ΠΚΣ κατέβαζαν ξεχωριστά πλαίσια (Φιλοσοφική, Μαθηματικό Πάτρας). Μάλιστα στο Οικονομικό η ΔΑΠ και η ΠΑΣΠ απέσυραν τις δικές τους προτάσεις και ψήφισαν τις ΠΚΣ για να μην περάσει η πρόταση για κατάληψη. Τέλος, σε σχολές όπως το Χημικό η απουσία της ΔΑΠ, τις έφερε να παίζουν αυτές το ρόλο της κόντρας με τις καταλήψεις. Φυσικά μια τέτοια πολιτική δεν έμεινε ατιμώρητη. Και σε σχολές, όπως η Φυσικομαθηματική η το Οικονομικό που συνήθως κέρδιζαν τις συνελεύσεις, τις έχασαν και σε σχολές που έμεναν ουδέτεροι ανάμεσα στη ΔΑΠ και την αριστερά απομονώνονταν με 4-5 ψήφους (π.χ ΑΣΟΕΕ).

Δυνατότητες

Αυτή τη στιγμή η καμψη των καταλήψεων ήρθε μετά απο την υποχώρηση του υπουργείου. Τα συγγράμματα μοιράστηκαν αυτή τη χρονιά κανονικά στους φοιτητές, η εφαρμογή της βιβλιοκάρτας αναβλήθηκε. Κερδίσαμε ένα γύρο, αλλά η μάχη ενάντια στην πολιτική της κυβέρνησης θα συνεχιστεί. Οι επόμενοι γύροι όμως πρέπει να είναι καλύτερα οργανωμένοι για να αναγκάσουν την κυβέρνηση σε συνολική υποχώρηση. Αυτό που λείπει είναι ένας δυνατός επαναστατικός σοσιαλιστικός πόλος μέσα στα ΑΕΙ.

Ενας πόλος που ενημερώνει για το τι συμβαίνει στο φοιτητικό κίνημα. Θα ενημερώνει για το τι συμβαίνει στο εργατικό, σπουδαστικό ή μαθητικό κίνημα. Θα προπαγανδίζει και θα οργανώνει συνελεύσεις που θα απαντάνε στις κινδυνολογίες της ΔΑΠ και θα κερδίζουν καταλήψεις. Ταυτόχρονα θα ξεκαθαρίζει πολιτικά ότι ο αγώνας είναι ενάντια στο σύνολο της κυβερνητικής πολιτικής, ενάντια στη λογική της αγοράς και τους κέρδους, ενάντια στο απάνθρωπο καπιταλιστικό σύστημα.

Θα προσπαθεί να συνδέσει πολιτικά, αλλά και πρακτικά, τους αγώνες της νεολαίας και των εργαζόμενων. Θα δίνει τη μάχη ενάντια στην κρατική καταστολή και θα υπερασπίζει το δικαίωμα στο καθένα να αγωνίζεται.

Οι ΕΣΟΦ-Σ μπήκαν στη μάχη με ξεκάθαρες ιδέες για όλα αυτά τα ζητηματα. Σε πολλές σχολές έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο. Για να είναι όμως οι επόμενες μάχες νικηφόρες, χρειάζεται να αγκαλιάσουν πολυ περισσότερους φοιτητές και φοιτήτριες να απλωθούν σε πολύ περισσότερες σχολες. Είναι η καλύτερη εγγύηση ότι το φοιτητικό κίνημα στην Ελλαδα θα βαδίσει στα χνάρια της Γαλλιας.

■

Η κρίση της Γκρινπις

Οι πυρηνικές δοκιμές του Σιράκ έδειξαν πόσο λάθος ήταν η εικόνα ότι ο πλανήτης είναι πιο ασφαλής, μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η καμπάνια της Γκρινπις ξεσκέπασε αυτό το ψέμα στα μάτια εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.

Το αποτέλεσμα ήταν μια εντυπωσιακή αλλαγή της κοινής γνώμης. Στη Γαλλία, το αρχικό 66% "υπέρ" των πυρηνικών δοκιμών, έγινε γρήγορα 66% "κατά". Ενώ μια σφυγμομέτρηση στην Ευρώπη, που έφερε στη δημοσιότητα τον περασμένο Σεπτέμβρη η αγγλική εφημερίδα "Ομπζέρβερ", γράφει ότι μόνο ένα 8% υποστηρίζει τις πυρηνικές δοκιμές.

Παρόλη τη μεγάλη επιτύχια αυτής της καμπάνιας, η Γκρινπις αντιμετωπίζει σοβαρή κρίση. Η οργάνωση βρίσκεται παραλυμένη, με σκληρές εσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ των στελεχών της και τεράστια οικονομικά προβλήματα.

Το πρώτο σημάδι της κρίσης ήρθε τον Σεπτέμβρη. Οταν ο διευθύνων σύμβουλος της Γκρινπις, *λόρδος Μέλσετ*, έτρεξε να απολογηθεί δημοσίως στους υπεύθυνους της "Shell".

Ο λόγος ήταν, γιατί ισχυρίστηκε πως η πλωτή δεξαμενή της "Shell" (Μπρεντ Σπαρ) στον Αντλαντικό, περιέχει 5.500 τόνους πετρέλαιο και ότι η εταιρεία είχε κάνει "πολύ χαμηλό υπολογισμό" της μόλυνσης που θα προκαλούσε στο περιβάλλον, αν άδειαζε το πετρέλαιο στη θάλασσα. Ο *Μελσετ*, υποστήριξε επισης, ότι "ήταν λάθος", η ενέργεια των μελών της Γκρινπις ν' ανεβουν στις πλωτές εγκαταστασεις για να πάρουν δειγμα από το πετρελαιο.

Η σταση του *Μέλσετ* εδωσε την ευκαιρία στη δεξιά βρετανική κυβερνηση και στα ΜΜΕ, να κατηγορήσουν την Γκρινπις για "υπερβολές και διαστρεβλωση της πραγματικοτητας". Επισης, δυναμωσε τις φωνές των "εκσυγχρονιστων" στο εσωτερικο της οργάνωσης, οι οποιοι θέλουν να ξεφορτωθουν το μαχητικο προφιλ της Γκρινπις και να της δώσουν μια πιο "αξιοσέβαστη" μορφή, με περισσότερη έμφαση στις συνεργασίες με επιχειρήσεις και κυβερνήσεις.

"Σιράκ, η επόμενη βόμβα είμαστε εμείς" λέει το πλακάτ των απεργών

Απαντώντας στην κριτική ο *Ρίτσαρντ Τίτσεν*, διευθυντής της Γκρινπις διεθνώς, προσπάθησε να αμβλύνει τις εντυπώσεις: *"Πολλές φορές οι άνθρωποι όταν θέλουν να υποστηρίξουν κάτι υπερβάλλουν, γιατί ίσως νιώθουν μεγάλο πάθος γι αυτό που κάνουν. Ομως, το υπερβολικό παραφούσκωμα ή το ψέμα είναι σκέτη προσβολή"*.

Αν όμως, ο *Τίτσεν* ήθελε να μιλήσει πραγματικά για την σημασία της ακριβούς επιστημονικής πληροφόρησης, θα ήταν πολυ καλυτερο να θυμίζε ότι αυτοί που διαστρεβλώνουν συστηματικα την αλήθεια και κρύβουν τα στοιχεια δεν ειναι οι οικολογοι, αλλά καποιοι άλλοι, που γνωριζουν πολύ καλα τέτοιες μεθοδους· οι κυβερνήσεις, οι εταιρειες πετρελαιου, οι πυρηνικές βιομηχανιες.

Η ηγεσια της Γκρινπις ήταν αρκετά ευχαριστημένη με το πληρωμα του πλοιου *"Ρεινμπόου Γουόριορ ΙΙ"*, όταν στα τέλη του Ιούνη προσπάθησε να μπει στην ατολη της Μουρουόα (το μέρος που γίνονται οι πυρηνικές δοκιμές) και οι Γάλλοι κομαντος τους έδιωξαν βίαια και τους συνέλαβαν.

Ομως, κάποιοι απ' την ηγεσία ήταν πολύ δυσαρεστημένοι, όταν το Γουόριορ μετά την απελευθερωσή του επέστρεψε στην Παπέτ -την πρωτεύουσα της Ταιτή. Κι αυτό για να μπορέσει ο *Οσκαρ Τεμαρί* - ηγέτης της εκστρατείας για την ανεξαρτησία της Ταιτή από τη Γαλλία- να πάρει μέρος στη μεγάλη διαδήλωση για την επέτειο της πτώσης της Βαστίλης.

Για ένα μικρό διάστημα οι καυγάδες κρατήθηκαν μυστικοί, αλλά τα προβλήματα βγήκαν ξανά στην επιφάνεια τον περασμένο Σεπτέμβρη, όταν το γαλλικό ναυτικό μπλόκαρε ξανά τα δύο πλοία *"Ρεϊνμπόου Γουόριορ ΙΙ"* και *"MV Γκρινπις"* την ώρα που έσπαζαν τη ζώνη των 12 μιλίων γύρω από τα Μουρουόα.

Ομως, αντί να ξεκινήσουν μια ορμητική διεθνή εκστρατεία διαμαρτυρίας, καταγγέλοντας την πειρατία των γάλλων κομάντος και τις τεράστιες καταστροφές που προξένησαν στον τεχνικό εξοπλισμό των δύο πλοίων (κόστους 3,7 δις δραχμών) οι ηγέτες της Γκρινπις άρχισαν πάλι να τρώγονται μεταξύ τους.

Η *Στέφανι Μίλλς*, οργανώτρια της ομάδας στο Νότιο Ειρηνικό, ήταν αυτή που πλήρωσε για την αιφνιδιαστική εισβολή των κομάντος στο *"MV Γκρινπις"*. Την απόλυσαν με το αιτιολογικό ότι προκάλεσε την κατάληψη του πλοίου από τους Γάλλους. Στην πραγματικότητα το "λάθος" της ήταν ότι προσπάθησε να οργανωσει μια καμπάνια σαν αυτές που οργάνωνε μέχρι τότε η Γκρινπις, με στόχο να αποσπάσει την προσοχη και την κάλυψη των ΜΜΕ σε όλο τον κόσμο

Η *Ουλρις Τζάρτζεν*, διευθύντρια της καμπάνιας ενάντια στις γαλλικές πυρηνικές δοκιμές, αναγκάστηκε σε παραίτηση επειδη ειχε καταγγειλει τη γαλλική κυβέρνηση σαν υπεύθυνη για τη μαζική εξεγερση στο Παπετ μετα την πρωτη πυρηνική δοκιμη.

Ενας βετερανος της Γκρινπις και κυβε-

ρνήτης του "Ρεινμπουου Γουοριορ", ο *Τζον Καστλ*, κλήθηκε σε απολογια απο την ηγεσια της οργανωσης γιατι "τολμησε" να κριτικάρει τα "ανωτερα στελεχη" στο Λονδινο. Στο μεταξυ η ηγεσια της Γκρινπις προετοιμαζει, μεχρι το τέλος του 1995, την απόλυση σχεδόν του ενός τεταρτου από το προσωπικό της οργανωσης.

Η αιτία της κρίσης στο εσωτερικό της Γκρινπις βρισκεται στην πολιτική που ακολουθει. Μια πολιτική που δεν ξεφευγει από τα πλαίσια του συστήματος. Η Γκρινπις χρησιμοποιεί τη δημοσιότητα για να πεισει τις κυβερνησεις και τις μεγαλες επιχειρήσεις "ν' αλλαξουν τρόπους". Επιμένει να κανει ήρεμες συζητήσεις μ' αυτούς που είναι στην εξουσία, ενώ βλέπει και ξέρει καλύτερα από όλους ότι οι υποσχέσεις τους για την προστασία του περιβάλλοντος είναι κούφια λόγια.

Η Γκρινπις από την ίδρυσή της, τη δεκαετία του '70, ήταν μια οργάνωση κλειστή και ελιτίστικη. Είχε υποστηρικτές, οι οποίοι είχαν ως αποκλειστικό ρόλο να δίνουν χρήματα για τις καμπάνιες. Οχι όμως μέλη που έπαιρναν μέρος και είχαν λόγο στη λειτουργία της οργάνωσης.

Η τακτική της ηγεσίας είναι να δίνει εντολές, ώστε οι οποιεσδήποτε δραστηριότητες να εκτελούνται στα κρυφά και όσο το δυνατό πιο γρήγορα, γιαι να μην γίνονται, υποτίθεται, αντιληπτοί απ' τις διάφορες εταιρείες και κυβερνήσεις.

Αυτό σημαίνει ότι στην πραγματικότητα, μόνο λιγοι και διαλεκτοί μπορούν να πάρουν μέρος σε τέτοιου είδους μυστικές αποστολές. Ενώ, η μεγάλη πλειοψηφία το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να στέλνει κάθε μήνα κάποιο χρηματικό ποσό.

Είναι μια τακτική που δεν οδηγεί πουθενά. Αυτό έκαναν και στο Νότιο Ειρηνικό αφήνοντας μια χούφτα ακτιβιστές να τα βάλουν με τους πάνοπλους γάλλους κομάντος. Μια τέτοια πολιτική δεν χτίζει μαζικό κίνημα ενάντια στην καταστροφή του περιβάλλοντος. Αντίθετα το αποτέλεσμα είναι οι κυβερνήσεις και οι βιομήχανοι να τους αντιμετωπίζουν σαν "τρομοκρατική οργάνωση", όπως τους αποκαλουν.

Αυτή η πολιτική έχει οδηγήσει την Γκρινπις να χάνει συνεχώς μέλη και υποστηρικτές. Η καμπάνια εναντια στις γαλλικές πυρηνικές δοκιμες ήταν μια προσπαθεια να ξεπεράσει αυτή την καμψη. Ομως, όταν το γαλλικό πολεμικο ναυτικό κατέλαβε το πλοιο τοτε η Γκρινπις βρέθηκε χωρις άλλους τρόπους δρασης.

Μερικες απο τις οικολογικές οργανωσεις προσπάθησαν ν' αντισταθουν στις

Διαμαρτυρία της Γκρινπις έξω από τη Γαλλική Πρεσβεία

πυρηνικές δοκιμές, καλώντας μπουκοτάζ στα γαλλικά προιόντα. Ομως, το μπουκοτάζ είναι ο πιο αδύναμος τρόπος για να παλέψει κανείς. Εχουμε περισσότερη δύναμη όταν διαδηλώνουμε και κατεβαίνουμε στους δρόμους ή όταν χρησιμοποιούμε τη δύναμή μας στους χώρους δουλειάς, παρά όταν αντιδράμε εξατομικοποιημένα σαν "καταναλωτές".

Ο *Τζίλο Μπόλντ*, ο νέος διευθύνων σύμβουλος της οργάνωσης, είπε τον περασμένο Οκτώβρη ότι *"σκεφτήκαμε κι αυτή την ιδέα αλλά τελικά την απορρίψαμε"*. Ομολόγησε επίσης, ότι η Γκρινπις είχε σχεδιάσει να προσφέρει στις γαλλικές εταιρείες, τρόπους απαλλαγής απ' το μπουκοτάζ, στην περίπτωση που έκαναν δήλωση ενάντια στις δοκιμές.

"Δυστυχώς", δήλωσε, *"θα ήταν αδύνατο να ενημερωθεί ο κόσμος για ποιες συγκεκριμένες εταιρείες δεν θα ίσχυε το μπουκοτάζ"*. Και πως αν το μπουκοτάζ είχε επιτυχία, τότε θα ήταν πιθανόν το "οικονομικο κόστος" να εσπρωχνε τη γαλλική κοινή γνωμη πίσω στην αγκαλιά του προέδρου Σιρακ.

Στην ουσια δεν μπορει να δει, ότι τον πραγματικό "πόνο" πανω στη γαλλική "κοινη γνωμη" τον προκαλει ο Σιρακ, με τις επιθεσεις ενάντια στο εργατικο εισοδημα, τις περικοπές των κοινωνικων δαπανων κα. την ανεργια.

Πολυ περισσοτερο αρνειται να συνειδητοποιησει ότι τα εκατομμυρια των απεργων εργατών και οι εκατοντάδες χιλιαδες φοιτητές που διαδηλωνουν στο πλευρό τους, τον τελευταιο μηνα, είναι η μόνη δυναμη που μπορει να σταματησει τις προκλήσεις του Σιράκ.

Ευτυχως ήταν αρκετοι απ' αυτούς τους αγωνιστές, που στις απεργίες τους φροντισαν να συνδέσουν την αντισταση στις περικοπές των κοινωνικων δαπανών με τις σπατάλες για πυρηνικες βόμβες.

Η κορυφή της Γκρινπις έμεινε εντελώς σιωπηλή, οσον αφορα τις προσφατες απεργιες των εργαζομενων στην Ταιτη. Ενώ, δεν έκανε καμιά προσπάθεια να επηρεασει την αποφαση του πρόσφατου συνέδριου της ΓΣΕΕ της Αυστραλιας. Αντίθετα, οι σοσιαλιστές προσπαθησαν να σπρώξουν σε απόφαση για κινητοποιήσεις στις γαλλικές επιχειρήσεις, καθώς και για μπλοκάρισμα της εξόρυξης και της εξαγωγής Ουρανίου στη Γαλλία -υλικό απαραίτητο για τις πυρηνικές δοκιμές.

Στην πραγματικότητα, ο τρόπος ανάπτυξης της οργάνωσης ακολουθεί τα ίδια σχεδόν βήματα με την οργάνωση *"Φίλοι της Γης"*, που γνώρισε ραγδαία άνοδο τη δεκαετία του '70 στη Βρετανία. Μετά, όμως, έσπασε σε "ακτιβιστές" και "εκσυγχρονιστές" και στο τέλος -σύμφωνα με ένα στέλεχός της- *"απορροφήθηκε από τη γραφειοκρατία του υπουργείου Εσωτερικών"*.

Η Γκρινπις δείχνει να έχει την ίδια προοπτική. Στη Βρετανία έφτασε στο σημείο να υποστηρίζει ότι η ιδιωτικοποίηση της πυρηνικής βιομηχανίας θα μπορούσε να σπάσει τις "στενές" σχέσεις που αναπτύσονται ανάμεσα στην πυρηνική βιομηχανία και τις επιθεωρήσεις ασφαλείας του κράτους.

Ολόκληρη η εμπειρία του οικολογικού κινήματος, από την αρχή της δημιουργίας του πριν από 30 χρόνια, δείχνει τα όρια που έχει ο μονοθεματικός και εξατομικοποιημένος τρόπος δράσης.

Το σύστημα που καταστρέφει το περιβάλλον και κατασκευάζει πυρηνικά όπλα, είναι το ίδιο που παράγει την ανεργία, τη φτωχεια, την πεινα, το ρατσισμό και τον σεξισμό.

Το καθήκον των σοσιαλιστών είναι να δείξουν ότι ο μοναδικός τρόπος για να παλέψουμε κάθε ένα από όλα αυτά τα κακα του καπιταλισμού, είναι να αγωνιστουμε ενάντια σε όλο το συστημα που τα δημιουργει. Ειναι ενα μήνυμα που μπορεί να πεισει κάθε έναν αγωνιστη που θέλει να σταματησει τα πυρηνικα, αλλά δεν καταλαβαινει γιατι η Γκρινπις δεν έχει οδηγήσει στη μαζικη δραση. ■

Βιβλία για διάβασμα

Από τις ***Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία*** *κυκλοφορούν μια σειρά μπροσούρες όπου διατυπώνονται οι βασικές αρχές του μαρξισμού.*

Υπάρχει η μπροσούρα **Μαρξισμός θεωρία και πράξη** του *Κρις Χάρμαν* καθώς επίσης και η μπροσούρα **Σοσιαλισμός από τα κάτω** του *Ν. Μακνάλυ*. Επίσης το βιβλιαράκι **Είναι η ανθρώπινη φύση εμπόδιο στην πάλη για το σοσιαλισμό;** του *Τζον Μόλινιε*, που απαντά στα επιχειρήματα που λένε ότι ο σοσιαλισμός είναι ουτοπία γιατί η βία και η πλεονεξία βρίσκονται στη φυση του ανθρώπου. Τι σημαίνει εκμετάλλευση; Πώς βγαίνει το κέρδος; Γιατί υπάρχουν οικονομικές κρίσεις; Σ' αυτά και άλλα ερωτήματα, απαντήσεις δίνει η μπροσούρα **Βασικές αρχές της Μαρξιστικής οικονομίας,** του *Πιτ Γκρην*.

Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο μαρξισμός είναι μια δυσνόητη και στριφνή θεωρία. Μια ματιά στα έργα των κλασσικών του μαρξισμου αρκεί για να διαψεύσει αυτή την εικόνα. Το **Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος** γραφτηκε από τον *Μαρξ* και τον *Ενγκελς* στις αρχές του 1848, αλλά διατηρει κα. σημερα ατόφια την φρεσκαδα του. Ο **Ουτοπικός και Επιστημονικός Σοσιαλισμός** ειναι μια έξοχη συνοψη της μαρξιστικής θεωριας από τον *Ενγκελς*

Τι ειναι το κρατος, ποιος ειναι ο ρόλος του στην κοινωνια, ποια πρέπει να ειναι η σταση των σοσιαλιστων απεναντι του, Υπάρχουν τεσσερα θαυμασια βιβλια γι' αυτο το ζήτημα **Η 18η Μπρυμαίρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη** και ο **Εμφύλιος Πόλεμος στην Γαλλία** απο τον *Κ. Μαρξ*. Επίσης **Ο Ρόλος της Βίας στην Ιστορία** του *Φ. Ενγκελς*. Τέλος απαραίτητο για κάθε σοσιαλιστή είναι το **Κράτος και Επανάσταση** του *Λένιν*.

Ο καπιταλισμός είναι ένα εκμεταλλευτικό σύστημα που δεν γεννά μόνο τη φτώχεια αλλά βρίσκεται στη ρίζα κάθε μορφής καταπίεσης ενάντια στις γυναίκες και στους ομοφυλόφιλους. Τι έχουν να πουν οι σοσιαλιστές για όλα αυτά; Υπάρχει μια άποψη που λέει ότι ο μαρξισμός δεν μπορεί να απαντήσει γιατί είναι μια οικονομική θεωρία. Αυτό είναι ψέμμα.

Το βιβλίο **Γυναικεία απελευθέρωση και σοσιαλισμός** είναι γραμμένο από τρεις σοσιαλίστριες από τις ΗΠΑ. Εξετάζονται οι ρίζες της γυναικείας καταπίεσης αλλά και η ιστορία του γυναικείου κινήματος από τον περασμένο αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Μαζί με αυτό το βιβλίο θα πρέπει να διαβάσουμε την μπροσούρα **Η απελευθέρωση των ομοφυλόφιλων και η πάλη για το σοσιαλισμό**. Κλασσικο αλλά και επικαιρο ειναι το εργο του *Φ. Ενγκελς* **Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικης ιδιοκτησίας και του κράτους**.

Το περιβάλλον καταστρέφεται καθημερινά απο ενα συστημα που σαν μοναδικο του κριτήριο εχει το κυνηγι του κερδους και οχι τις πραγματικές ανάγκες των ανθρωπων Η μπροσουρα **Το περιβάλλον σε κρίση-Ποιά προοπτική;** του *Ν Μπλακι* δειχνει πως μπορουμε να παλέψουμε την κοινωνια της μολυνσης-τον καπιταλ.σμό

Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία έχει κοστίσει εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και εκατομμύρια πρόσφυγες. Και τα τελευταία χρόνια, τέτοιου είδους πόλεμοι γίνονται όλο και πιο συχνοί.

Το βιβλίο **Μαρξισμός και Εθνικισμός** του *Κρις Χάρμαν* δείχνει ότι τα σύγχρονα έθνη είναι γεννήματα του καπιταλισμού και όχι κάποιες κατασκευές που μένουν αναλλοίωτες από τα βάθη των αιώνων. Αναλύει τις αιτίες που οδήγησαν στην επανεμφάνιση των εθνικιστικών συγκρούσεων στην καρδιά της Ευρώπης.

Ο συγγραφέας επίσης παρουσιάζει την στάση των μαρξιστών απέναντι στον εθνικισμό από την εποχή του Μαρξ και του Λένιν, δείχνοντάς μας πώς μπορούμε να το παλέψουμε και σήμερα.

Υπάρχουν πολλά άλλα ενδιαφέροντα βιβλία γ.α τον εθνικισμό και για την κριση στα Βαλκάνια. Σε άλλες σελίδες αυτού του περιοδικου παρουσιάζεται η Δ' έκδοση του βιβλιου **Η Κρίση στα Βαλκάνια το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη.**

Μια θαυμάσια επιλογη είναι και το βιβλιο **Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-13)** με κειμενα από την λαμπρη πένα του Τρότσκι που ήταν τότε πολεμικος ανταποκριτής στα μέτωπα Ο Τρότσκι ζωγραφιζει με μοναδικό τροπο τη φρ.κη του πολέμου και αναλυει τον ρόλο των ιμπεριαλιστικων Μεγαλων Δυναμεων και της ντόπιας αρχουσας τάξης.

Τελος το μυθιστόρημα **Χιόνι στην Αθήνα** του *Β Στεπανοβιτς* ειναι μια συγκλονι-

στική μαρτυρία για τον πόλεμο και τις εθνικιστικές εκκαθαρίσεις στην Βοσνία

Τα αποτελέσματα των εκλογών στην Ρωσία και λίγο πιο πριν στην Πολωνία έγιναν αφορμή για μια ολόκληρη φιλολογία για την "επιστροφή των κομμουνιστών" στην εξουσία στις χώρες της Αν. Ευρώπης.

Τι ήταν αυτές οι χώρες; Γιατί κατέρρευσαν αυτά τα καθεστώτα. Μήπως ο σοσιαλισμός ανατράπηκε από μια συνωμοσία προδοτών όπως υποστηρίζει το ΚΚΕ; Η μήπως φταίει η ίδια η φύση του σοσιαλισμού όπως υποστηρίζουν σήμερα οι απολογητές του καπιταλισμού;

Το βιβλίο **Κρατικός Καπιταλισμός στην Ρωσία** του *Τόνι Κλιφ* δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1948. Ο Τ. Κλιφ δεν δείχνει μόνο την ανατροπή όλων των κατακτήσεων του Οκτώβρη από την σταλινική αντεπανάσταση. Πολύ πιο σημαντική είναι η ανάλυση της δυναμικής και των αντιθέσεων αυτών των κοινωνιών αλλά και των αιτιών που τις βύθισαν στην κρίση.

Από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία κυκλοφορεί ακόμα το βιβλίο **ΕΣΣΔ: Από το Εργατικό Κράτος στον Κρατικό Καπιταλισμό** μια συλλογή κειμένων, από το πώς επικράτησε ο Στάλιν μέχρι την περεστρόικα του Γκορμπατσόφ. **Η Προδομένη Επανάσταση** του *Λ. Τρότσκι* γράφτηκε το 1934 και είναι η πρώτη μαρξιστική ανάλυση της γραφειοκρατίας στην Ρωσία. Παρόλες τις αδυναμίες του είναι η καλύτερη απάντηση σε όλους αυτούς που ταυτίζουν τον Στάλιν με τον σοσιαλισμό.

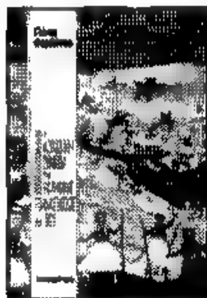
Επίσης το βιβλίο **Ανοιχτό Γράμμα στο ΠΕΕΚ** γραμμένο από τους Πολωνούς αντιπολιτευόμενους *Κουρόν* και *Μοτζαλέφσκι* το 1964 αποτελεί μια οξυδερκή μαρξιστική ανάλυση του κρατικού καπιταλισμού στην Πολωνία.

Τα δυο έργα του Αγγλου μαρξιστή ιστορικού *Ε. Χόμπσμπαουμ* **Η Εποχή των Επαναστάσεων 1789-1848** και **Η Εποχή του Κεφάλαιου 1848-1875** μας περιγράφουν τις αστικές επαναστάσεις του 18ου και 19ου αιώνα αλλά και την αυγή της εργατικής τάξης και του κινήματός της.

Η ταινία Γη και Ελευθερία του Κεν Λόουτς για την Ισπανική Επανάσταση του 1936 έκοψε χιλιάδες εισιτήρια και προκάλεσε μια μεγάλη συζήτηση. Η μπροσούρα **Ισπανία 1936-Η επανάσταση ενάντια στο φασισμό** από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία δίνει την πραγματική εικόνα της επανάστασης που για δεκαετίες έχει θαφτεί από τον σταλινισμό. Πολύ βοηθητική για μια πιο λεπτομερή μελέτη της ιστορίας αυτής της επανάστασης είναι η δίτομη **Ιστορία του Ισπανικού Εμφύλιου** του *Χιου Τόμας*. Το βιβλίο **Φόρος τιμής στην Καταλωνία** του *Τ. Οργουελ* είναι μια συγκλονιστική περιγραφή της επαναστατημένης Βαρκελώνης αλλά και του στραγγαλισμού της από τον σταλινισμό.

Κυκλοφορεί ακόμα ο πρώτος τόμος της βιογραφίας του Λένιν από τον *Τ. Κλιφ* **Λένιν: 1893-1914 Τα χρόνια της συγκρότησης των μπολσεβίκων.** Δεν είναι μια απλή βιογραφία. Στις σελίδες αυτού του βιβλίου περιγράφονται με τον καλύτερο τρόπο οι μάχες μέσα από τις οποίες διαμορφώθηκε ένα μαζικό επαναστατικό κόμμα -οι μπολσεβίκοι- που οδήγησαν την εργατική τάξη στην πρώτη νικηφόρα της επανάσταση τον Οκτώβρη του 1917. Είναι ένα πολύτιμο βοήθημα για σήμερα που η ανάγκη για ένα τέτοιο κόμμα είναι πιο επίκαιρη από ποτέ.

Ο *Γ. Κορδάτος* είναι ο πρώτος μαρξιστής ιστορικός στην Ελλάδα. Το έργο του **Κοινωνική Σημασία της Ελληνικής Επαναστάσεως του 1821** καταρρίπτει όλους τους εθνικιστικούς μύθους για την γέννεση του ελληνικού έθνους, καθώς και την ψεύτικη εικόνα της "εθνικής ενότητας" στη διάρκεια της επανάστασης του '21.

Το τετράτομο έργο του ιστορικού *Δ. Λιβιεράτου* **Κοινωνικοί Αγώνες στην Ελλάδα** μας δίνει την πιο πλήρη περιγραφή για τους αγώνες των εργατών μέχρι το 1936, για το πώς το ΚΚΕ μετατράπηκε από επαναστατικό σε σταλινικό κόμμα, αλλά και την συνολικότερη παρουσίαση των πολιτικών γεγονότων αυτής της περιόδου. Από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία κυκλοφορεί ακόμα το κλασσικό μαρξιστικό έργο του *Παντελή Πουλιόπουλου* **Δημοκρατική η Σοσιαλιστική Επανάσταση στην Ελλάδα;** Το βιβλίο γράφτηκε το 1934 όταν το ΚΚΕ εγκατέλειψε επίσημα την στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης και της εργατικής εξουσίας.

Για τη περίοδο της Αντίστασης, όταν το εργατικό κίνημα έφτασε στα πρόθυρα της εξουσίας, υπάρχουν τρία βιβλία που παρόλες τις πολιτικές αδυναμίες τους είναι πολύ χρήσιμα: **Οι Καπετάνιοι** του *Ν. Εντ*, **Στην Ελλάδα του Χίτλερ** του *Μ. Μαζόβερ* και το **Δεκέμβρης του 1944** του *Π. Ροδάκη*.

Τα Ιουλιανά του '65 ήταν ένας ακόμα μεγάλος σταθμός στην ιστορία του εργατικού κινήματος. **Τα Ιουλιανά 100 μέρες που συγκλόνισαν την Ελλάδα** του *Φ. Λάζη* παρουσιάζει αυτό το φανταστικό κίνημα μαζί με ένα πλούσιο φωτογραφικό υλικό. Για την εξέγερση του Πολυτεχνείου κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία σε β' έκδοση ο **Νοέμβρης 1973-Η Εξέγερση του Πολυτεχνείου.**

Στο Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο θα βρείτε πολλά ενδιαφέροντα λογοτεχνικά έργα. Τα βιβλία του *Τζον Στάιμπεκ* **Τα σταφύλια της Οργής** και **Σε αμφίβολη μάχη**, περιγράφουν με λαμπρό τρόπο την ζωή αλλά και τους αγώνες των εργατών στην Αμερική της δεκαετίας του '30. **Η Σιδερένια Φτέρνα** του *Τ. Λόντον* είναι ένα προφητικό μυθιστόρημα, γράφτηκε το 1907, για την άνοδο του φασισμού.

Στη **Φονταμάρα** ο *Ι. Σιλόνε* περιγράφει -με φόντο ένα χωριό στο νότο της Ιταλίας- τι σήμαινε για την ζωή των φτωχών ανθρώπων ο φασισμός στην Ιταλία, αλλά και την ελπίδα της αντίστασης και της συλλογικής πάλης.

Το μυθιστόρημα **Εκείνο το Πρωί** της *Ι. Αυδή-Καλκάνη* μας παρουσιάζει την πρώτη απεργία εργατριών στην Ελλάδα το 1892. **Οι Ακυβέρνητες Πολιτείες** του *Σ. Τσίρκα* θεωρείται από τα κλασσικά έργα της νεώτερης ελληνικής λογοτεχνίας, αλλά είναι και μια θαυμάσια παρουσίαση του κινήματος των φαντάρων στο στρατό της Μ. Ανατολής το 1943-44.

Λέανδρος Μπόλαρης

■ *Η αφίσα στον τίτλο είναι από τη Ρωσία του '20 και έχει σύνθημα: "Η γνώση θα σπάσει τις αλυσίδες της σκλαβιάς"*

Το βιβλίο του διεθνιστή

Η Κρίση στα Βαλκάνια, το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη, Δ' έκδοση - συμπληρωμένη με νέα κείμενα
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, σελ. 160 δρχ. 1.500

Η συμφωνία του Οχάιο ανάμεσα στον Μιλόσεβιτς, τον Τούτζμαν και τον Ιζετμπέκοβιτς ανακοινώθηκε με τυμπανοκρουσίες ότι θα φέρει την πολυπόθητη ειρήνη στη ρημαγμένη από τον πόλεμο Βοσνία. Οτι είναι η αρχή του τέλους της κρίσης που μαστίζει τα Βαλκάνια.

Ομως ακόμα και οι πρωταγωνιστές αυτής της συμφωνίας - οι ντόπιοι εθνικιστές πολιτικοί και οι ΗΠΑ - δεν κρύβουν τις ανησυχίες τους ότι το περισσότερο που μπορούν να προσφέρουν τέτοιες "ειρηνευτικές διαδικασίες" είναι η επανάληψη της Μέσης Ανατολής μέσα στην ίδια την Ευρώπη. Μια ασταθής ισορροπία με συνεχείς πολεμικές αναφλέξεις.

Η τέταρτη έκδοση του βιβλίου **Η κρίση στα Βαλκάνια, το Μακεδονικό και η εργατική τάξη** που κυκλοφόρησε τον Δεκέμβρη από τις *Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία*, έρχεται να δώσει τις απαντήσεις στα δεκάδες καυτά ερωτήματα για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της κρίσης στα Βαλκάνια. Ερωτήματα που απασχολούν κάθε εργαζόμενο, κάθε έναν που θέλει να παλέψει ενάντια στον πόλεμο και τον εθνικισμό, κάθε σοσιαλιστή.

Η πρώτη έκδοση του βιβλίου έγινε το Φλεβάρη του 1992, στο απώγειο της εθνικιστικής εκστρατείας για "τ'όνομα της Μακεδονίας". Ο εισαγγελέας άσκησε δίωξη με βάση τους μεταξικούς νόμους "περί εσχάτης προδοσίας" σε πέντε μέλη της ΟΣΕ για τη "συγγραφή και διακίνηση" του βιβλίου.

Ομως το μαζικό κίνημα συμπαράστασης οδήγησε τη δίωξη στην κατάρρευση, οι "5 της ΟΣΕ" αθωώθηκαν πανηγυρικά και το βιβλίο έκανε τρεις εκδόσεις που εξαντλήθηκαν γρήγορα.

Η σημερινή τέταρτη έκδοση, διπλάσια σε μέγεθος από αυτή του 1992, είναι συμπληρωμένη με νέα κείμενα που έχουν δημοσιευτεί κατά διαστήματα στην εφημερίδα Εργατική Αλληλεγγύη και στο περιοδικό Σοσιαλισμός από τα κάτω, καθώς και με τα πρακτικά της δίκης των "πέντε".

Το πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου, με τίτλο "Η κρίση στα Βαλκάνια", εξηγεί το πώς φτάσαμε στον πόλεμο, ποιοι είναι οι υπεύθυνοι για την σφαγή. Από το πρώτο κείμενο του Λέον Τρότσκι, γραμμένο στα 1910, μέχρι το τελευταίο, δείχνει ότι οι ανταγωνισμοί των κυρίαρχων τάξεων στην περιοχή και οι επεμβάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων σήμαιναν την καθιέρωση του όρου "βαλκανοποίηση" σαν συνώνυμο μιας διαδικασίας κατακερματισμού και διαμελισμών χωρίς τέλος.

Ομως πέρα από τον βρόμικο ρόλο των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων, ξεκαθαρίζεται το πόσο ψεύτικες είναι οι "προοδευτικές" ή αντιιμπεριαλιστικές περγαμηνές που αποδίδονται σε καθεστώτα σαν του Μιλόσεβιτς. Το ότι η κρίση στην πρώην ενιαία Γιουγκοσλαβία δεν μπορεί να γίνει κατανοητή παρά μόνο αν δούμε ότι αυτό που υπήρχε δεν ήταν κάποιος "σοσιαλισμός" αλλά μια κοινωνία κρατικού καπιταλισμού.

Η μεγαλύτερη αξία του βιβλίου, όμως, βρίσκεται στις ερμηνείες που δίνει για τον ρόλο της ελληνικής άρχουσας τάξης στην κρίση στα Βαλκάνια. Το δεύτερο και το τρίτο κεφάλαιο - "Το Μακεδονικό" και "Τα ελληνοαλβανικά" - εντοπίζουν ότι οι έλληνες καπιταλιστές και οι κυβερνήσεις κινούνται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Η βασική θέση που αναπτύσσεται είναι ότι η "εκστρατεία για το όνομα της Μακεδονίας" ήταν το εργαλείο για την εμπλοκή της ελληνικής αστικής τάξης στη σύγκρουση για την ανακατανομή των Βαλκανίων. Το ίδιο εργαλείο ήταν και η ρατσιστική χρησιμοποίηση των χιλιάδων Αλβανών μεταναστών σαν μοχλός για διπλωματικές και οικονομικές πιέσεις.

"Οι έλληνες καπιταλιστές είδαν την κατάρρευση των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού στα Βαλκάνια σαν ευκαιρία για να βγουν έξω από τα σύνορα και να λεηλατήσουν αγορές που ανοίγονται, εργοστάσια που ιδιωτικοποιούνται, στόλους ολόκληρους που βγαίνουν στο σφυρί. Καθημερινά οι οικονομικές σελίδες των εφημερίδων είναι γεμάτες ειδήσεις για τις επιτυχίες του Αλαφούζου και της Τράπεζας Πίστεως στη Ρουμανία, του Βαρδινογιάννη, του Ομίλου Λεβέντη και της ΔΕΛΤΑ στη Βουλγαρία, της ΙΝΤΡΑΚΟΜ στην Ουκρανία και πάει λέγοντας... Είναι χοντροκομένη κοροϊδία να μας λένε ότι κινδυνεύει η Θεσσαλονίκη από τον "αλυτρωτισμό των Σκοπιανών", την ώρα που το ελληνικό κεφάλαιο εξορμά να κάνει τη Θεσσαλονίκη οικονομική πρωτεύουσα των Βαλκανίων και βλέπει όλες τις γύρω χώρες σαν "ενδοχώρα". (Από το κείμενο "Ποιοι απειλούν να κάνουν τα Σκόπια Σεράγεβο;" που υπάρχει στην τέταρτη έκδοση).

Η τέταρτη έκδοση περιλαμβάνει ακόμα κείμενα που ανατρέχουν στην ιστορία για να ξεσκεπάσουν τους κυνικούς υπολογισμούς που κρύβονται πίσω από τις "εθνικές διεκδικήσεις" των ελληνικών κυβερνή-

σεων. "Είναι θρησκευτικοί οι πόλεμοι;", "Υπάρχει αιώνια ελληνικότητα;", πόσο πραγματικό είναι το "Βορειοηπειρωτικό ζήτημα;", ποια είναι η Μακεδονική μειονότητα και ποιοι οι αγώνες της;

Το κείμενο "Εθνικισμός και εργατική τάξη" εξηγεί γιατί η δύναμη του αντιπολεμικού κινήματος βρίσκεται στην εργατική τάξη, που πάνω της καταρρέουν τελικά οι εθνικιστικές εξορμήσεις των καπιταλιστών.

Το βιβλίο τελειώνει με τα πρακτικά της δίκης που θέλησε να το φιμώσει καθώς και με μια σύντομη περιγραφή του κινήματος συμπαράστασης. Είναι σημαντικά, όχι μόνο γιατί αυτή η δίκη κατέληξε στην πρώτη αθώωση σε μια σειρά διώξεις που είχε στήσει η Νέα Δημοκρατία, αλλά κύρια γιατί δείχνει το πώς παλεύεται ο εθνικισμός και η πολεμοκαπηλεία στην πράξη μέσα στους αγώνες των εργατών και της νεολαίας.

Είτε είχατε αγοράσει παλιότερες εκδόσεις αυτού του βιβλίου, είτε όχι, αξίζει να διαβάσετε την συμπληρωμένη τέταρτη έκδοση.

Κώστας Πίττας

Η μαμή της ιστορίας

Φ. Ενγκελς: Ο ρόλος της βίας στην ιστορία - Εκδόσεις Δημιουργία, σελ 235, δρχ. 2.350

Αυτό το βιβλίο του Ενγκελς δημοσιεύτηκε το 1886. Τα 3 πρώτα του κεφάλαια αποτελούν ξαναδουλεμένη παρουσίαση των αντίστοιχων κεφαλαίων του Αντι-Ντύρινγκ, ενός βιβλίου που είχε δημοσιεύσει το 1876 ενάντια στις απόψεις ενός γερμανού καθηγητή, του Ε. Ντύρινγκ.

Ο Ντύρινγκ -που είχε γίνει πρόσφατα μέλος του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος- είχε κατασκευάσει ένα σύστημα απόψεων διαμετρικά αντίθετο με όλες τις απόψεις του Μαρξ και του Ενγκελς. Ηταν ένα από τα πρώτα σημαδια της μετέπειτα δεξιάς πορείας της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας.

Σ' αυτά τα τρία κεφάλαια ο Ενγκελς προσθέτει και ένα τέταρτο -που δεν ολοκληρώθηκε ποτέ- στο οποίο ασχολείται με την πολιτική εξέλιξη της Γερμανίας, και ιδιαίτερα της ενοποίησής της από τον Βίσμαρκ στη δεκαετία του 1860.

Ενα από τα σημεία της σύγκρουσης του Ντύρινγκ με τον μαρξισμό ήταν και το ζήτημα του ρόλου της βίας στην ιστορία. Ο Ντύρινγκ υποστήριζε ότι η κοινωνική καταπίεση δεν ήταν αποτέλεσμα των εκμεταλλευτικών σχέσεων στην οικονομία, αλλά της βίας που είναι χαραγμένη στη συνείδηση του ανθρώπου από τα πρώτα του βήματα, από τον "Αδάμ και την Ευα". Μ' αυτόν τον τρόπο κατέληγε σε μια σειρά αντιδραστικά συμπεράσματα, που ακούγονται σαν επιχειρήματα ενάντια στο σοσιαλισμό ακόμα και σήμερα: Οτι για όλες τις μορφές καταπίεσης και εκμετάλλευσης δεν ευθύνεται ο τρόπος που είναι οργανωμένη η κοινωνία αλλά η φύση του ανθρώπου, και ότι η οποιαδήποτε προσπάθεια να αλλάξει η κοινωνία, να πάρουν την εξουσία οι εργάτες, διαφθείρει τελικά αυτούς που κάνουν αυτή την απόπειρα.

Η απάντηση του Ενγκελς είναι πραγματικά συντριπτική. Με ένα πλούτο στοιχείων, που επιβεβαιώνονται ακόμα και σήμερα με όλες τις καινούργιες ανακαλύψεις της αρχαιολογίας και της κοινωνικής ανθρωπολογίας, αποδεικνύει ότι η ατομική ιδιοκτησία και η εκμετάλλευση δεν υπήρχαν πάντα, αλλά είναι το αποτέλεσμα ενός συγκεκριμένου επίπεδου ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων.

Συνεχίζοντας, δείχνει ότι η οργανωμένη βία -το κράτος- είναι το όπλο στα χέρια της κάθε φορά κυρίαρχης οικονομικά τάξης για να υπερασπίζει την θέση της στην κοινωνία.

Στην πολεμική του ενάντια στις απόψεις του Ντύρινγκ, υπερασπίζεται στην ουσία την επαναστατική προοπτική της εργατικής τάξης. Λέει ο Ενγκελς:

"Για τον κ. Ντύρινγκ η βία είναι το απόλυτο κακό, η πρώτη πράξη βίας είναι γι' αυτόν το προπατορικό αμάρτημα...Τ' ότι όμως η βία παίζει ακόμα στην ιστορία και έναν άλλο ρόλο, ένα ρόλο επαναστατικό, τ' ότι δηλαδή, σύμφωνα με τα λόγια του Μαρξ, είναι η μαμή για κάθε παλιά κοινωνία που κυοφορεί μια καινούργια, ότι αποτελεί το όργανο χάρη στο οποίο η κοινωνική ανέλιξη επιβάλλεται και κατακοματιάζει τις αποστεωμένες πολιτικές μορφές- γι' όλα αυτά ούτε λέξη από τον κ. Ντύρινγκ...Γιατί κάθε χρήση βίας διαφθείρει αυτόν που την χρησιμοποιεί. Κι όλα αυτά τα βεβαιώνει όταν βρισκόμαστε μπροστά στην υψηλή ηθική και πνευματική έξαρση, που ήταν το συνακόλουθο κάθε νικηφόρας επανάστασης!"

Στο δεύτερο κεφάλαιο, ο Ενγκελς, δείχνει πώς η πολιτική βία και οι μηχανισμοί της (π.χ. ο στρατός) εξαρτούνται από την οικονομική εξέλιξη και τις συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις. Ετσι περιγράφει με πολύ γλαφυρό τρόπο την εξέλιξη των πολεμικών τεχνικών από την εποχή της φεουδαρχίας μέχρι τις μέρες που γράφονταν το βιβλίο.

Τα συμπεράσματα του Ενγκελς είναι επίκαιρα και σήμερα, ιδιαίτερα για τους νέους αγωνιστές που ψάχνουν απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήματα: Ποιές είναι οι ρίζες της καταπίεσης, ποιός ο ρόλος του κράτους, τι ρόλο παίζει η βία στην αλλαγή της κοινωνίας;

Αυτές οι απαντήσεις θάφτηκαν κυριολεκτικά τα επόμενα χρόνια από τους ρεφορμιστές που κυριάρχησαν στο σοσιαλιστικό κίνημα,οι οποίοι "ξέχασαν" την επαναστατική βία των μαζών που υιοθετούσε ο Ενγκελς, και προτίμησαν τις ψήφους και τη "ζεστασιά" του κοινοβουλίου.

Το βιβλίο αυτό είναι λοιπόν και σήμερα αναντικατάστατο όπλο. Η πένα του Ενγκελς το κάνει ευκολοδιάβαστο. Σε αυτό βοηθούν επίσης, σε μεγάλο βαθμό, και οι λεπτομερείς σημειώσεις της έκδοσης που δίνουν πληροφορίες για πολλά ιστορικά γεγονότα, που είναι σχεδόν άγνωστα σήμερα.

Λέανδρος Μπόλαρης

Τι είναι εργατική εξουσία

Λένιν: Κράτος και Επανάσταση Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, σελ 135

Το καπιταλιστικό κράτος *"είναι μια ιδιαίτερη μηχανή για την καθυπόταξη μιας τάξης από μιαν άλλη και μάλιστα της πλειοψηφίας από την μειοψηφία. Είναι αυτονόητο πως για να πετύχει ένα τέτοιο έργο, όπως είναι η συστηματική καθυπόταξη της πλειοψηφίας των υφιστάμενων εκμετάλλευση από την μειοψηφία των εκμεταλλευτών, χρειάζεται εξαιρετική αγριότητα, θηριωδία στο έργο της καθυπόταξης, χρειάζονται θάλασσες αίμα"*. Η καπιταλιστική εξουσία του ασκείται *"όχι μόνο από ένοπλους ανθρώπους"* όπως το *"μόνιμο στρατό και την αστυνομία που εί-*

να τα κύρια όργανα δύναμης της κρατικής εξουσίας ...μα και από υλικά εξαρτήματα, από φυλακές και από κάθε λογής ιδρύματα καταναγκασμού."

Κι όσο για τη δημοκρατία του; *"Να αποφασίζεις μια φορά σε κάμποσα χρόνια ποιο μέλος της κυρίαρχης τάξης θα καταπιέζει, θα καταπνίγει το λαό στη βουλή - να ποια είναι η αληθινή ουσία του αστικού κοινοβουλευτισμού".* Πόσο μάλλον που η άσκηση της *"δικτατορίας της αστικής τάξης"* δεν περιορίζεται στο κοινοβούλιο αλλά *"η καθαυτό "κρατική" δουλειά διεξάγεται πίσω από τα παρασκήνια και την κάνουν οι Διευθύνσεις των υπουργείων, τα γραφεία, τα επιτελεία..."*

Τα αποσπάσματα αυτά από το ***Κράτος και Επανάσταση***"δεν είναι παρά μια ελάχιστη γεύση από την ανάλυση του *Λένιν* για το τι είναι και πώς λειτουργεί το αστικό κράτος. Ολες οι ως τότε αλλά και οι μετέπειτα αστικές θεωρίες που θέλουν να παρουσιάσουν το αστικό κράτος σαν μια δύναμη που στέκεται έξω και πάνω από την κοινωνία και τους ανταγωνισμούς της, καταρρέουν σαν χάρτινος πύργος μπροστά στη δύναμη και το βάθος αυτής της ανάλυσης. Με οδηγό τη θεωρία για το κράτος του Μαρξ και του Εγκελς και σε συνδυασμό με τη δική του πολύχρονη πείρα που ήδη περιλάμβανε δύο επαναστάσεις, του 1905 και του Φλεβάρη του '17, ο Λένιν μας δίνει την πιο πλήρη και διαχρονική ανάλυση για το κράτος, σαν ένα μηχανισμό ειδικά φτιαγμένο για να εξυπηρετεί την οικονομική, πολιτική και κοινωνική δικτατορία της αστικής τάξης.

Ενας μόνο τρόπος υπάρχει για να απαλλαγεί η εργατική τάξη από αυτό το κράτος: η ίδια η επανάσταση. Με την επανάσταση *"οι εργάτες ... θα συντρίψουν τον παλιό γραφειοκρατικό μηχανισμό, θα τον τσακίσουν συθέμελα, δε θα αφήσουν από αυτόν πέτρα πάνω στην πέτρα".*

Ο Λένιν κουρελιάζει έτσι τους ρεφορμιστές από τη εποχή του μέχρι και σήμερα, που υποστηρίζουν ότι αν με τη ψήφο μας αλλάξουμε κάποια κυβέρνηση ή κάποια πρόσωπα, κάποιους βουλευτές όλα μπορούν να γίνουν καλύτερα.

"Η δημοκρατία είναι το καλύτερο πολιτικό περιτύλιγμα του καπιταλισμού και αυτό γιατί το κεφάλαιο, καταχτώντας αυτό το καλύτερο περιτύλιγμα, θεμελιώνει την εξουσία του με τόση ασφάλεια, με τόση σιγουριά, που καμιά αλλαγή ούτε προσώπων, ούτε θεσμών, ούτε κομμάτων μέσα στην αστική δημοκρατία δεν κλονίζει αυτή την εξουσία".

Στο Κράτος και Επανάσταση, ο Λένιν δεν συγκρούεται μόνο με τον κοινοβουλευτικό δρόμο των ρεφορμιστών αλλά και με τις αφελείς αντιλήψεις των αναρχικών οι οποίοι *"υποστηρίζοντας την καταστροφή της κρατικής μηχανής, έχουν πολύ θολή αντίληψη για το ζήτημα: με τι θα την αντικαταστήσει το προλεταριάτο και πώς θα χρησιμοποιήσει την επαναστατική εξουσία. Οι αναρχικοί αρνούνται ακόμη και τη χρησιμοποίηση της κρατικής εξουσίας από το προλεταριάτο, αρνούνται την επαναστατική δικτατορία του".*

Αντίθετα ο Λένιν είναι πολύ καθαρός: *"οι εργάτες έχουν ανάγκη να βάλουν στη θέση του παλιού αστικού κράτους, το δικό τους. Για να μπορουν να καταπνίξουν την αντίσταση των καπιταλιστών και να οργανώσουν την παραγωγή της νέας κοινωνίας".*

Και πώς θα λειτουργεί αυτό το εργατικό κράτος; Ο Λένιν χρησιμοποιεί τα πρώτα διατάγματα της Παρισινής Κομμούνας του 1871 και απαντάει σ' αυτό το ερώτημα: Κατάργηση του μόνιμου στρατού και αντικατάστασή του απ' τον ένοπλο λαό, όλη η διεύθυνση της παραγωγής και της οικονομίας στα χέρια των εργατών, άμεσα αιρετοί και ανακλητοί αντιπρόσωποι, εξίσωση όλων των μισθών με το μισθό ενός εργάτη.

Και τέλος, σε αντίθεση με το αστικό κράτος -αλλά και τα σταλινικά καθεστώτα της Ανατολικής Ευρώπης- το εργατικό κράτος σταδιακά τείνει να εξαφανιστεί, μια που οι συνθήκες που το επιβάλουν αρχίζουν να εκλείπουν. *"Το προλεταρικό κράτος αμέσως μετά τη νίκη του θα αρχίσει να απονεκρώνεται γιατί σε μια κοινωνία δίχως ταξικές αντιθέσεις το κράτος δεν χρειάζεται και δεν μπορεί να υπάρχει".*

Θα διαβάσετε πολλές φορές το Κράτος και Επανάσταση και κάθε φορά θα εκπλήσσεστε με την ικανότητα του ν' απαντά σε κάθε ερώτημά σας. Είναι πολύτιμο.

Σταυρούλα Πανίδου

Ισπανία '36: Μια άλλη πτυχή

Δ. Παλαιολογόπουλος: Ελληνες αντιφασίστες εθελοντές στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο (1936-39), Εκδόσεις Φιλιππότη, σελ. 144, δρχ. 1.000

Το καλοκαίρι του 1936 ξεσπάει η επανάσταση στην Ισπανία ενάντια στην ανταρσία που ξεκίνησε ο φασίστας στρατηγός Φράνκο. Οι ισπανοί εργάτες και αγρότες αγωνίζονται γενναία ενάντια στους φασίστες.

Η καπιταλιστική Ευρώπη -η υποτιθέμενα δημοκρατική- αδιαφορεί. Οι Δυτικές χώρες δήλωναν ότι κρατούν "ουδετερότητα" τη στιγμή που Ιταλοί και Γερμανοί φασίστες στέλνουν μαζικά βοήθεια σε υλικό και άντρες στον Φράνκο.

Τότε ένα μεγάλο ρεύμα υποστήριξης της Ισπανικής επανάστασης δημιουργήθηκε σε πολλές χώρες Ευρώπης και Αφρικής. Παρουσιάζονται πολλοί εθελοντές και τελικά 35.000 περίπου, από 53 εθνότητες, καταφέρνουν να περάσουν τους ελέγχους και να φτάσουν στην Ισπανία. Σχηματίζουν τις Διεθνείς Ταξιαρχίες και πολέμησαν μέχρι τον Οκτώβρη του 1938. Μεταξύ αυτών και 300-400 περίπου έλληνες αντιφασίστες.

Αυτή την ηρωική διεθνιστική ιστορία εργατικής αλληλεγγύης μας διηγείται ο Δ. Παλαιογόπουλος. Ο μόνος που μπόρεσε να δώσει μια σχεδόν πλήρη εικόνα αυτού του αγώνα από στοιχεία που δύσκολα συγκέντρωσε, κυρίως από επιζώντες -μέχρι το 1986 που εκδόθηκε το βιβλίο- αγωνιστές. Στον πρόλογό του αναφέρει:

"... Σαν έμαθα ότι, παρά την τρομοκρατία του Μεταξά, ένας σημαντικός αριθμός ελλήνων συμμετείχε σ' εκείνο τον αγώνα δίνοντας μάλιστα και αρκετούς νεκρούς, μου γεννήθηκε η επιθυμία να μαζέψω ότι στοιχεία μπορούσα γι' αυτούς. Κάτι περισσότερο από επιθυμία. Το θεώρησα καθήκον μου. Δεν θα ήθελα ποτέ να σκεπάσει η λησμονιά τους συντρόφους που με το αίμα τους πρόσθεσαν μια ακόμα σελίδα στην ένδοξη ιστορία του εργατικού μας κινήματος".

Οταν εκδηλώθηκε το πραξικόπημα του Φράνκο και ετέθη ζήτημα βοήθειας και από την Ελλάδα, τις πρώτες μέρες περίπου 2.000 άτομα ζήτησαν να πάνε για την Ισπανία. Τελικά όμως, λίγοι μπόρεσαν να περάσουν αφού το καθεστώς Μεταξά εμπόδιζε την έξοδο. Αντίθετα, έσπευσαν πολλοί ναυτεργάτες που βρίσκονταν στο εξωτερικό, με επικεφαλής τον διεθνώς γνωστό για τους αγώνες της Ομοσπονδίας ηγέτη τους, Νίκο Καραγιάννη.

Μια μεγάλη ομάδα ήρθε από την Κύπρο και από τους Κύπριους του Λονδίνου. Πολλοί ακόμα από τις ΗΠΑ και τον Καναδά, μέσω των εργατικών οργανώσεων ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ και ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΚΗ. Μερικοί άλλοι από τον Καναδά, τη Γαλλία, την Αίγυπτο και άλλες χώρες. Οι Ελληνες σχημάτισαν το λόχο του "Ρήγα Φεραίου" και

έλαβαν μέρος σε πολλές μάχες. 58 νεκρούς αναφέρει ο συγγραφέας. Οσα ονόματα μπόρεσε να βρει. Αλλοι πολέμησαν με τους λόχους των χωρών προέλευσης, αφού καταλάβαιναν καλύτερα τη γλώσσα τους. Μια ομάδα αρχειομαρξιστών και τροτσκιστών πολέμησε με τα τμήματα της POUM στο μέτωπο της Καταλωνίας. Μια άλλη ομάδα ήρθε από την ΕΣΣΔ. Πολέμησε ηρωικά όπως και οι άλλοι. Ομως επιστρέφοντας στην ΕΣΣΔ αντιμετώπισαν την εχθρότητα του σταλινικού καθεστώτος που δεν ήθελε να γίνει γνωστή η επαναστατική κατάσταση της Ισπανίας, η οποία θυσιάστηκε στο βωμό της άκαρπης πολιτικής συμμαχίας με τις καπιταλιστικές χώρες που τότε επεδίωκε η ΕΣΣΔ.

"Αλλά οι Δημοκρατικοί, παρ' όλο τον ηρωισμό τους, δε νίκησαν. Ο Φράνκο με τη βοήθεια του διεθνούς Φασισμού και με την τακτική της "μη επέμβασης" των "Δημοκρατικών" της Δύσης έπνιξε στο αίμα το γενναίο λαό, γεμίζοντας απ' άκρη σε άκρη τη χώρα του με τάφους κι ερείπια, εγκαθιδρύοντας ένα φασιστικό καθεστώς από τα πιο στυγνά στον κόσμο..." μας λέει ο Παλαιολογόπουλος.

Ακόμα μια ηρωική σελίδα του ελληνικού εργατικού κινήματος. Από τις πιο άγνωστες, ακριβώς επειδή ήταν διεθνιστική. Ενα ωραίο, αλλά και χρήσιμο βιβλίο για τους εργάτες και τη νεολαία που σήμερα αγωνίζονται για τα ίδια ιδανικά.

Δημήτρης Λιβιεράτος

Ο διεθνισμός στην Αντίσταση

Β.Σακκάτος: Μεραρχία Ακουι. Η σφαγή των Ιταλών στην Κεφαλονιά.
Η αντίσταση.
Εκδόσεις Εστία, σελ 167, δρχ. 1.800

"Η ιστορία που ακολουθεί είναι πραγματική. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η μαζική σφαγή εν ψυχρώ του ιταλικού στρατού της Κεφαλονιάς, της μεραρχίας Ακουι, από τη γερμανική ταξιαρχία Εντελβάις,με τη συμπαιγνία και τη συνενοχή των Αγγλων, που αφού συντελέσανε με απεσταλμένους πράκτορές τους στην εξέγερση των αντιφασιστών Ιταλών στρατιωτών, μετά τους εγκαταλείψανε εσκεμμένα στο αδυσώπητο μαχαίρι του Χίτλερ, που τους εξόντωσε μαζικά κατ' εντολήν του σύμμαχου Μουσολίνι, σαν ..."προδότες της ιταλογερμανικής συμμαχίας".

Οι παιδικές αναμνήσεις μου είναι στη βάση αυτής της αφήγησης".

Μ' αυτά τα λόγια ξεκινάει τον πρόλογο στο μυθιστόρημά του ο Β.Σακκάτος. Ενα μυθιστόρημα γεμάτο με τις αναμνήσεις από τα παιδικά του χρόνια στην Κεφαλονιά και στην Ιθάκη.

Μ' έναν πολύ γλαφυρό τρόπο ο συγγραφέας μας μεταφέρει στο Νιοχώρι της Κεφαλονιάς, στα μέσα της δεκαετίας του '30, τότε που επικρατούσαν οι "δαιμονολογίες" των γριών, οι τοπικιστικές έχθρες και η αντιτουρκική-ελληνοχριστιανική παιδεία. Αυτό ήταν το φόντο της μεταξικής δικτατορίας.

Με τον πόλεμο, η εικόνα αλλάζει. Τα Επτάνησα που καταλαμβάνονται από τους Ιταλούς, ξεκόβονται βίαια από την επικοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα. Η πείνα, ο φόβος από τις αεροπορικές επιδρομές, η βαρβαρότητα και η κακομεταχείριση των αιχμαλώτων κι από τις δυο πλευρές, ήταν οι εικόνες που κυριαρχούσαν. Γι' αυτό κι όταν έπεσε ο Μουσολίνι και σχηματίστηκε η νέα κυβέρνηση του Μπαντόλιο, ο κόσμος στα χωριά ξεφάντωσε, νομίζοντας πως τέλειωσε ο πόλεμος.

Τότε ήταν που ξεσηκώθηκε και η ιταλική μεραρχία Ακουι, στην Κεφαλονιά. Γράφει ο Σακκάτος: *"Τον ιταλικό λαό, και προπαντός το στρατευμένο τμήμα του, ο Μουσολίνι δεν τον είχε κερδίσει. Οι κληρωτοί και έφεδροι ξέρανε πολύ καλά πως αυτός ο πόλεμος δεν ήτανε δικός τους και ότι διεξαγόταν εναντίον τους. Και γι' αυτό δεν πολεμάγανε. Ετσι, με την είδηση της συνθηκολόγησης της κυβέρνησης Μπαντόλιο, Ιταλοί στρατιώτες και έφεδροι αξιωματικοί σηκώνουνε στ' Αργοστόλι τις σημαίες των τριών συμμάχων μαζί με την ιταλική".*

Αυτό το γεγονός προκαλεί την αντίδραση των γερμανών ναζί που ήταν στο νησί, αντίδραση που κλιμακώνεται και τελικά οδηγεί στην απόφαση να τσακιστεί η ιταλική μεραρχία.

"Από την ώρα εκείνη φτάνουνε στην Κεφαλονιά τουλάχιστον 300 στούκας την ημέρα... Τα "σιδερομύτικα", πουλιά, με σιδερένιες μύτες που θά 'στελνε ο καλός θεός για να καταστρέψει τον αμαρτωλό κόσμο του, σύμφωνα με τις γριές πριν από τον πόλεμο, τώρα με την μορφή των γερμανικών στούκας ερχότανε σε ατέλειωτα, κυματιστά σμήνη από την Στερεά και την Πελοπόννησο, κατακαίγανε ολημερίς με τις βόμβες τους τον τόπο, τις γυμνές πλαγιές του άδεντρου και άνυδρου βουνού Φάλαρη, που είχαν καταφύγει - Σεπτέμβρης μήνας- τόσες χιλιάδες στρατός και το κροτάλισμα των μυδραλιών τους αντηχούσε από τα χαράματα μέχρι το σούρουπο, σαν τη φωνή του χάρου, σ' όλο το νησί και στο αντίπερά του Θιάκι... Λέγανε πως το σύνολο των Ιταλών στο νησί ήτανε 30.000. Και ότι απ' αυτούς, τις 22.000 τις έφαγε η Φάλαρη και η υπόλοιπη Κεφαλονιά...".

Οι Αγγλοι "σύμμαχοι" δεν κουνήσανε το δαχτυλάκι τους. *"Αντίθετα ο λαός της Κεφαλονιάς και το τότε δημιουργημένο ΕΑΜ του νησιού, όχι μόνο δώσανε κάθε δυνατή βοήθεια στους αντιφασίστες Ιταλούς, αλλά η αντιφασιστική προπαγάνδα μέσα στον ιταλικό στρατό από το ΕΑΜ, με πληθώρα προκηρύξεων γραμμένων στη γλώσσα των Ιταλών φαντάρων, υπήρξε ένας από τους πιο αποφασιστικούς συντελεστές αυτής της εξέλιξης".*

Η αφήγηση συνεχίζεται, όμως, και μετά την σφαγή των Ιταλών, την περίοδο της αντίστασης. Ο συγγραφέας περιγράφει πώς δημιουργείται το ΕΑΜ, η ΕΠΟΝ, τ' Αετόπουλα του ΕΑΜ -στα οποία συμμετέχει και ο ίδιος- που προσπαθούν να περιορίσουν τη δράση των συμμοριών, των κλεφτών και των δολοφόνων. Περιγράφει τη θηριωδία των ακροδεξιών συμμοριών που έκλεβαν, σκότωναν τους αγωνιστές και τρομοκρατούσαν τα χωριά. Δείχνει με πολύ ζωντανές περιγραφές τη δύσκολη ζωή, αλλά και την αντίσταση του απλού κόσμου απέναντι στην τρομοκρατία των ακροδεξιών, ιδιαίτερα μετά τον Δεκέμβρη του '44.

Αυτό το βιβλίο είναι μια συγκλονιστική μαρτυρία για τον αγώνα και τις θυσίες χιλιάδων εργατών και στρατιωτών από άλλες χώρες που πολέμησαν στο πλάι της Αντίστασης. Μένει να γραφτούν παρόμοιες ιστορίες για τους γερμανούς, τους βούλγαρους, τους αλβανούς και τους μακεδόνες αγωνιστές που θυσιάστηκαν στην πάλη ενάντια στο φασισμό.

Η ιδιαίτερη αφηγηματική γραφή του Σακκάτου, το κάνει πραγματικά αξιόλογο. Διαβάστε το!

Γιάννης Σηφακάκης